

Vertical Chinese text on the left margin, likely a library or collection stamp.

GESCHIE... EN

VEREENIGDE

NEDERLANDEN.

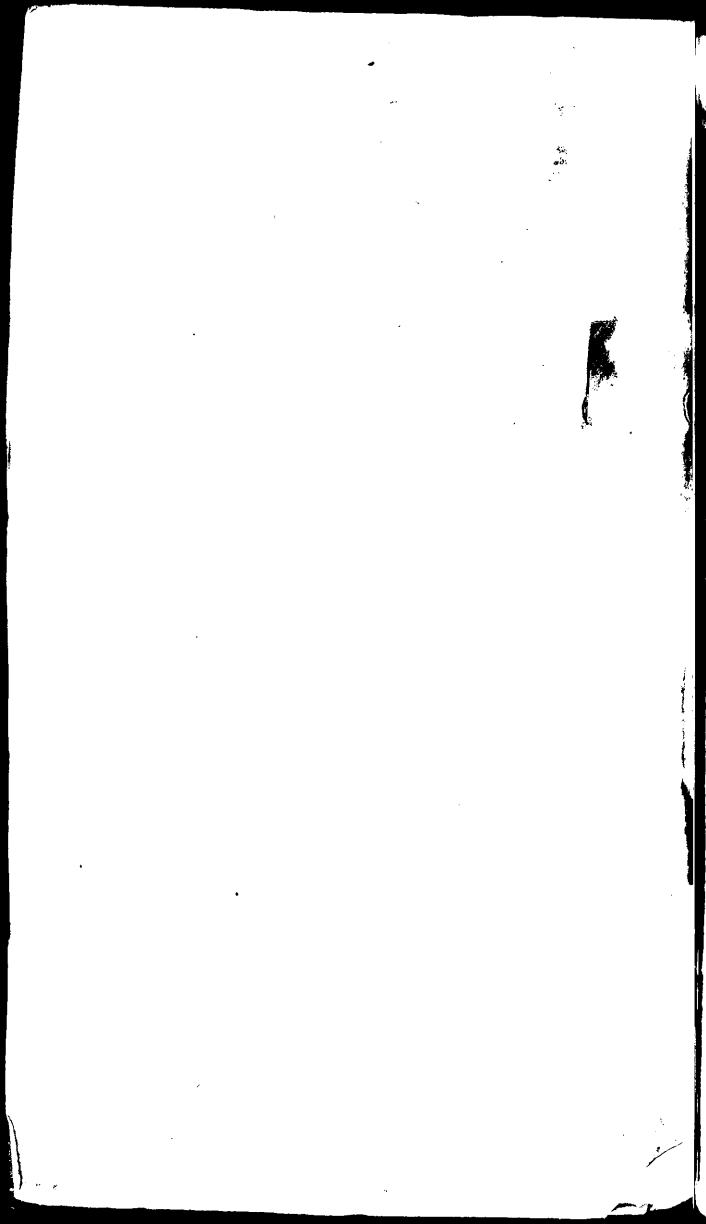
NEDERLANDSCHE JEUGD.

... ..

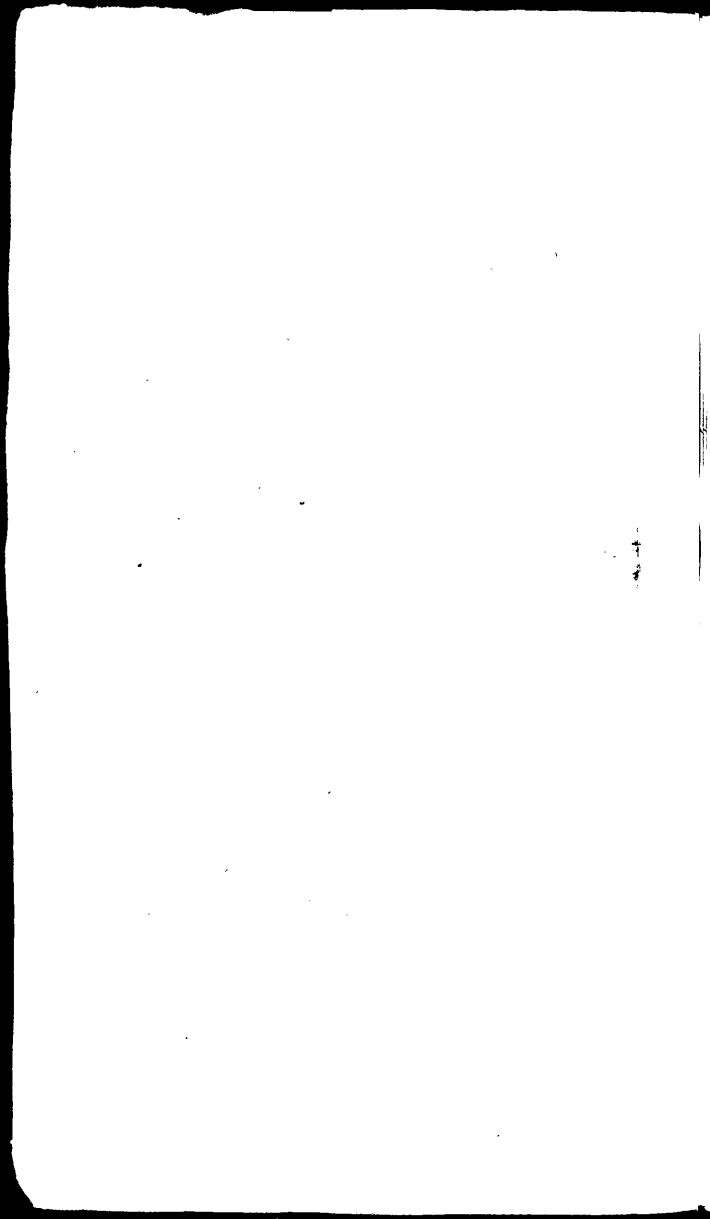
à 36 stuiv.

Vertical Chinese text on the right margin, likely a library or collection stamp.

Ok 66-1101

GESCHIEDENISSEN
DER VEREENIGDE
NEDERLANDEN.

GESCHIEDENISSEN

1351-10

DER

VEREENIGDE

NEDERLANDEN.

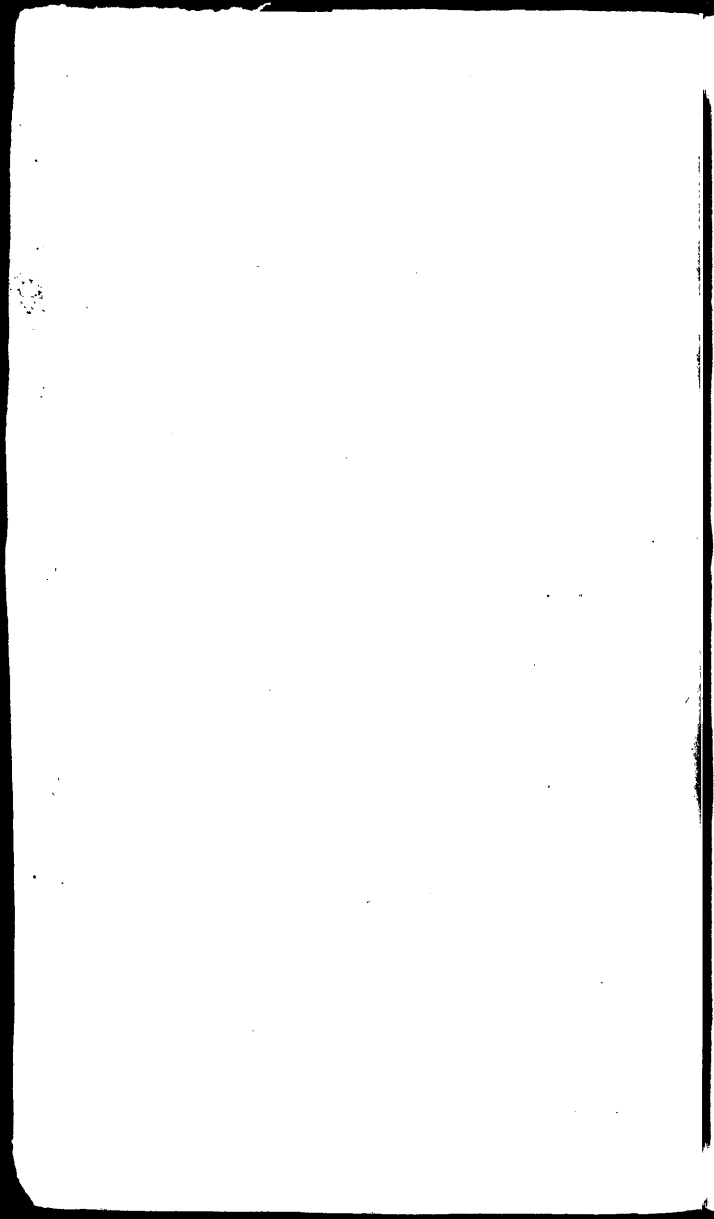
VOOR DE VADERLANDSCHE JEUGD.

TIENDE DEEL.

MET PLAATEN EN POURTRAITEN.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.

MDCCLXXXVIII.

VIER. EN. VEERTIGSTE GESPREK.

I N H O U D.

Gaspar Fagel word Raad-Pensjonaris in plaats van de Wist. De Prins word gemagtigd, om de Regeering in de Steden van Holland te veranderen. — Bercoertens te Rotterdam, te Delft, te Leiden Gouda, Dordrecht en Haarlem. Staat van Amsterdam. De Burgery is daar ook misnoegd op de Regeering. De Stad is geneigd, om den Prins meer gezags te bezorgen. De Prins verschynt 'er in de Vroedschap. Gifte aan hem gedaan. Misnoegen over het bewaaren der Sleutelen. Artikelen door de Burgery voorgedragen. De Regeering stelt baare Ambten ter bescheidenheid van den Prins. Oproer voor het Huis van de Ruiter. Eenige Burgers nemen bezit van de Doele.

*Verändering der Regeering. — Beroer-
 tens in Zeeland, te Zierikzee, Middelburg,
 Burgemeester van den Brande en andere
 Regenten aldaar mishandeld. — De
 Ruitser brengt de Oost-Indische Schepen
 binnen. — Strooperijen der Franschen.
 Aanslagen op Naarden, Woerden en Zwart-
 sluis mislukt. Charleroi vergeefs belegerd.
 Inval der Franschen in Holland. Bodegrave
 en Zwanmerdam verbrand. Pain & Vin
 verlaat zyn post en word ontbald. —
 De Zweeden doen voorstellen tot Vrede, en
 stellen Duinkerken als eene Handelplaats
 voor. Beide door de Staaten van de hand
 gewezen. — Keulen tot Handelplaats
 benoemd. Brandenburg veldraagt zig met
 Frankryk. Gedachten van den Prins over
 den Wapenstilstand. — Frankryk verövert
 Maastricht. Naarden door den Prins van
 Oranje belegerd en ingenomen. Verdrag
 van Koophandel met Zweden en Denemar-
 ken. Verbonden met andere Vorsten. —
 Willem de III. belegert en bemagtigt Bon —
 De meeste Steden in 't Sticht enz. door de
 Fran-*

Franschen ontruimd, en door den Bischoep van Munster in Overysfel. Engelsche Brandschikter ontdekt en gestraft. — Zeegevechten met de Vereenigde Engelsche en Fransche Vlooten. — Brief van C. Tromp. — Zeeslag by Kykâuin. — Vrede met Engeland, Keulen en Munster. De Franschen verlaaten Gelderland. Gedachten over de berstelling van de drie Gewesten in de Unie. Nieuwe Regeerings Reglementen in dezelve ingevoerd. Veldslag by Senef. Grave en Huy veroverd. De Ruiters vrugteloos togt na de Fransche Karibische Eilanden. Het Hertogdom van Gelderland den Prins aangeboden, van hem afgeslagen. — De Ruiter na Sicilie gezonden. Hy overlyd aan zyne wonden. De Staaten en Frankryk neigen tot Vrede. De Vredebandeling te Nieuwmegeu begonnen. Wederzydsche Krygsbedryven. Dood van Amelia van Solms, Weduwe van Fredrik Henrik. Wicquefort gevangen, by ontolagt zyne gevangenis. De Prins van Oranje trouwt de Prinsesse Maria, Dochter van den Hertog van York. Veld-

*Slag by Bergen in Henegouwen. Vrede is
Nieuwneegen geteekend.*

ZOON. **M**et moeite, Waarde Vader, heb ik mynen taak volbragt, en het laatst gehouden Gesprek afgeschreeven, thans kom ik u verzoeken, het vervolg van zaaken te mogen verstaan; egter hoop ik niet, dat ik weder zulke schrikbaarende Toneelen voor oogen zal krygen. — Vergun my u vooraf te vragen, of het Volk, na het plegen van die euveldaad in *s'Hage* en elders zig te vrede hield?

VADER. Neen, myn Zoon, het was verre van te vrede te zyn, evenwel God bewaarde Land en Volk voor dergelyke ongehoorde wreedheid, welke niet alleen streed met den aart van alle beschaafde Volken, maar boven al met den zagten aart der *Nederlanders*. — De Onlusten gingen in de meeste Steden zo verre, dat *Gaspar Fagel*, die na den afstand van *Joan de Witt*, Raad-Pensionaris van *Holland* geworden was, zig ver-

verpligt vond, om het voorstel van Gecommitteerde Raaden, om den Prins te magtigen, ter herstelling van de rust in de Steden, zelfs met het veranderen der Regeering, goed te keuren en aan te dringen, waar toe dan in de maand Augustus een besluit genomen werd. Doch, eer dit gebeurde, waren te *Rotterdam* merklyke bewegingen ontstaan, en zedert dat *de Groot* naa *Antwerpen* ge-weeken was, het wantrouwen daar merklyk vermeerderd. — Egnige Leden uit de Vroedschap, afgezonden naa Zyne Hoogheid, die in het Leger by *Bodegrave* was, konden zelfs bespeuren, dat zy by den Prins niet zeer aangenaam waren.

Z. Werden zy dan onheusch van hem ontvangen?

V. Oordeel hier zelf over. Zyne Hoogheid, hen te Paard met gedekten hoofdegehoor verleend hebbende, reed voort, zodra zy uitgesproken hadden, en op hun verzoek, van de Stad met zyne tegenwoordigheid te verëeren, riep hy hun over schouder toe: *Ik heb u zo dikwils laten*

zegen, dat ik niet komen kan; ik kan niet komen. Men deed egter zyn best, om s'Vorsten gunst te herwinnen, en toen deeze het vonnis tegen *Kievit* vernietigd had, bood men hem aan, om in alles op de beste wyze zyne oogmerken te helpen bevorderen. — Doch dit baatte den Regenten, die in den haat van het gemeen waren, weinig. De Burgers zetten de Regenten af, maakten eene nieuwe Nominatie, en zonden die aan den Prins, die 'er de verkiezing uit deed, en naderhand de nog openstaande plaatzen vervulde. *Kievit* werd Pensionaris in plaats van *de Groot*, doch hy bekleedde dat Ambt niet lang, en vervolgens raakte aldaar alles allengskens in rust. — Te *Delft* begon het gemeen, den 19 Augustus ook te morren, by gelegenheid, dat 'er eenig Schietgeweer gebragt was in twee Herbergen by de Rotterdamsche Poort, daar het gemeen de reden niet van bevroeden kon. Dit morren duurde tot den 30sten wanneer de Burgery een geschrift ontwierp waarby zy begeerden dat de Regeering van de *Loeve-*
stein.

Steinsche Factie mogt gezuiverd worden, en niemand, dan die belydenis deed van den Hervormden Godsdienst, tot de Regeering toegelaaten; en hier mede trok men, verzeld van twee Leden van de Vroedschap, naar den Stadhouder, doch het werd door de Regeering van punt tot punt wederlegd; nogthans zagen de Leden van de Vroedschap zig, op het aanhouden van eenige Burger-Officieren, voorgevende te spreken uit naam van de Burgery, en door het dreigen van de Boeren, genoodzaakt, afstand van hunne Ambten te doen. — De Prins stelde toen by eenen Brief, nieuwe Burgemeesters, Schepenen en Vroedschappen, zonder voorafgegaane Nominatie, aan, terwyl de afgezetten ontslagen bleven tot het Jaar 1692. — Te *Leiden* ging het niet beter; men begeerde aldaar niet minder, dan dat de gantsche Regeering ontslagen zou worden, en benoemde tagtig Personen, uit welke men wilde, dat de Prins de verkiezing van nieuwe Regenten zou doen, zo als dan ook geschiedde, terwyl 'er tevens eenige punten geregeld werden

tot genoegen der Burgery. — Te *Goude* drong men alleen op het afzetten van sommige Regenten, die in verdenking waren, zo dat 'er zes ontslagen en zes anderen aangesteld wierden. — Maar grooter baldadigheid werd te *Dordrecht* gepleegd. — De Burgemeester *Joan Hallingk*, nevens *Joan Weerman*, Burgemeester van *Leiden*, en *Kornelis Geelvink*, Heer van *Kastrikum*, Raad en Oud-Schepen der Stad *Amsterdam*, gemagtigd geweest zynde tot het Wapenen der Huislieden, was daardoor zo zeer in haat van de Boeren geraakt, dat die ondernomen hadden, zyn Huis binnen *Dordrecht*, en nog één in *Beyerland* te plunderen. — Doch dit was het niet al, want, offchoon de Regeering op alle wyzen getragt had, de gunst van Zyne Hoogheid te winnen, nogthans was het woedend gemeen daar niet mede vergenoegd. — Zelfs het Vendel Burgers, dat in 't begin van September de Wagt op het Stadhuis had, ontzag zig niet, de Kustens van de Heeren aan stukken te snyden; ook nam men derzelyver Wapens uit
de.

de Kerk. — Den 5den van die maand liep de Burgery te hoop, verklaarende alle de Heeren, omdat zy het *Eeuwig Edict* bezworen hadden, vervallen van hunne Ambten, en zig begevende tot den Prins, met verzoek om eene nieuwe aanstelling. — Den Heer *Matsbys Pompe*, Baljuw van *Zuid-Holland*, werd de dood gezworen, zo hy tot Burge-meester verkooren wierd. De Stadhouders zond Gemagtigden derwaards, die zeventien Leden van den Oud-Raad of Vroedschap van hunne Posten vervallen verklaarden, en anderen aanstelden. — Te *Haarlem* was reeds het Huis van den Heer *Askanius van Sypestein* geplunderd, voor den moord, aan de *de Witten* gepleegd, omdat het gemeen een vermoeden had, dat de Raad-Pensionaris zig daar in verschoolen hield; naderhand dwong het gemeen de Regenten hunne Ambten neder te leggen, ook werd de gantsche Krygsraad buiten bewind gesteld, doch alle de oude Regenten werden, één uitgezonderd, door den Prins weder hersteld in het bewind. Dan het zou te lang vallen, alle de byzon-

derheden der verandering door alle de Steden op te tellen.

Z. In *Amsteldam*, daar de Regeering zig zo manlyk tegen den Handel met *Frankryk* verklaard had, zal evenwel die verandering geene plaats gehad hebben?

V. Ja zeker! De Regeering had hier in de daad veel gedaan; Zy had, om het Land aan penningen te helpen, geld doen munten binnen de Stad; zy had de Stad aan alle kanten tegen den naderende Vyand versterkt, de *Diemer* en *Eylmer*-Meeren onder water gezet; ook werden de Stads Sluizen met den vloed geöpend, en drie voornaame toegangen naa de Stad, van *Haarlem*, van *Amstelveen* en van *Muiden* doorgesneden, by het *Huis ter Hart*, aan den *Overtoom*, en by *Jaap Hannes*, en die doorsnydingen werden verzekerd met Schansen. — De *Amstel* was met eenige Uitleggers bezet, en de weg ter wederzyde den *Omvat* ook doorsneden en met Batteryën versterkt. — De Boomen om de Stad werden omgehakt, het Hout en de Zeilen van de Zaagmolens naa binnen gebracht.

bragt, hebbende de Molenaars zig verbonden, de Molens in brand te steeken, zo dra de Vyand zig voor de Stad vertoonde. 't *T*, 't *Pampus* en de *Zuider-Zee* waren ook voorzien van Uitleggers, waardoor de Stad aan den Zeekant gedekt was. Zestienhonderd Matroozen, wel voorzien van Geweer, bezetten de voornaamste Posten, langs den *Waterlandschen Dyk*. De Stads Wallen, waar aan de Doopsgezinden wakkerlyk werkten, werden alomme opgemaakt. De *Haarlemmer- en Leidse Poorten* met nieuwe Werken van buiten gedekt. Voorraad van Krygs- en Mondbehoefkens was ook overvloedig in de Stad, zelfs heele Fuiit-Scheepen met versch water, om bier te brouwen, of tot ander gebruik, had men binnen gehaald. — In deezcn staat was onze Stad, toen *Willem de III.* Prins van *Oranje* Stadhouder werd, het welk men te danken had aan het beleid en den moed der Heeren *Gerard Hasfelaar* Hoofd-Officier, *Henrik Hooft*, *Jan van de Poll* en *Gillis Valkenier*, Burgemeesteren. — Deeze trouwe Bewaarets van s'Lands Vryheid,
uit

uit *s'Hage* verstaan hebbende, dat Zyner Hoogheid gezind was, deeze Stad in 't byzonder met raad en daad by te staan, en te helpen verdedigen, gaven hem by eenen beleefden Brief een omstandig berigt van den staat en gesteldheid der Stad, als ook, dat zy vertrouwden op zyne hulp en bystand, dien zy in veele zaaken betuigden nodig te hebben, verzoekende tevens, dat hy de Stad met zyne tegenwoordigheid geliefde te vereeren, met verzekering, dat hy alhier zou vinden harten, die hunnen roem stelden, in onveranderlyk te zyn, Zyner Hoogheids ootmoedige Dienaars. — Met deezen Brief werd de Burgemeester *Henrik Hooft* aan den Prins gezonden, met last, om hem de waare gesteldheid der Stad nog nader mondeling onder het oog te brengen. En waare het nodig, hem nog hooger gezag te doen opdraagen.

Z. De onvergenoegdheid tegen de Regeering bleef dan echter?

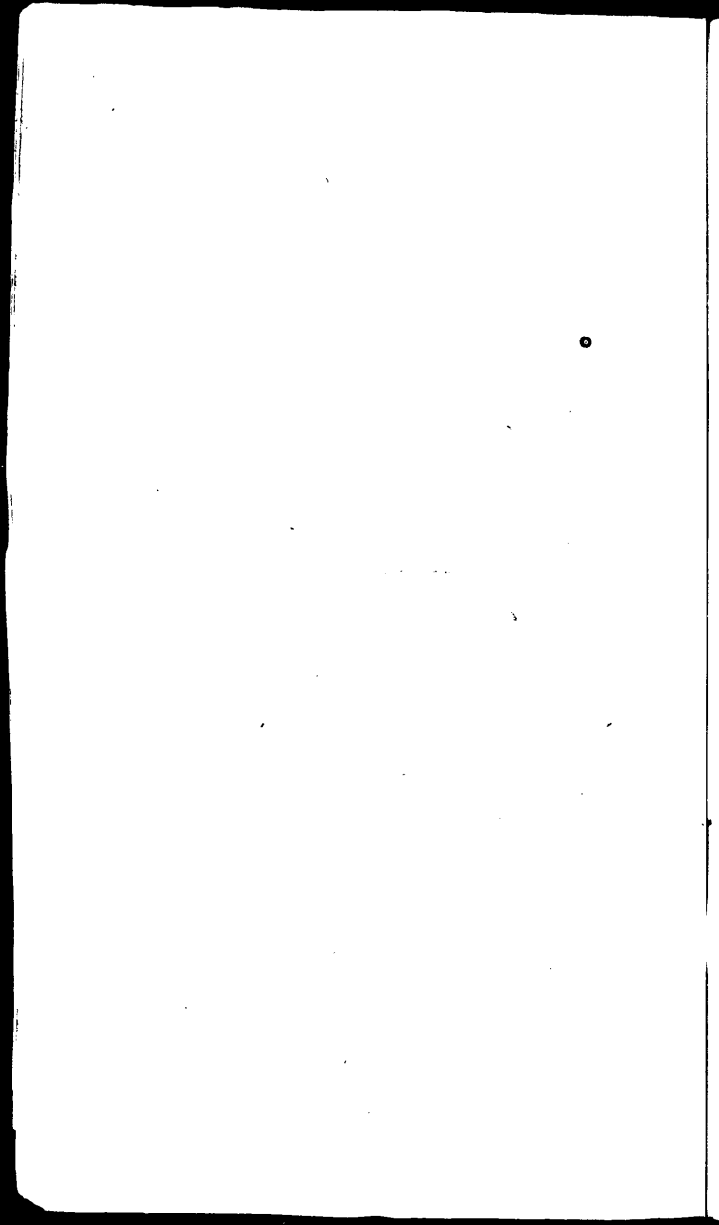
V. Dit

J. B. van der Schueren, inv. et delin.

Adriaen Vankelot & C. J. Bogerts, sculp.

WILLEM III. IN DE VROEDSCHAP TE AMSTERDAM.

V. Dit was zo, gelyk gy hooren zult. — Den 12den Augustus kwam de Prins in de Stad, daar hy in den vollen Raad ontvangen zynde, de Vestingwerken en Magazynen bezigtigde. — De Vroedchap beschonk hem met eene gifte van 30,000 guldens, te korten van het geen men zynen Vader in 165. geleend had, waarna hy vertrok, met belofte, van in persoon in de Stad te zullen komen, indien de Vyand zig van *Muiden* mogt meester maken. — Te vooren had reeds zekere *Govert Oudvorst*, Kooperflager, en Serjant onder het Vendel van den Kapitein *Jakob de Graaf*, zig verftout, om in Burgemeesters Kamer aan den Heer *Hoofs* te vragen, *hoe men het met de Stad voor had?* Over welke onbescheidenheid hy egter daags daar aan versoening verzogt. Zedert dien tyd was 'er onder de Burgers gemor ontstaan over het bewaaren der Sleutels van Stads Poorten en Boomen, die men niet langer aan het Huis van den Burgemeester vertrouwde. — Het welk zo veel invloed had by den Burgemeester *Lambert Reinst*, dat hy besloot,

bz

by de Sleutels op het Stadhuis zyne nagtrust te nemen. — Burgemeesteren vonden egter daarna weder goed, dat de Sleutels als voorheen door één' hunner zouden bewaard worden. — Doch de Burgers, hier van de lucht krygende, trokken des avonds in merklyken getale naa het Huis van den Heer *Jan van de Poll*, die toen de Sleutels van de Nieuwenbrugsboom in zyn Huis had, zynde die der Poorten op het Stadhuis gebragt. Hier, dagt men, school ict agter, en men dreigde den Burgemeester zo lang, tot hy dezelve overgaf; wordende dezelve toen mede naa het Stadhuis gebragt, en van dien tyd af is net in gebruik geweest, dat alle de Sleutels van Poorten en Boomen, in een Yzeren Kist op het Stadhuis bewaard worden, en de Sleutel van die Kist gebragt aan het Huis van den President Burgemeester in der tyd. — En uit dit beginzel ontstond vervolgens het geroep om verandering in de Regeering. — Dit nam zynen aanvang op den 23sten Augustus, door het aanplakken van Briefjes, waarin 6 Artikelen

wer.

werden geëischt, als: 1. Herstel der oude Privilegiën 2. Aanstelling van Kapiteinen en Luitenants uit de Burgery en niet uit de Regeering. 3. Dat geene Regenten Bewindhebbers waren der Oost- en West-Indische Maatschappij, *volgens bunnen Eed, in de Unie beslooten*. 4. Afstand der *Doelen* aan de Burgery. 5. Dat der Stede-Vesten niet meer verhuurd mogten worden. 6. Dat de 36 Raaden uit de Burgery of fatzoenlyke Kooplieden wierden gekooren, opdat men verzekerd mogt zyn, dat het geld van de Schattingen, aan s'Lands Getrouwen Stadhouder, of daar hy het bevelen zou, zou besteld worden, en *Ily Heer* ware en *geen Knecht*.

Z. Wat deed de Regeering daar op?

V. Het slot was nog veel onbescheidener, want dat behelsde eene bedreiging, *dat men op zyn Haagsch zou buisbeuden*, zo het van de Heeren niet werd ingewilligd; ook zou men hem, die het Geschrift afscheurde, ten zynen tyd *een Kogel verjeren*: en het Geschrift eindigde met eenige niet min haatelyke rym

re.

regels. — Aan anderen werd, zo hier als te *Rotterdam*, heimlyk een Briefje in de hand gestopt, waar van de bedoeling was, om den Prins tot Graaf te maaken. De Regeering hier uit bespeurende, wat 'er op til was, en in overweging nemende, wat 'er reeds in andere Steden geschied was, besloot het wrevlig gemeen genoeg te geven, zig te ontdoen van den last der Regeering, en hunne Ambten te stellen ter bescheidenheid van Zyne Hoogheid; waar van de Akte den 6den van de maand September door den Secretaris *Schaap* aan den Prins gebragt werd. Doch op dat pas vergaderde een hoop van het slegste soort van Volk, voor het Huis van den Luitenant-Admiraal *de Ruiter*, hetzelfde met plundering dreigende, doch door de Kompagnie van den Kapitein *Wesfel Smit* en anderen, die toeschooten, werd dit oogmerk gestuit. — Daags daar aan kwamen omtrent 100 Burgers by een, in de *Kloveniers Doele*, en hier werden als by geval eenige afdrukzels van een Verzoekschrift onder een stoelkussen gevonden. Ter
stond

Hond klonm zekere *Gerrit Klaaszoen Fruit*, Scheepstimmerman, op de tafel, en las hetzelfde voor, zo als het aan de Regeering gerigt was. Het bestond uit 12 Artikelen, behelzende voornaamlyk eene verandering in de Regeering, en byzonder in den Burger Krygsraad en Gilden. — De goedkeuring daar op gevraagd, werd door de vergaderden met ja gegeven, en daar op het Verzoekschrift door de meesten daar tegenwoordig zynde geteekend. — Hierby liet men het niet berusten, maar men strooide vinnige Schimpfschriften tegen zestien Leden van de Regeering. Soortgelyke Schriften werden ook gestrooid van den kant der geenen, die het met de Regeering hielden, doch hier mede werd weinig nitgerigt. Vier Gemagtigden uit de *Doele*, Doctör *Abraham van Poot*, zyn Broeder, *Henrik Elias Nolet* en *Jan Bruinenburg*, traden naa het Stadhuis, alwaar zy 'zig eersg lieten overhaalen, om het geteekend Verzoekschrift te vernietigen, en kreegen toen zodaanig antwoord van Burgemeesteren, waar mede zy vergenoegd scheenen. — Haast zag

zag men nu een lyst in druk, vervattende de naamen der Heeren, in welker plaats de Prins anderen verkiezen zou. — Op de *Doele* maakte men eene nieuwe Nominatie van Vroedschappen, maar de Vergaderden hadden de dwaasheid, van de voornaamsten hunner Hoofden daar op te plaatzen, waar over zy niet weinig bespot werden. —

Z. Maakte de Prins werkelijk verandering in de Leden der Regeering?

V. Ja, by een Brief van den 10den September, had hy de twee Burgemeesters, *Joan van de Poll* en *Lambert Reinst*, drie regeerende Scheepens, tien Vroedschappen en vyf Oud-Schepenen van hunne waardigheden ontslagen. — *Koenraad van Beuningen* en *Jobannes Hudde* werden als Burgemeesters aangesteld, en de Vroedschapsplaatzen insgelyks vervuld; schoon onder de nieuwe Regenten slegts één was, die door de *Doelisten* benoemd was.

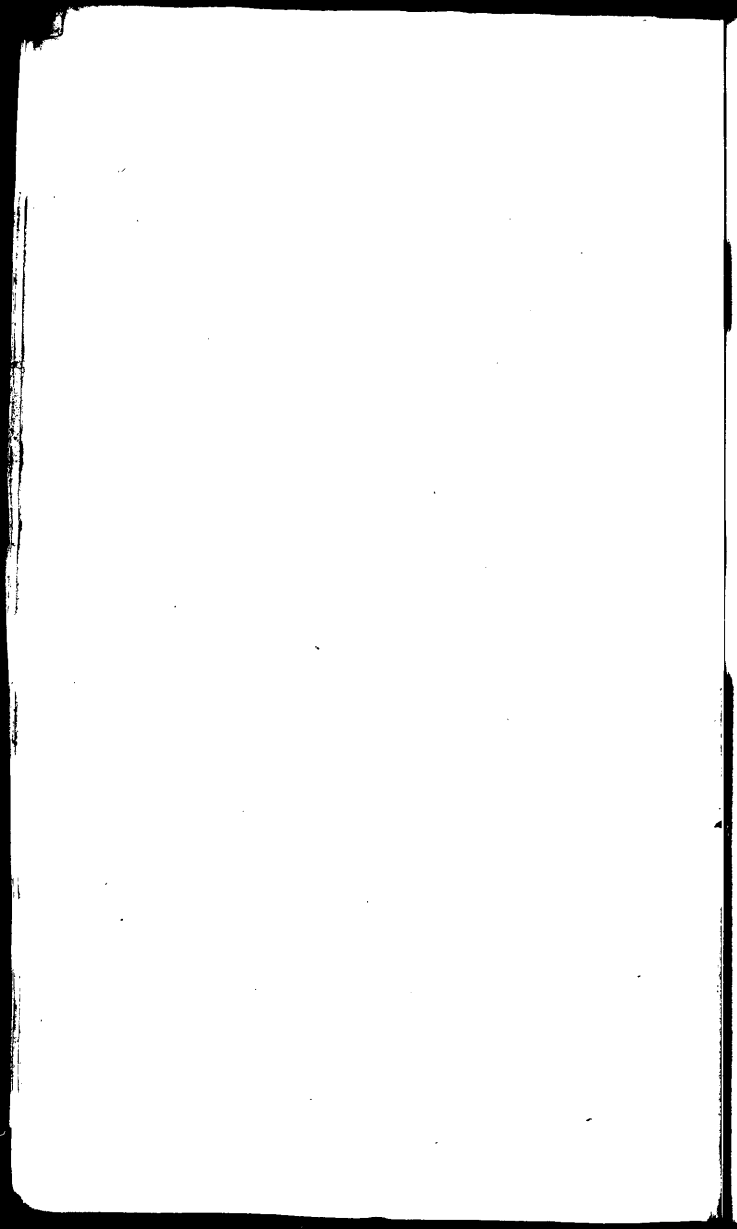
Z. Was men toen te vrede?

V. Ja; de rust binnen deeze Stad werd eerlang hersteld, maar ons bestek laat niet toe, alles omstandig te melden.

Z. Hoe

HET AANVALLEN VAN BURGEMEESTER VAN DEN BRANDE TE MIDDELBURG.

Z. Hoe stond het elders?

V. In *Zeeland* was het thans mede zeer onrustig. Te *Zierikzee* hadden de Boeren de glazen van het Stadhuis ingeslagen, niettegenstaande de Regeering hier ook haare Ambten en Waardigheden ter bescheidenheid van den Prins gesteld hadden. Te *Vlissingen*, *Veere* en *Middelburg* ging het niet beter; in de laatsgenoemde Stad geraakte het graauw op de been, op een valsch gerucht, dat de *Franschen* bezig waren met eene landing. — Burgemeester *van den Brande* werd door een' hoop wyven uit zyn huis gehaald, en deerlyk geslagen; kort daarna kwamen de Boeren de *Noord-Poort* in, haalden *van den Brande* van het Stadhuis, daar hy door de Schutters in veiligheid gebragt was, en voerden hem en den Burgemeester *Le Sage*, *Brouwer*, *Vrybergen*, den Pensionaris *de Huybert* en den Secretaris *Reigersbergen* gevanglyk de Stad uit, dezelve in hunne Bierkroegen bewaarende. Toen zondenze om Gemagtigden uit de Burgery, die nevens hun de *Verraders*, dus noemde men

men de Heeren, zouden onderzoeken. Dit geschiedde zeer ruw, en de Burgers voerden de Heeren weder na de Stad, daar zy eerslang onder borgtogt ontslagen werden. — Maar de rust werd 'er niet hersteld, voor dat de Prins de Regeering veranderd had.

Z Zeg my eens, bid ik u, kon de Prins alle deeze ongeregeldheden goedkeuren?

V Verre van daar. Zyne Hoogheid bespeurde den mislag die daar in was, en kon alles niet zo ras herstellen. Veele bekwaame lieden waren in *Holland* en *Zeeland* buiten bewind geraakt, en veele driftige lieden hadden 'er zig ingedrongen, onder voorwendzel van s'Priusen vrienden te zyn. — Het bleek zelfs daarna, dat de Prins niet schroomde de voorige weder in het bewind te brengen. Te *Gorinchen* hadden eenige Vroedschappen hunne Ambten voor geld gekocht, waarom zy naderhand door den Fiskaal in regten betrokken werden. — Eindelyk werden alle deeze bewegingen gefmoord, door het verleenen van eene algemeene vergifnis, waar van de afkondiging

gefchiedde in de maand van November, by welke egter sommigen uitgeflooten en geftraft werden.

Z. Dus lang ons met de binnenlandfche zaaken bezig gehouden, en alle de verwarlingen befchouwd hebbende, te meer gevaarlyk, daar de Staat van buiten den Wyand op den hals had, zo fchroom ik bykans naar den ftaat der Krygszaaken te vragen.

V. s'Lands Vloot had in de maand Augustus order gekregen, om de Oost-Indifche Vloot, 14 Schepen fterk, in behoude Haven te brengen. *De Ruitcr*, die het bevel voerde over de Vloot, had last van de Staaten van *Holland*, eer een' Zeeflag met de *Engelfchen* te wagen, dan te gedoogen, dat de Oost-Indifche Schepen hun in handen vielen, fchoon de Prins van oordeel was, dat men den flag zo veel moest ontwyken, als doenlyk ware. Nog voor het einde van Augustus geleidde *de Ruitcr* dezelveu gelukkig binnen *Texel* en het *Vlie*. — Wat de *Franschen* betreft, de bezetting van *Utrecht* bemagtigde 't Huis te *Kroenenburg* by *Loenen*,

Loenrêflood en *Jaarsveld*, plunderende het Dorp *Loenen* zelve. In September beroofden zy *Lopik*, *Leksmonde*, *Kapelle*, *Benskoop*, *Loosdrecht*, *Hilversom* en *Emmenes*. *Waverveen* en *Botsbol* werden in 't begin, en *Abcoude* in het einde van November deerlyk verbrand, niettegenstaande de meeste van die Dorpen Fransche *Sawvagarde* hadden. — Te vooren in de maand *October* hadden de *Franschen* een Schansje by *s'Graavenland* aangetast, doch zy werden door Prins *Johan Maurits* tot tweemaal te rug gedreven. *Ameide* werd door *Bamphield* verlaaten, waarom hy in hegtenis genomen, doch naderhand ontflagen werd. — De aanslagen daarëntegen, om *Naarden*, *Woerden* en *Zwartsluis* te heröveren, mislukten ook in het najaar. Dus ook het beleg van *Charleroi*, het welk moest worden opgebroken. — De aanstaande Winter baarde groote vreeze in *Holland*, alzo men meende, dat de vorst den *Franschen* gelegenheid zou geven, tot eenen inval in dat Gewest; ook werden alle middelen, die men dagt in 't werk te stellen,

len, om denzelfven te verhinderen, niet ten uitvoer gebragt, zo door gebrek aan Volk, onwilligheid der Boeren, als anderszins. Het geen men gevreesd had, werd ook maar al te wel bevestigd. De Hertog van *Luxemburg* brak den 27 December van *Utrecht* op, en kwam met eene aanzienlyke magt te *Woerden*, en zig met de bezetting aldaar versterkt hebbende, trok hy tusfchen *Schoonhoven* en *Oude-water*, en van daar naa de *Wierikken* bezuiden den *Rbyn*, om te beproeven, of het ys sterk genoeg was, om 'er met Paardevolk over te komen, doch het werd niet sterk genoeg bevonden. Hy zelf was inmiddels langs de Noordzyde van den *Rbyn* getrokken naar *Zegveld*, en voorts naar de *Mye-Polder* by *Bodegrave*, latende de Post aan de *Nieuwerbrugge* aan de linkehand liggen. De Graaf van *Koningsmark* was op de eerste tyding van de aankomst der *Franschen* van *Bodegrave* vertrokken, hebbende hy van de Gemagtigden der Staaten last bekomen, om in den uitersten nood niet verder dan tot de *Goudsche Sluis* te wyken. Doch 150 man van

B 2

het

het Regiment van Zyne Hoogheid waren naa *Leiden* getogen, zonder in die Stad ontvangen te zyn, waarop zy naa *Alfen* waren gekeerd. Aan de *Goudsche Sluis* stond *Koningsmark* in Slagörde, en men begon zig te verschansfen, toen de Vyand voor de Brug van *Zwammerdam* kwam, welke Brug aan den Zuitkant van den *Rbyn* was opgehaald, en door eenige manschap bewaard werd. Dan deeze manschap verliep terstond. — Eenige *Franfchen* kwamen toen met Vaartuigen over den froom, die daar open was, lieten de Brug neder, en het gantsche Leger in *Zwammerdam*, het welk van zyne Bewoners verlaaten was, en terstond aan koolen gelegd werd, uitgenomen het Huis van den Schout, daar de vlam niet aan fcheen te willen vatten, doch alle de Schepen met levensmiddelen, daar gevonden, werden mede verbrand. — Van daar toog de Vyand terug, den *Rbyndyk* langs, naa de Zuidzyde van *Bodegrave*, alzo het ontdaaten van het weder, zynde de wind van Oost in West, de vorst in regen verkeerd, hem verhinderde, verder in *Holland*

in te dringen. — *Bodegrave* werd toen ook, op verscheiden plaatzen, in brand gestoken, en op één Huis na, in de asche gelegd. — De Buitenplaatzen en Poldermolens daar rondöm werden mede allen verwoest en verbrand.

Z Ik heb reeds in myne kindsche jaaren, in de School veel van de Fransche Wreedheden, hier gepleegd, in de zogenaamde *Fransche Tyranny*, gelezen, en dit heeft van dien tyd af een inwendigen afkeer in myn hart tegen die Natie verwekt.

V. Juist om zulke redenen is het, dat ik en anderen duizendmaal gewenscht hebben, dat voortgelyke Schoolboeken geheel buiten gebruik raakten, want dus zou men met even weinig moeite voortgelyken afkeer tegen de Engelschen en andere Natiën kunnen inprenten. Men zou zelfs zyne eigene Natie haatlyk kunnen maaken, indien men de misdaden van eenigen op een geheel Volk wilde toepesen. Wat onlangs s'*Hertogenbosch* van sommige Soldaaten heeft moeten ondergaan, weet gy. Maar zoudt gy daarom van

al wat Krygsman heet, eenen afkeer moeten hebben? — Wat de Franschen in dien tyd aanbelangt, behoort gy wel in acht te nemen, dat de verhalen van wreedheid in dat gemelde Schoolboekje, uit de eerste berigten, die altyd vergrootende zyn, zyn opgesteld, en dat men te onägtzaam geweest is, om die eerste mislagen te verbeteren, zo als men had kunnen doen, door een behoortlyk onderzoek, gelyk mannen van oordeel daar op die Dorpen zelve gedaan hebben. — Het geen men bevonden heeft, is, dat eenige menschen naakt zyn uitgeschud, en landwaards ingejaagd, en een kranke Metzelaar en zyne onlangs verlostte Vrouw te *Zwammerdam* zodaanig zyn mishandeld, dat de Vrouw kort daar na te *Gouda* overleed. — By het terug trekken van *Bodegrave* zou de Vyand de Post aan de *Nieuwerbrugge* voor de borst gehad hebben, maar deeze was toebetrouwd aan den Kolonel *Mozes Pain & Vin*, die dezelve verliet, waaröm hy naderhand onthalsd werd. — De verandering van het weder noodzaakte dus, gelyk ik

gezegd heb, den Vyand uit *Holland* te rug te trekken, en zig weder naa hunne Bezettingen te begeven. Van onze zyde had de vorst gelegenheid gegeven tot het hernemen van *Koeveden*, hetwelk gebeurde op den 30 van December. — Met den aanvang van het volgende Jaar 1673 werd door de *Zweedën* een voorslag ter onderhandeling gedaan, niet zonder aandryving van *Frankryk*, die *Brandenburg* en den *Keizer* zocht op te houden, en zelfs de Staaten tot het min hevig voeren van den Kryg te brengen. — De *Zweedën* stelden voor, dat *Frankryk* en *Engeland* geneigd waren tot de Vrede, dat zy *Duinkerken* voorfloegen als de plaats der onderhandelingen, en dat *Groot-Brittanje* aan de Staaten eenen Rylstand van Wapenen voor den tyd van drie maanden zou verleenen. — De Staaten verklaarden zig mede geneegen tot de Vrede, doch wezen *Duinkerken* als Handelpplaats en den Wapenrylstand voor drie maanden van de hand, begeerente ook voor af te weten, op welken voer men handelen zou. — Eindelyk bragt men het zo verre,

dat *Keulen* als de plaats der onderhandeling bepaald wierd. — De Keurvorst van *Brandenburg* voor zig zelven bedugt wordende, hield den beloofden onderstand terug, en sloot een Verdrag met *Lodewyk den XIV.* — Sommige Leden uit de Vergadering van *Holland* scheenen nu ook te neigen tot het aanvaarden van een' gemeenen stilland van Wapenen, dan de Prins, die de Vergadering bywoonde, was van andere gedagten.

Z. Had de Prins dan uitzigten, dat men met het voortzetten van den Oorlog eerlyker Vrede bedingen zou? — Men was toch van den bystand van *Brandenburg* verstoken?

V. Hy hield, gelyk ook niet onwaarschynlyk was, den Staaten voor, dat *Frankryk*, geduurende den stilland van Wapenen, de overmeesterde Plaatzen zou inhouden en versterken, en zyne Krygsmagt vermeerderen, en na het eindigen van den stilland, den Staat met nieuwe magt aanvallen, en onder andre redenen, die grooten moed
adem-

ademden, besloot hy eindelyk, dat de Wapenschorsing niet langer zou moeten duuren dan tot den eersten van Zomermaand, op den voet, zo als die door de *Zweeden* was voorgeslagen, en dat men intusfchen kon zien, wat 'er van de Vredehandeling te *Keulen* stond te worden, waarin de Staaten algemeen bewilligden. Doch met dit alles bleef de onderhandeling hier over in de geboorte steeken, en het was eerst met het einde van de maand Juny, dat de vredehandelingen te *Keulen* werden aangevangen, en dewyl die traaglyk werden voortgezet, werden de toerustingten ten Oorlog in *Frankryk*, *Engeland* en de *Nederlanden* wakker aangedreven. *Frankryk* verscheen eerst te *Veld*, en zocht door middel van verraad zig van *Sas van Gend* meester te maaken, hetwelk egter mislukte. Daarna werd *Maastricht* door de *Franschen* belegerd, en na eene hevige belegering, ingenomen. — Vervolgens verdeelde *Lodewyk de XIV.* zyn Leger in drie hoopen, doch het Jaargetyde verliep, eer de *Franschen* eenig ander beleg

in de *Nederlanden* ondernemen konden. — Ook schryft men het aan de bewerking der *Zweeden* toe, dat zy van alle verdere belegeringen afzagen. — Om in *Holland* te dringen, werden zy door het water, dat alomme op het Land stond, verhinderd, schoon zy, door allerhande middelen, hoewel vergeefs, hetzelve poogden af te tappen. — In de maand van Juny zогten de *Frauschen*, die te *Muiderberg* lagen, te vergeefs *Muiden* te bemagtigen, zelfs werden zy door de *Amsteldammers* genoodzaakt, *Muiderberg* te verlaten. — De Prins van *Conde*, met een groot gedeelte van 't Leger *Utrecht* verlaten hebbende, bediende zig de Prins van *Oranje* van deeze gelegenheid, eerst met den Vyand te verschalken, als of hy het op *Bommel* gemunt had, doch zyn oogmerk was eigenlyk, het beleg te slaan voor *Naarden*, zo als ook geschiedde op den zesden van de maand *September*, en zes dagen daarna werd de Stad by Verdrag aan Zyne Hoogheid overgegeven, schoon men, geduurende dit beleg, het Land in het grootste gevaar hield

te zyn , omdat s' Lands Magt daar geheel by een getrokken was. — Gedurende deeze verrigtingen waren de Staaten in onderhandelingen met *Zweeden* en *Denemarken*; met welke beiden een Verdrag van Koophandel geflooten werd, ook had men eenige weken te vooren een Verbond gemaakt met den Hertog van *Lotaringen*, en zig nadert verbonden met den Keizer, en met *Spanje*, welk laatstgemelde Hof aan *Frankryk*, op den 16 October den Oorlog verklaarde. — Zynde alle deeze Mogendheden tot hier toe te rug gehouden door de overmagt van *Frankryk*. — *Willem de III.* zig op het einde van September naa het Staaten Leger, welk by *Roozendaal* byeengetrokken was, begeeven, en zig verëenigd hebbende met de Spaansche en Keizerlyke Troepen, was by *Venlo* over den *Rbyn* getrokken. En naar *Nuis*, *Andernach*, en andere Plaatzen veroverd te hebben, floeg hy, met het verëenigd Leger in de maand van November het beleg voor *Bon*; op den elfden sneuvelde de Graaf van *Koningsmark*, en daags

B. G. daar

daaraan traden de Belegerden in onderhandeling, en gaven de Stad by Verdrag over.

Z. Dus verrigten de *Staatschen* in deezen Veldtogt meer dan de *Franschen*. — Wat ondernamen deeze?

V. De geflootene Verbonden, de Optogt der Legers naa den *Rhynkant*, en de Overering van *Bon* noodzaakten hen de meeste overweldigde Steden in de *Nederlanden* te verlaaten, nog voor het einde van dit Jaar. — *Woerden* werd eerst, daar na *Utrecht* verlaaten, nadat die Stad 450 000 Guldens voor Brandschatting beloofd, en 100,000 Ryksdaalders daar van in gereed Geld betaald had. — Daar na volgde de ontruiming van *Amersfoort*, *Wyk by Duurstede*, *Rbeenen*, *Montfoort*, *Oudewater*, *Ysselstein*, *Vianen*, *Heukelom*, *Asperen* en *Leerdam*, doch niet zonder zwaare Brandschattingen te betaalen, en dus werden ook de Geldersche Steeden ontruimd. Dit voorbeeld der *Franschen* werd door den Biscop van *Munster* gevolgd, nadat *Zwartsluis* door Prins *Joan Maurits* by verrassing hernomen was.

Z. Ik

Z Ik dank den Hemel voor die gunstige ommekeer, die men te regt eene gelukkige omwenteling noemen mogt; doch Vader, het belge u niet, dat ik u vrage, hoe stond het dit Jaar met den Oorlog ter Zee?

V. Ik heb u zo even van den Nationaalen haat tegen de *Franfchen* zoeken te geneezen, maar nu zal ik u ook moeten waarschuwen ten opzigte van de *Engelfchen*; en doen aanmerken, dat een volgend geflacht nooit verantwoordelyk is voor een voorig, of dat men nooit de fchuld van eenige fielten kan ftellen op rekening van het geheele Volk. Elke Natie heeft ten allen tyden haare fchurken en eerlyke lieden. — Zekere *Johan Frafer* geraakte, in het Voorjaar, te *Amftel-dam* in hegtenis, en beleed, buiten pyn en banden, door voornaame lieden in *Engeland* te zyn omgekocht om s' Lands Scheepen, die nog ongetakeld lagen, in brand te fteeken; wat dunkt u, zou het regtvaardig zyn, om, wegens zulk een fchelmftuk dier voornaame *Engelfchen* een inwendigen afkeer tegen de geheele Natie te voeden? Het fchelmftuk

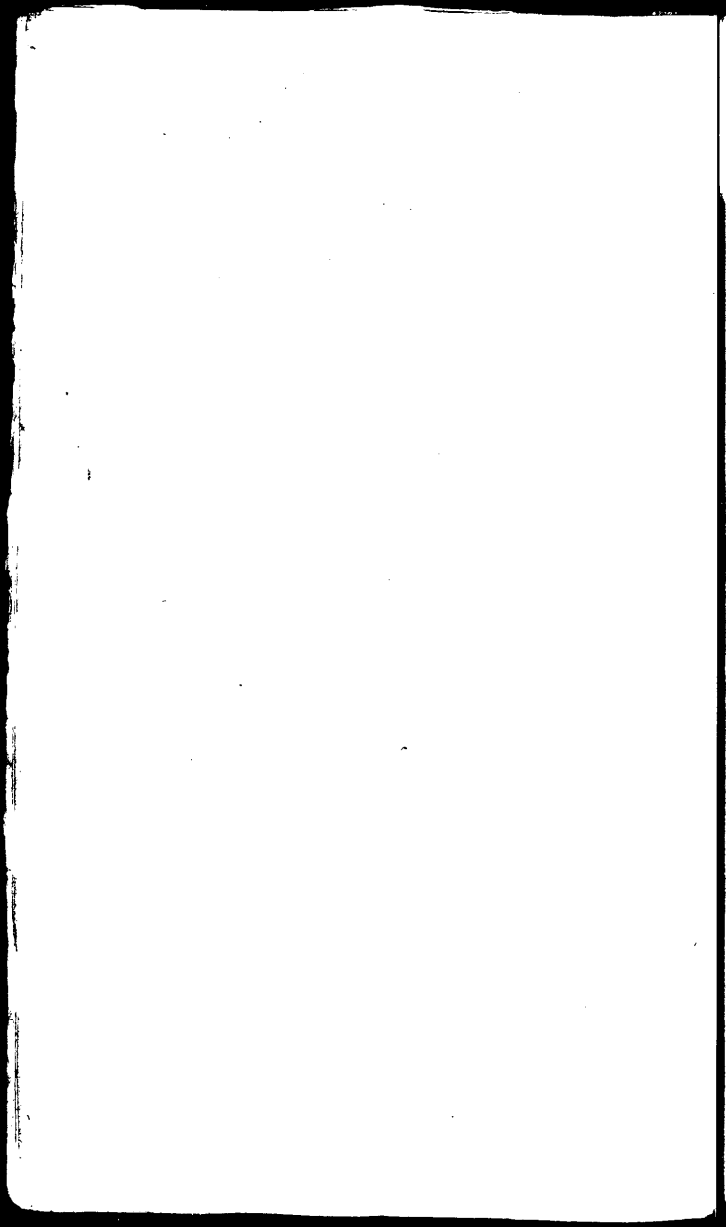
werd gelukkig ontdekt, en de Aanlegger naar verdienften gestraft, geradbraakt en geblakerd, zo als één zyner Maikers daarna te *Rotterdam* met de dood gestraft werd. — De Vloot, van dit onheil bewaard, was al vroeg in 't voorjaar gereed geraakt, en in Mei, 80 Zeilen sterk in Zee geloopen, en daarna met nog eenige Schepen versterkt, was dezelve in staat, om den 1sten Juny, de Verëenigde *Fransche* en *Engelsche* Vlooten in 't gezigt gekregen hebbende, die het hoofd te bieden, schoon de Vyanden ongelijk sterker in getal waren. — Omtrent één uur nademiddag vong de stryd aan, tussehen het Esquader van den Graaf *d'Estrées* en dat van den Luitenant Admiraal *Tromp*. Een weinig daarna geraakte *de Ruiter* en *Bankert* in een hevig gevegt met Prins *Robbert* en *Spragge*. Het gelukte *de Ruiter*, een groot deel der Vyandyke Schepen van de Vloot af te snyden, doch hy vervolgde ze niet, om *Tromp* te kunnen bystaan, die zig in groot gevaar bevond, maar zodra *de Ruiter* niet zag aankomen, of hy riep tegen het Boots-
volk?

X. D. P. III.

J. Baay, inv. et delin.

Rein. Vinkles & C. Orgerts, fign.

volk? *Mannen daar is Bestevaer, die komt ons helpen. Ik zal hem ook niet verlaten, zo lang ik adem kan scheppen. Hoe dit eerste gevegt afliep, kunt gy opmaken uit den Brief, in Zeemans styl, door Tromp aan zyne Zuster geschreeven.*

BEMINDE SUSTER!

Gisteren hebben wy den dans aengegaen, en ben Godt sy geloofst gesondt, en hebben ons hart eens weder opgebaalt als Keuninghen. Ik ben op myn vierde Schip, de Comeetstar, en meene van daeg een braven dans te dansen. Wy krygen de Franssen soo aen 't loopen, dat sy de Bramseils en alles bysetten, en soo het van daag soo voortgaat, soo hoop ik dat aller vrienden en ons gebedt verhoort sal zyn, en dat wy van de tyranny verlost zullen worden. Adieu. Couragis. 't Sal waerachtigh wel gaen.

3 Juny 1673.

E. TROMP.

Z. Ditt

Z. Dit is waarlyk wel een Zeemans styl, doch hy geeft tevens s'Mans dapperheid te kennen. Ging het in 't volgende gevegt naar zyne hoop?

V. Op den 14den raakten de Vlooten weder flaags, het gevegt werd door den nacht geëindigd, en den volgenden dag zag men geen Vyänd meer, zynde de verëenigde *Franfche* en *Engelfche* Vlooten, met veele ontredderde Schepen naa de Rivier van *Londen* geweken. — In de maand Juny had *de Ruitcr* de Vyänden vergeefsgh gezogt, doch in 't begin van Augustus vertoon den zy zig voor *Texel*, *de Ruitcr* was hen gevolgd tot voor *Scheveningen*, daar de Prins van *Oranje* by hem aan boord kwam, op wiens raad beflooten werd, den Vyänd slag te leveren. — Den 20sten kwam *de Ruitcr* in het gezigt van de Vyänden, omtrent de *Helder* en *Kykduin*, en hier raakten de Vlooten den volgenden morgen om negen uren aan elkanderen, hebbende de onzen het voordeel van den wind. — *Bankert* viel aan op het Esquader van
d'Es-

d' Estrées, *de Ruitcr* geraakte in gevegt met Prins *Robbert*, en *Tromp*, die de agterhoede had, streed tegen *Spragge* drie uren agtereen, zonder éénen gekwesten te bekomen, *d' Estrées* en Prins *Robbert* begonden eerst te wyken, waarna *de Ruitcr Tromp* te hulp kwam, tegen *Spragge*, die overgegaan in een Sloep, om van Schip te veranderen, verdrong, dewyl de Sloep in den grond werd geschooten. Prins *Robbert* toen *de Ruitcr* gevolgd zynde, werd het gevegt zo hevig, dat 'er byna geen voorbeeld van dergelyken Zeeslag was. — Tegen den avond zag men twee of drie *Engelsche* Schepen zinken, van onzen kant werd niet één Schip gemist — Doch de beide Vlooten waren zwaar beschadigd, en de *Engelschen* zo zeer, dat zy met den nagt, die den stryd deed eindigen, naa hunne Kust stevenden. — Zy hadden, behalven *Spragge*, verscheiden Kapiteinen verlooren; van de onzen waren gesneuveld de Vice-Admiraal *Jan de Liejde*, en *Isaak Sweers* en eenige Kapiteinen. De *Engelschen* schreven zig egter de eer der
over.

overwinning toe , maar meer voordeels behaalden zy in de *Indiën* , daar zy zig van *Trinquemale* en *S. Thomas* en *Tabago* meester maakten.

Z. Zo veele voordcelen , als de *Engelfchen* , deels wezenlyk , deels naar hun voorgeven , behaalden , zullen den Koning van *Groot-Brittanniën* te afkeeriger van de *Vrede* gemaakt hebben.

V. Integendeel , niettegenftaande deeze voordcelen werd *Karel den II.* tot de *Vrede* bewogen door verfcheidene redenen , voorëerst het Volk was den Oorlog moede ; ten tweeden , het Parlement weigerde nieuwe lasten tot het voorzetten des Oorlogs op zig te neemen ; ten derden , de onderftandgelden van *Frankryk* waren daartoe niet voldoende ; en ten vierden , *Spanje* dreigde *Engeland* den Oorlog te verklaaren ; om deeze redenen was het , dat de *Vrede* tufchen *Engeland* en deezen Staat den 19 February 1674. te *Westmunfter* geteekend werd. — Waar op de onderhandelingen te *Keulen* , tot hier toe fleepende gehouden , plotzelyk werden afgebro-

broken, en gevolgd door de Vrede met de Bifchoppen van *Munfter* en *Keulen*, en het fluiten van Verbonden met den Hertog van *Brunswyk*, met den Bifchop van *Osnabrug* en den Keurvorst van *Brandenburg*, en den Koning van *Denemarken*.

Z. Dus had men dan nu met *Frankryk* alleen te doen. — Wat deed *Lodewyk de XIV.* in die omftandigheid?

V. Die Vorst zat mede niet ftill, maar had ook gewerkt, om zig door andere Verbonden te verfterken, en dus fcheen een algemeene Oorlog onvermydelyk. Hy gaf bevel tot het ontruimen van *Zutphen*, *Arnhem*, *Tbiel*, *Nymegen*, *Kuilenburg* en *Buuren*, en andere Steden en Sterkten in *Gelderland*, *Overyffel* en *Utrecht*, waar door die drie Gewesten, weder geheel ontledigd werden van de *Franschen*. — De band der Unie, als 't ware, door de overweldiging deezer Gewesten, gebroken zynde, moest men nu op middelen bedagt zyn, om dien wederom te vernieuwen. — De Staaten van *Utrecht* deden op den 22ften van de maand *Novem- ber*

ber aanzock by de algemeene Staaten, om weder in de Unie te worden aangenomen; doch terwyl men hier op raadpleegde, werd, op den voorflag van *Haarlem*, zyne Hoogheid *Willem de III.* verklaard als *Erfstadhouder* in zyne manlyke Nakomelingen, en sterk aangemaand, om zich in den Echt te begeven; en op den voorflag van *Amsterdam* werd gemelde Prins onthef van eene schuld van twee Millioenen, welke deeze Stad aan wylen zynen Heer Vader geleend had; ook werd hem van wegen de Oost Indische Maatschappij een drie en dertigste deel der uitdeeling toegelegd. — Wat de wederanneeming der drie Gewesten betreft, dit stuk is zo uitgebreid, dat ik niet weet, op wat wyze ik het u naar de mate uwer bevatting, zal voorstellen. Ik zal u dan enkel zeggen, dat de Provintie van *Utrecht* niet weder aangenomen wierd, bevoorrens zig dezelve geheel aan den Prins onderworpen, eene verandering in de Regeering ondergaan, en zo wel als de Provintiën van *Gelderland* en *Overysfel* een nieuw Regeerings

Re-

Reglement ontvangen had, welk nog in onze dagen de bron der verschillen in die Gewesten geweest is. —

Z. Mag ik u nu vraagen, wat 'er van Oorlogszaaken in dit Jaar gebeurde?

V. Met den aanvang van dit Jaar waren de toebereidzels tot den Kryg met yver verdubbeld. De *Franschen* verscheenen het eerst in het Veld in *Braband*, waar de Prins met het verëenigd Leger hen volgde. — Op den 9 van de maand Augustus raakten, na lang heen en weder trekken, de Legers aan elkanderen, hebbende *Oranje* zig gelegerd by het Dorp *Senef*, alwaar een zwaare Veldslag voorviel, in welken van weerskanten veel Volks sneuvelde, en elk zig de overwinning toeschreef. — De Prins deed alle moeite, om *Condé* tot eenen tweeden Slag te brengen, maar deeze bielde zig agterlyk. — In September belegerden de Bondgenooten *Oudenaarden*, maar te vergeefs, door dien de Keizerlyken weigerden eenen Veldslag te wagen; egter werden *Graze* en *Huy* door *Oranje* nog dit Jaar
be-

bemagtigd. Daarëntegen werden de *Franschen* meester van het *Fransche Comté*; dan ik wil u niet te ver afleiden, om u alles te zeggen, wat in *Duitschland*, *Kataloniën* en *Siciliën* voorviel, dan alleen moet ik dit melden, dat *de Ruiter*, nu aangesteld tot Luitenant Admiraal Generaal, in bedenking gegeven hebbende, of 'er niet iet te ondernemen was op de *Fransche Karibische Eilanden*, *Martinique* enz. de Staaten beslooten ruim 50 Scheepen van Oorlog en eenige mindere Vaartuigen onder zyn bevel derwaards te zenden, doch de *Franschen* te vooren gewaarschuwwd en op hunne hoede zynde, moest hy, onverrigter zake, te rug keeren. — Even zo ging het *Tromp* op de Kust van *Bellisle*. Deeze tegenspoeden werden verzeld van eenen zwaaren Storm en Onweder, welk overäl verbaazend veel schade veröorzaakte, voornaamlyk te *Utrecht*, alwaar de Domkerk instortte.

Z. Hoe stond het thans met de Vredehandeling?

V. De

V. De onderhandelingen , die de Staaten in *Engeland* in 't werk stelden , toonden maar al te duidelyk hunne genegenheid tot de Vrede ; En niet minder haakte *Lodewyk de XIV.* naar dezelve , deels om den last der onderstandgelden , die hy nog aan *Engeland* betaalde , maar voornaamlyk omdat hy vreesde , dat het *Engelsch* Parlement *Karel den II.* zou noodzaaken , zig tegen hem te verklaaren , staande hy zelfs , als genegen zynde , om met de Staaten afzonderlyk te handelen , *Breda* als eene handelplaats voor.

Z. Ik twyfel niet , of de Staaten zullen daarin bewilligd hebben ?

V. Niet het aangaan van de Onderhandeling , maar de wyze , hoe die aan te vangen , maakte eenige zwaarigheid , en terwyl men daarover raadpleegde , arbeidde de Raadpensionaris *Fagel* , om den Prins van *Oranje* in sommige Gewesten , en byzonder in *Gelderland* , meerder gezag te doen bekomen , en bragt het zo verre , dat de Staaten van die Provintie hem in 't Jaar 1675. het Hertogdom van *Gelderland* en het Graaffchap van

Zut

Zutphen oproegen, waar toe sommigen en onder anderen *Utrecht* Zyne Hoogheid sterk aanraadden, maar op raad van *Holland* en *Zeeland* bedankte de Prins voor dat aanbod, en herstelde, na veele mocijelykheden, de Regeering van dat Gewest. Vervolgens verdedigde zig de Prins, tegen vermoedens, als of hy na de Opperheerschappy dong, in eenen Brief aan die van *Zeeland*, en in *Holland*, verboden de Staaten te zeggen of te schryven, dat de Prins naar de Souvereiniteit over de Gewesten gestaan had. — Doch het was niet zeer naar s' Prinses zin, dat *Ernst Kasimir* van *Nassau*, dit Jaar, als Erfstadhouder van *Groningen* en *Ommelanden*, als ook van het Landschap *Drenthe* werd aangesteld.

Z. Werd dan dit Jaar de Vrede nog niet getroffen?

V. Neen; *Nymeegen* werd wel tot de handelplaats vastgesteld, en de Ambassadeurs derwaards gezonden, doch inmiddels veroverden de *Franschen* *Limburg*, het welk de Prins vergeefsch tragtte te ontzetten,
egter

egter hemagtigde hy *Bincb*, en van wéerszyde werden nog eenige andere voordeelen behaald. — Ook verklaarden de Staaten in dit Jaar den Oorlog aan de *Zweeden*, die men al lang gewantrouwd had. — By alle deeze rampen des Oorlogs, leed *Holland*, *Friesland* en *Overysfel* zeer veel door eenen zwaaren Watersnood, waardoor verscheiden Dykbreuken veröorzaakt werden. — Onder dit alles, vierde men nogthans met veel luister het eerste Eeuw-Feest der Leidfche Hogefchool. — Verders moet ik u, als byzonderheden, die tot dit tydftip behoren, nog melden, dat op den 8 Augustus in *s' Hage* overleed *Amelia van Solms*, Weduwe van Prins *Fredrik Henrik* in den Ouderdom van 73 Jaaren; als ook dat de berugte *Wicquefort* in *s' Hage* gevangen genomen werd, als zig hebbende fchuldig gemaakt aan ongeoorloofde Correspondentie; hy werd tot eene eeuwige Gevangenis veröordeeld, maar vond middel, om de Gevangen Poort te ontkomen; eindelyk, dat om eenige verschillen de Vredehandel nog werd opgefchort.

Z. Zo bleef dan ongelukkig de Oorlog nog aanhouden?

V. Ja: In het Jaar 1676. werd de dappere *de Rutter* tot byftand van *Spanje* naa *Siciliën* gezonden, daar hy den loop zyns roemruggigen levens voleinde, wordende in den tweeden Zeeftag, in het gezigt van den berg *Etna*, zodaanig gekwetst, dat hy vyf dagen daarna het beftierf, wordende zyn dood gevolgd door de nederlaag der verëenigde Vloot by *Palermo*. — Gy weet, dat het Lyk van den wakkeren Zeeheld herwaards gevoerd, en met eene pragt overëenkomstig zyne verdienften in de NieuweKerk te *Amftel-dam* begraven is geworden — *Frankryk* veroverde dit Jaar *Condé* en *Bouchain*; *Oranje* belegerde *Maaftrecht*, doch moest het beleg weder opbreken. — De handelingen der Vrede werden te *Nieuwmegen* intusfchen op nieuw aangevangen, doch het duurde nog tot het Jaar 1678, eer de Vrede gefloten werd. Intusfchen gingen de *Franschen* in 't Jaar 1677. voort met veröveringen te maken in de Spaanfche Nederlanden. Zy bemagtigden

Valenbyn, *Kameryk*, *S. Omer* enz. de Prins verloor den Veldslag by *Mont Kasfel*, en belegerde *Charleroi* wederom te vergeefs. Binnenslands hadden verscheiden onlusten zo in 't Kerkelyke als Burgerlyke plaats, die met moeite gestild werden. Na het eindigen van den Veldtocht dezses Jaars deed de Prins eene reize naa *Engeland*, en voltrok daar zyn Huwelyk met *Maria* Dochter des Hertogs van *Jork*; eindelyk werd in het volgend Jaar 1679 den 10 Augustus des nagts tusfchen elf en twaalf uren, de Vrede tusfchen *Frankryk* en den Staat geteekend, als ook een verdrag van Koophandel, hoewel 'er vier dagen na het sluiten der Vrede nog een hevige Veldslag met wederzydsch verlies voorviel by *Bergen in Henegouwen* tusfchen het Franfche en Staatfche Leger; nothans werd het Vredeswerk door dit voorval niet gestoord. Kort daarna volgde de Vrede van *Frankryk* en *Spanje*, als mede met den Keizer en andere Oorlogende Mogendheden. En met deeze heuchelyke gebeurtenis zullen wy dit Gesprek besluiten.

VIER. EN. VYFTIGSTE GESPREK.

I N H O U D.

Herbaaling en uitbreiding van sommige byzonderbeden gedurende en op de Nieuwmeegsche Vredebandeling. Tabago gewonnen en verlooren. Opfchuddingen in Groningen, enz. — Huwelyk van Willem de III. met Maria van York. — Oproer aan de Zaan. Stilstand van Wapenen. Twist over het ontruimen der Steden door de Franschen, stremt de Vredebandeling. De Franschen geven toe. De Vrede word geteckend. Veldslag by Bergen in Henegouwen, vier dagen na het teekenen der Vrede. Verraad in Engeland ontdekt. De Hertog van York verlaat dat Land. Twist met Vriesland over het afsdanken van Krygsvolk. Met Amsteldam, over het versterken van Naarden. Dood van Prins

Prins Joan Maurits van Nassau, van Wolfert van Brederode, de Graavin van Benthem, en Joost van den Vondel. — Frankryk slaat den Staaten een verdedigend Verbond voor. Haalt Engeland over in zyne belangen. Doet verscheiden eischen op de Spaansche Nederlanden. Verbond van Koophandel met de Ottomannische Porte. Komeet of Staartstarre. De Franschen vallen in het Luxemburgsche. Verklaaren verscheiden goederen van den Prins van Oranje verbeurd. De Staaten sluiten een Verbond met Zweeden. De Franschen onderneemen een' Burger van Amsteldam op te ligten. De Fransche Gezant vordert, dat hem gegund worde, door de Stadouders Poort te ryden. — Verschillen met Engeland. Surinaamen aan de West Indische Maatschappy verkogt. De Heer van Sommelsdyk, Gouverneur aldaar, door de Soldaaten omgebragt. — Twist met den Keurvorst van Brandenburg. — Inval der Franschen in Vlaanderen; de Staaten zenden 8000 Man ter hulp van Spanje. De Fran-

*ſchen bombardeeren Luxemburg. Spanje verklaart hun den Oorlog. Twiſt tuſſchen den Stadhouder en Amſterdam, over de werving van 16000 Man. De Stad beſchuldigd van bandeling met den Franſchen Ambaſſaeur. Haare Papieren worden verzegeld. Een beſtand van 20 Jaaren geſlooten tuſſchen Frankryk en Spanje. Twiſt met Dordrecht, Leiden, Amſterdam enz. Dood van Karel den II. Jacobus de II. volgt hem op Hy doet belydenis van den Roomſchen Godsdienſt. Opſtand van Argyle en Monmouth. Handelingen van den Prins in Engeland, ook door middel van den Predikant H Wiſſus. — Koning Jacobus wil den Roomſchen Godsdienſt invoeren In Frankryk word het Edict van Nantes berroepen. — Landdieveryen en ongeregelheden in de Kommifen enz. Der Admiraliteit van de Maaze ontdekt en regtſpleging daar over. — Geweldige Watersnood in Groningerland. — Onderbandelingen van den Prins met Docter Burnet. — William Pen in den Haag. — De Koningin van Engeland word gezegd ,
 Zwan-*

Zwanger te zyn Men houd dit voor een werk van bedrog Aanslugen, om den Prins te ligten of te vermoorden. De Engelschen begeeren den Prins tot hunnen beschermers. Dood van den Keurvorst van Brandenburg. Frederik de III volgt hem op. Prins van Walles geboren. Ontwerp van den Prins, om naa Engeland ter verlossing van dat Ryk over te steecken, bevorderd door den dood van den Bischoep van Keulen, en de Oorlogsverklaring van Frankryk aan den Keizer en den Pous. — De Prins gaat naa Engeland. De Koningin wykt met den Prins van Walles naa Frankryk. De Koning poogt ook te vlugten, werd aangebouden. ontkomt en begeeft zig na Frankryk. — Frankryk verklaart den Staaten den Oorlog. — De Prins en Princesse van Oranje tot Koning en Koningin van Engeland uitgeroepen. — Oorlogsverklaring der Staten aan Frankryk. Frankryk verklaart den Oorlog aan Spanje. Gevegt by Walcourt. Fransche Liniën by Genè veroverd. Het Groot Verbond geslooten. Koning Willem en Lodewyk verklaren el-

*kanderen den Oorlog. Vergeefjche hoop op
woordeelige bedingen omtrent den Koophan-
del met Engeland. — Twist tusfchen
Koning Willem en Amfteldam, over het zen-
den der Nominatie van Schepenen na Lon-
den, over het toelaaten van den Graaf van
Portland ter Staatsvergadering. — Vel-
flog van Fleury. Zeeffag, in welken de En-
gelfche en Staatsche Vlooten de nederlaag
hebben. Geweldig Oproor te Rotterdam en
te Haarlem.*

ZOON. Indien het u gelegen kwam,
waarde Vader, zou ik u geern verzoeken,
om eenige nadere opheldering van sommige
Gebeurteniffen, geduurende de Vredehande-
ling te *Nieuwmegen* voorgevallen, en van
sommige omftandigheden, dien Vredehandel
zelve betreffende

VADER. Met alle vermaak wil ik uwen
weetlust voldoen. Geduurende de Vrede-
onderhandelingen te *Nieuwmegen*, waren 'er,
gelyk ik u, in een kort begrip, reeds zeide,
nog

nog verscheidene veröveringen gemaakt. *Tabago* werd op de *Franschen* veroverd, maar weder verloor. — In *Groningen* en de *Ommelanden* ontstonden geweldige beoertens, als ook in *Deventer*, *Friesland* en *Oost-Friesland*. — Onder alle deze onlusten voltrok *Willem de III.* zyn Huwelyk met *Maria*, Dochter des Hertogs van *York*. — In 't Jaar 1678. bemagtigden de *Franschen Gend*, *Iperen* en *Leeuwen*. — Aan de *Zaankant* ontstond eene hevige opschudding over de invoering der nieuwe *Turfton*, welke door het zenden van eenige *Manschap* uit *Amsteldam* gestuit werd. — Nadat *Frankryk* eindelyk eene formeele Verklaaring gedaan had, op welke voorwaarden dat Hof de vrede begeerde, werd door de Staaten een buitengewoon *Gezantschap* gezonden, waar op eene *Wapenschorsing* voor den tyd van zes weken tot stand gebragt werd; Doch intuschen werd de hoop, die men had opgevat, dat de *Vrede* binnen dien tyd zou geslooten worden. genoegzaam vrydeld.

Z. Wat gebeurde 'er dan?

V. In de Voorwaarden, tusfchen *Frankryk* en de Staaten beraamd, was vas gesteld, dat *Frankryk* eeuwige Steden in de Spaansche *Nederlanden* aan *Spanje* te rug zou geveu, doch men had verzuimd, daarby te bepalen, binnen welken tyd deeze te rug gaave zou moeten gefchieden. — *Frankryk*, altyd uit op eigen voordeel, wendde voor, daar toe niet gehouden te zyn, voor dat de Bondgenooten aan de *Zweeden* voldoening zouden gegeven hebben. De Staaten daarëntegen waren van oordeel, dat zulks moest gefchieden, zo haast de Vrede geflooten was. — De *Spaansche* Afgezant vernam niet zo haast de uitvlugt, die de *Franschen* maakten, of hy gaf 'er *Beverningk* terftond kennis van, welke het aan zyne Meesters overfchreef, die hem last gaven, de Vrede niet te teekenen, voor dat de *Franschen* zig verbonden hadden, om terftond na het verdrag, de gemelde plaatzen te ruimen. — *Frankryk* onderrusfchen op zynen eifch ftaan blyvende, toonde *Engeland* zig deswegen, ten hoogften gebelgd, terwyl *Denemarken*

en

en *Brandenburg* 'er onder stookten. — De Koning van *Frankryk* verzogt aan den buitengewoonen Ambassadeur, den Heer van *Leeuwen van Leyden*, eene keer naa *Holland* te doen en de Staaten te verzekeren dat hy gezind was, om de met hui genomen maatregelen uit al zyn vermogen, te vervullen. — *Van Leeuwen* kwam dan in den *1 aag*, alwaar op den zelfden tyd *Temple* uit *Engeland* aankwam, die van niemand met meer blydschap ontvangen werd, dan van den Prins van *Oranje*, welke hier door hoop kreeg, dat de Oorlog zou vervolgd worden, mischien wannende, dat men betere voorwaarden van *Vrede* zou verkrygen, dan die, in welken de Staaten bewilligd hadden. — Hy bragt het ook zo verre, dat 'er een nieuw verdrag tuschen *Engeland* en *Holland* bewerkt wierd, welke beiden het besluit namen, om den Oorlog tegen *Frankryk* voort te zetten, in gevalle de *Franschen* voor den *11 Augustus* niet verklaarden, de Steden in de *spanische Nederlanden*, terstond na het teekenen der *Vrede*, te zullen ontruimen.

Z. My dunkt, dat dit niet meer dan billyk was, dewyl de voldoening aan *Zweedon* geene de minste betrekking had op de Spaansche *Nederlanden*.

V De *Franschen* begrepen het egter anders, want, offchoon hun te *Nieuwmegen* kennis gegeven werd van dit besluit van *Engeland* en *Holland*, zy bleven nogthans by hun woord. — De Prins van *Oranje* vatte daar op weder vuur, en trok in de maand July naa het Leger, om *Bergen in Henegouwen* te ontzetten. — 10,000 Engelschen hadden last, om zig by het Leger der Bondgenooten te voegen, hebbende *Oranje* beflooten, alles tot behoud van *Bergen* te wagen. — Maar thans zond de Koning van *Engeland* iemand naa den *Haag*, welke met zyne komst en de boodschap, die hy bragt, de hoop tot vrede deed herleven. — Deeze, *Du Cros* genaamd, kwam maar vyf dagen, voor dat *Frankryk* zig moest verklaren, in den *Haag*.

Z. En waar in bestond die gewigtige Boodschap?

V. De

V. De Koning van *Frankryk* had dien van *Engeland* doen verzoeken, om *du Cros* uit *Londen* af te vvaardigen met Brieven aan den Ridder *Temple* in den *Haag*, met last, dat deeze zig terstond naa *Nieuwmegen* zoude begeven, om de *Zweeden* in 's Konings naam te overreeden, dat zy wilden toestaan, of zelfs wel verzoeken, dat de Koning van *Frankryk* het ontruimen der Steden en het teekenen der Vrede, om hunnent wille, niet langer wilde uitstellen. In welk geval de Koning van *Engeland* hen deed verzekeren, dat hy de kragtigste middelen zou aanwenden, om de *Zweeden* in het bezit der verlooren Steden te herstellen.

Z. Dit was zeker een welgevonden stap van *Frankryk*, om met eere van den Oorlog ontheven te worden. Wat volgde hier op?

V. Eene verbaazende ontzetting van *Temple*, *Fagel* en anderen, die, benevens den Prins, op niets anders dachten, dan op de voortzetting van den Oorlog, te meer daar de *Franschen* zig te *Nieuwmegen* hier omrent zo geheim hielden, als of zy 'er niets van

wisten. — Ook bevond men kort daar op, dat *Frankryk* en *Engeland* het eens waren, en dat men dus genoodzaakt was, wil- lends of onwillends te sluiten — *Temple* kwam, drie dagen, voor dat *Frankryk* zig verklearen moest, te *Nieuwmegen*, en vond de zaaken aldaar in dien staat als of de Oor- log voortgang zou hebben. — Want, schoon de *Zweeden* den voorslag reeds gedaan had- den, daar *Temple* last toe had, egter waren de *Franschen* niet verder gekomen, dan dat zy de Steden ontruimen wilden, in gevalle de Staaten zig verbonden, om terstond daar- op gemagtigden te zenden, met welke men zou overëenkomen wegens de middelen en wyze, hoe aan *Zweeden* voldoening zou be- zorgd worden. Eindelyk op den 10 Augustus verklaarden de Fransche Ambasfa- deurs aan die der Staaten, dat ze last ge- kreegen hadden, om de ontruiming der Ste- en, zo als men die begeerde, toe te stem- men, en de Vrede te teekenen; welk gewig- tig werk dan ook des nagts van den 10 August- us, tuschen elf en twaalf uren volbragt werd.

Z. Sne-

Z. Snedige Staatkunde zeker, om, door dit draalen, van tyd tot tyd meer voordeelen te behaalen; de Prins van *Oranje* zal hier over niet heel wel te vrede geweest zyn?

V Op dien zelfden 10 Augustus was de Prins met het Leger opgebroken van *Brusfel*, naa de Abtdy van *St. Denny*, by welke, vier dagen na het teekenen der vrede een hevig Gevegt voorviel, in 't welk van wêerskanten veel Volk sneuvelde, en de Prins zelf in groot gevaar kwam, van gedood of gevangen te worden. De nacht maakte een einde van den ftryd, en men meende diendes morgens te hervatten, doch in den morgenitond kreeg de Prins de tyding van het teekenen der Vrede, waarvan hy terftonden Hertog van *Luxemburg* kennis deed geven, waarop de twee Legerhoofden elkanderen in 't open Velk omhelsden; en op den 19den werd het Verdrag in het Leger afgekondigd, en het beleg van *Bergen in Henegouwen* opgebroken. — Wat de misnoegdheid van den Prins betreft, men kan daar van niet veel zeggen, zo veel is zeker,
dat

dat hy yllings het Leger verliet, en zig naar *Dieren* begaf, om zig met de Jagt te vermaaken. — De Vrede tusfchen *Frankryk* en *Spanje* was een gevolg van die tusfchen onzen Staat en de eerstgemelde Kroon; ook verdroegen zig de andere Mogendheden, doch eer verliep nog een groot gedeelte van het volgende Jaar, eer alle twisten, die over byzondere zaaken zig opdedden, geëindigd waren.

Z. Nu ben ik verlangende, welk Toneel van gebeurtenissen zig openen zal, na dat nu de rust in Europa weder hersteld was?

V. Niet veele Jaaren duurde deeze rust, ook werd zy telkens gestoord door moeilijkheden, die de zaaden in zig vervatten van volgende Oorlogen. In *Engeland* hadden men een verraad ontdekt, gesmeed, om verandering in de Regeering en herstel van den Roomfchen Godsdienst te wege te brengen; de Hertog van *York*, deezen Godsdienst openlyk belydende, achtte zig toen in *Engeland* niet langer veilig, maar deed eene keer naar den *Haag*, en na een kort ver-

verblyf aldaar. begaf hy zig na *Brusfel*, en van daar na *Schotland*. alwaar hy een geruimen tyd verbleef. — De Heer van *Leeuwen van Leiden* was inmiddels door de Staaten na *Engeland* gezonden, om, zo mooglyk, de geschillen tusfchen den Koning en het Parlement te befliften, fchoon men meent, dat hy, tevens van den Prins, heimelyken last had, om onder de hand te arbeiden tot de uitfluiting des Hertogs van *Jork*, en de opvolging op den Troon. — Hier te lande werd door die van *Vriesland* kwalyk genomen, dat de algemeene Staaten, buiten hun voorweten, den Prins van *Oranje* gemagtigd hadden, om eenig Krygsvolk, dat ter hunner betaaling ftond, uit den Dienst te ontfiaan; zy beweerden, dat ieder Gewest de Oppermagt over het Krygsvolk had; waartegen de algemeene Staaten zig in een vry uitgebreid antwoord verzetten, waarmede *Vriesland* zig egter niet voldaan hield; hoewel men van den anderen kant ook raadzaamst oordeelde, de zaak niet verder voort te zetten. —

Gedurende deeze twiften befloot de Prinfes

Albertina Agnes, Weduwe van den Stadhouder van *Vriesland*, *Willem Frederik*, zig van alle bewind te ontdoen, waarna haar Zoon Prins *Hendrik Kasimir*, toen ruim 22 Jaaren oud, het Stadhouderyk gezag over *Vriesland*, *Groningen* en *Drentbe* volkomen in handen kreeg; de Prinses begaf zig vervolgens naa *Duitschland*. — Tusschen den Prins van *Oranje* en de Stad *Amsteldam* viel ook een verschil met het versterken van *Naarden*, het welk de Stad ten sterkten tegenhield, beweurende, dat die plaats, door afstanding aan den Heikant, zo sterk te maaken was, als het behoorde, ten ware men gantsch *Holland* versterkte, waar toe de Stad geerne wilde zien, dat door den Prins een ontwerp gemaakt wierd, maar de Stadhouder bleef op de versterking van *Naarden* dringen; sommigen dachten, dat de Prins daarmede in den zin had, eene meerdere magt over *Amsteldam*, of wel over den ganschen Staat in handen te krygen — ja die van de Stad schroomden niet, hunnen argwaan vry openlyk ter Staatsvergadering te kennen te geven. —

ven. — Hier over w s de Prins zo ge-
 belgd, dat hy reden van dit vermoeden vor-
 derde; byzonder was hy gestoord op den
 Penfionaris *Heemskerk*, die men zide, ge-
 zegd te hebben; „ Dat de verfterking van
 „ *Naarden* flechts 300 000 guldens zou kos-
 „ ten doch dat de tyd wel zou kunnen ko-
 „ men, dat *Amfteldam* wél om 3 millioenen
 „ zou willen, dat het niet gebeurt was.” —
 Ondertusfchen werd van de afzending een
 aanvang gemaakt, doch de verfterking van
Naarden bleef nog eenige Jaaren agter. De
 Ridderfchap intusfchen wilde allen die kwaad-
 vermoeden tegen den Prins opvatten, voor
 verftoorders van de openbaare rust hebben
 aangemerkt.

Z Was dit Jaar 1679 ook merkwaardig door
 de Sterfgevallen van aanzienlyke Minnen?

V. Ja, in hetzelfde overleed de vermaardé
 Prins *Joan Maurits van Nassau*, Veldmaar-
 fchalk van deezen Staat, en *Wolfert*, Heer
 van *Brederode*, de laafte manlyke afftamme-
 ling van dat aanzienlyk Huis; en in den
Haag de Graavin van *Benthem*, en de alóm
 be-

beroemde Dichter *Joost van den Vondel*, die den eerzamen had van Vorst der Dichteren; hy werd te *Amſterdam* in de Nieuwe Kerk begraven, en zyn Lyk door Dichters of Liefhebbers der Poëzy gedraagen, welke daarvoor verëerd werden met een' gedenkpenning, waarvan het opschrift was: D' OUDSTE EN GROOTSTE POËET.

Z. Hoe ſtond het met ons Staatsbelang, betreklyk tot *Frankryk*?

V. Eer nog dit Jaar ten einde was, zocht *Frankryk* zig te verſterken, door een verdedigend Verbond met de Staaten. — Doch de Staat der dingen, ſedert het Jaar 1662. merklyk veränderd zynde, was oorzaak, dat men een Verbond, zo als toen was voorgelagen, nu zo zeer ſchuwde als men het toen gezogt had, dus werd 'er van onze zyde niets van gerept: Ook werd het den Staaten door den Engeliſchen Gezant ten ſterkſten afgeraaden. — De Graaf *d' Avaux*, thans Franch Ambaſfadeur in den *Haag*, leverde in het Jaar 1680. Vertoog op Ver-
toog in, zo ter aanraaing van een verdee-

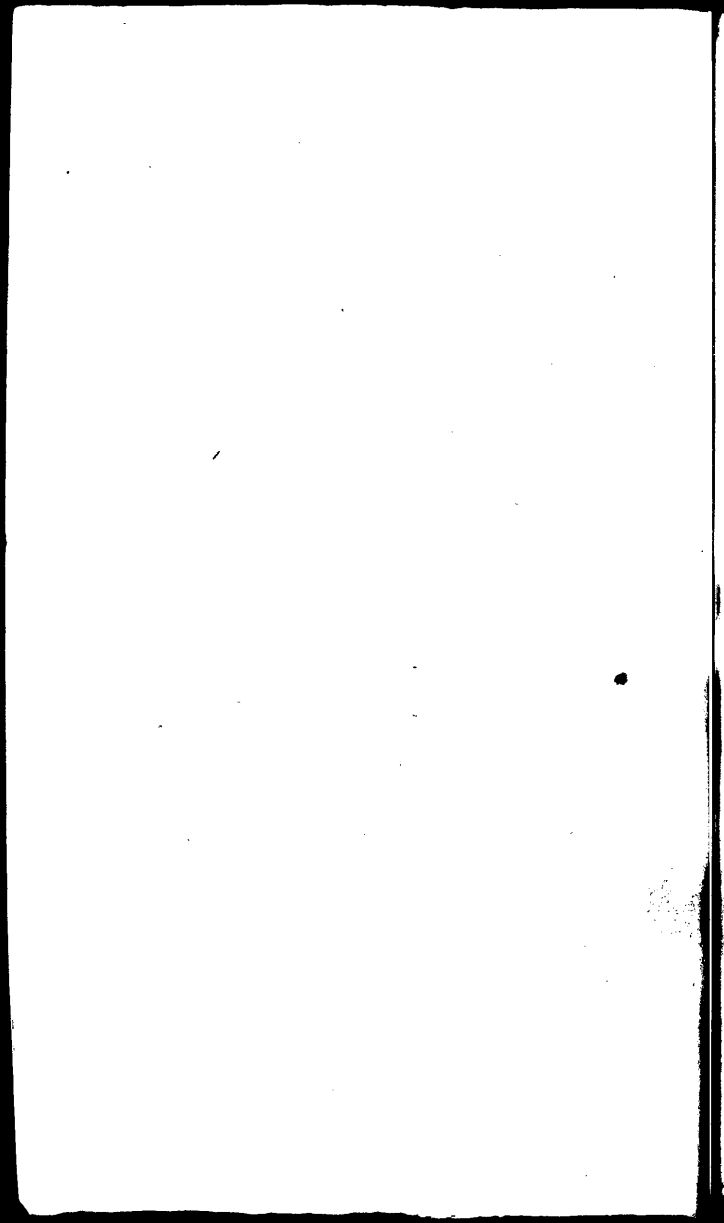
di-

X. D. PL. IV.

Van der Meer del.

Reint Nibbeke & C. Doyere fecit.

digend Verbond, als van een ander ter bevestiging van de Nieuwmeegsche Vrede, soanige Gewesten werden door hem overgehaald, doch *Holland* oordeelde, in dit Tydstip, noch met *Frankryk* noch met *Engeland* te moeten sluiten, maar met beiden in Vriendschap te moeten blyven, waar toe dan ook by alle de Gewesten beslooten werd. — Minder moeite kostte het den Koning van *Frankryk*, om het onstandvastig *Engeland* in zyne belangen over te haalen, en hy begon aliengs klaarer te toonen, dat hy niet voorneemens was, de Vrede lang te doen duuren. —

Hy deed verscheiden eisfchen welke, volgens de laatstgeflooten Vrede, niet konden worden ingewilligd, zo dat de Staaten g'noodzaakt wierden, zig door nieuwe Verbonden daar tegen te wapenen. —

Spanje en *Brandenburg* werden door *Frankryk* in engtens gebragt, waar uit zy zig bezwaarlyk wisten te redden. — Onderzuchen gelukte het den Staaten, ten voordeele

deele van den Koophandel , een Verbond van Handel met de *Ottomannifche Porte* te fluiten. — Wanneer op het einde van het Jaar zig een Komeet of Staarfhar vertoonde , maakten veelen daar uit voorspellingen van naderende Oorlogen , en zy meenden , hunne gedachten bevestigd te zien , wanneer in het begin van 168 . de Franfche Troepen in het *Luxemburgfche* rukten , en *Lodewyk de XIV.* eifch deed op den *Oudenburg van Gend* , de Stad en Kaffelenye van *Aalst* , *Geertsbe gen* , *Ninove* , 't Land van *Beveren* , de Ambagren van *Asfenode Boekboute* , en eenige andere Plaatzten in *Vlaanderen*.

Z. Zeg my toch , zo het u gelieft , waarop grondde Koning *Lodewyk* zulke onbillyke eifchen ?

V. Alle deeze Plaatzten door de Wapenen te vooren bemagtigd en weder ontruimd hebbende , zonder dat de wedergeving daar van by de Vrede bepaald was , zo oordeelde hy , zyn regt daarop behouden te hebben , en begeerde ze van *Spanje* , of wel anderen van gelyke waarde. — Niet meer dan zes

zes wecken tyds werdt aan de Spaanschen gegeven, om zig op deezen eisch te beraaden, en ondertusfchen hadden de Fransche Troepen *Luxemburg* geblokkeerd. — De Staaten konden, door deeze handelwyze, niet nalaaten op *Frankryk* misnoegd te zyn, waartoe zy door den Prins van *Oranje*, dien de Koning insgelyks in 't byzonder had benadeeld, door eenige zynere goederen verbeurd te verklaaren, nog meer werden aangezetz; men poogde zig dan door een nieuw Bondgenootschap te sterken, het zy in *Duitschland*, of in *Zweeden*, of met beide te gelyk. Eerst gelukte het met *Zweeden*, en daar na werd het beproefd met *Engeland*, doch de Koning wees het genoegzaam van de hand. — *Lodewyk* toonde zig, eer nog het Verbond met *Zweeden* zyn volle beslag had, door *d'Avaux* 'er ten hoogsten overgebelgd, waar tegen het egter den Staaten aan geene redenen ontbrak, om zig te verdedigen. — Onder alle groote en kleine voorwendzels, die gestaadig in den weg werden geworpen, om met den Staat verschil

te zoeken, kan men rekenen de *stap*, welke Koning deed omtrent zekeren *Franschman*, die zig zedert eenige Jaaren te *Amsterdam* had nedergezet, onder den naam van *St. Paul*, en die ook daar zyn Burgerregt had verkreegen. In het begin van de maand December 1631. kwamen negen Dragonders met eenen Luitenant uit de bezetting van *Speren* derwaards, met last, om deezen Perfoon heimelyk te ligten en naa *Frankryk* te voeren. Deeze Luitenant en zyne byhebende manschap werden te *Rotterdam* gevat, naa den *Haag* gevoerd, en voor het Hof te regt gesteld. — *D'Avaux* deed tefond zyn best, om hen te doen ontslaan, niet schroomende, om openlyk in een geschrift aan de algemeene Staaten te zeggen, dat zy gekomen waren, om s'Konings last en bevelen ten uitvoer te brengen, en dus vorderde hy, dat zy op vrye voeten wierden gesteld.

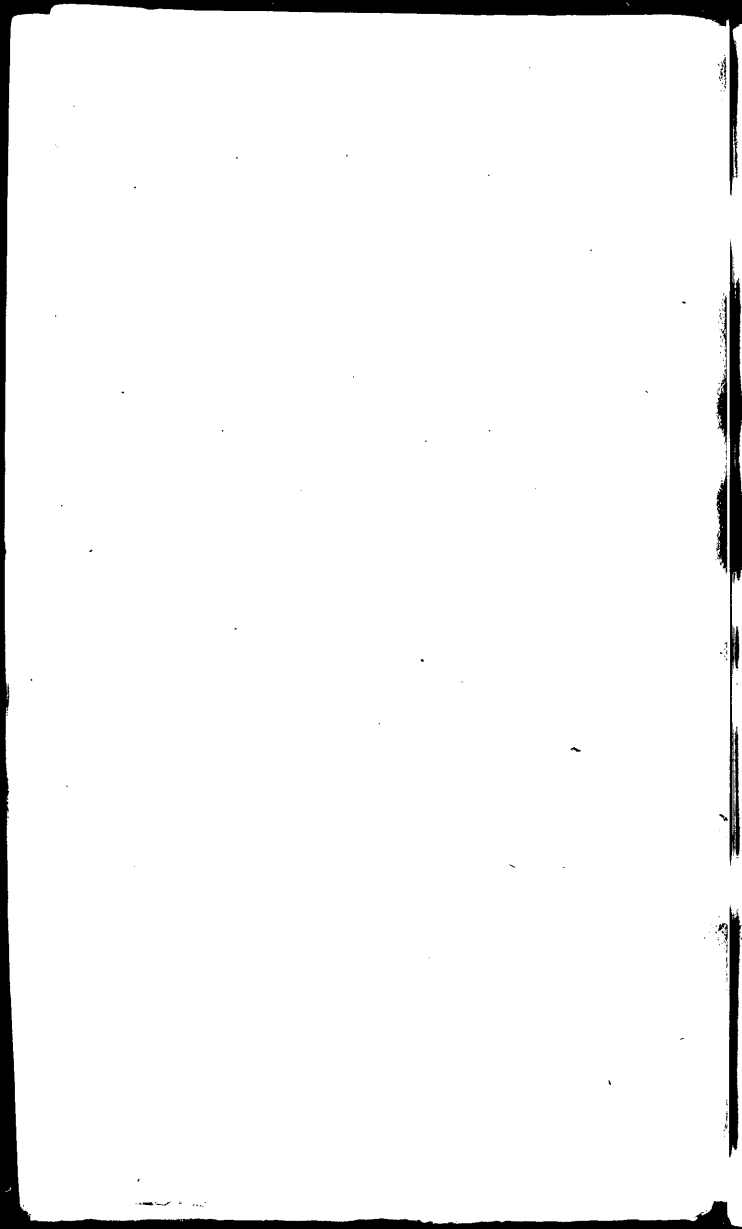
Z. Die groote Staatsman wist immers wel, dat zyn Meester hier te Land geene bevelen kon geven, veelmin order, om die ten uitvoer

X.D.Pl.V.

De Graaf van Avau

Van der Avau van der Avau

voer te doen brengen, en wel bevelen, waardoor het Burgerregt deezer Stad gefchonden moest worden.

V. Op de verwondering, welke de Staaten op den eisch van zyne Majesteit toonden, leverde *d'Avaux* terftond een nader Vertoog in, aan de Staaten van *Holland*. Doch het besluit der Staaten van *Holland* liep hier op uit, dat men befloot den Luitenant te vonnifen, om onthoofd, en de overige Manfchap om voor 10 Jaaren gevangen gehouden te worden. — Alles werd dan hier toe in gereedheid gebragt, en een Kist, met zwart laaken bekleed, op het Schavot gefield; doch, nadat aan de gevangenen hunne vonnifen waren voorgelezen, kregen zy allen pardon. — Dit was naauwlyks afgeloopen, of *d'Avaux* verwekte een nieuw verfchil, door zyn verzoek, om ter gehoor toegelaaten te worden, ter bekendmaking der geboorte van eenen Hertog van *Bourgon-diën*, en wel zo, dat hy door de zogenaamde Stadhouders-Poort mogt ryden, hetwelk hem door de Staaten, om in geene moeilyk-

heid met andere Afgezanten te raken , lieuschyk afgeftagen zynde , nam hy dit zo kwalyk , dat het verzogte en toegeftaane gehoor geheel agter bleef.

Z. Dit waren egter , naar myne gedachten , kleinigheden , niet waardig , om geöpperd te worden , of het moet gefchied zyn , om te beproeven , hoe veel men aan het gezag des Konings al of niet toe gaf ?

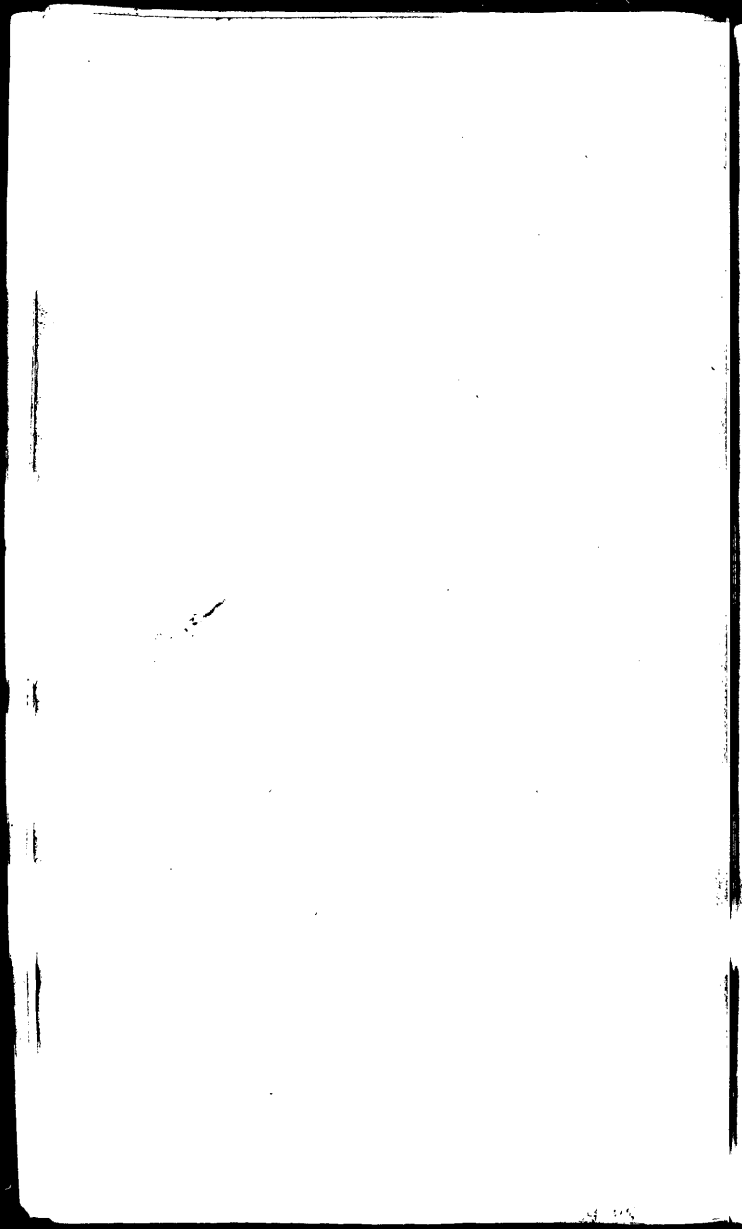
V. *Engeland* bragt ook weder de oude verschillen over de *Indiën* op het tapyt , doch dit had geen gevolg , uit hoofde van den twist , dien men daar binnen s' Lands kreeg , over den Hertog van *Jork* , en deszelfs uitfluiting van de opvolging. — Om deeze reden fchroomde *Spanje* ook , om den Koning van *Engeland* als fcheidsmen tufchen zig en *Frankryk* te erkennen , liever een Bondgenoodfchap kiezende met den Keizer , en dus liep de tyd door met handelen over en weder , zonder dat men tot besluit kwam. — De Volkplanting van *Suriname* had tot hier toe onder het bewind der Staaten van *Zeeland* geftaan , doch in het Jaar

Dein? 9 hokles a C. Joperts. sculp.

Dein? 9 hokles a C. Joperts. sculp.

HET DOORSCHIETEN VAN SOMMELSDYK.

1682 werd het, met bewilliging der algemeene Staaten, overgedraagen aan de West-Indifche Maatschappy, die daar voor aan *Zeeland* betaalde 260,000 guldens; zy deed in 't volgende Jaar een derde gedeelte daarvan over aan de Stad *Amfteldam*, en een ander derde deel aan *Cornelis Aarfens*, Heer van *Sommelsdyk*; deeze werd daarenboven in 't Jaar 1683. door de algemeene Staaten aangesteld tot Gouverneur over de Volkplanting. In het volgende Jaar wierden eenige klagten over zyn bestuur gebragt aan de algemeene Staaten, waarvan de gegrond- of ongegrondheid bedekt gebleven is. — Doch in de maand July 1683. ontftond 'er eene gevaarlyke muitery onder het Krygsvolk in *Suriname*, by gelegenheid, dat men, door gebrek aan toevoer uit het Vaderland, het rantzoen had moeten vermiuderen. — De Soldaaten, daar over in merklyken getalle, klagtig vallende by den Gouverneur, werden door hem met flagen afgewezen, en liepen om hun Geweer; waar na zy op hem aanvielen, en hem doorschooten.

D 2

Z. Werd

Z. Werd dit wanbedryf niet streng gestraft?

V. De Overste *Verboom*, den Gouverneur zoekende te ontzetten, kreeg eene wonde in den buik, waaraan hy eenige dagen daarna overleed; de muiters maakten zig meester van de Sterkte, en van twee Schepen, daarzy mede zогten te ontvlugten. — De Raad der Regeering, de Opgezetenen der Volkplanting in de wapenen gebragt hebbende, overweldigde de wêerspanningen, waarvan 'er elf met de dood gestraft werden. — *Johan van Scherpenhuizen* werd toen in plaats van *Sommelsdyk* tot Gouverneur aangesteld. — Behalven de geschillen in en met *Oostfriesland*, stond ook de Keurvorst van *Brandenburg* op het punt, van met de Staaten in twist te raaken, door het opregten eener Maatschappy te *Emden*, in het Jaar 1683. doch dit had geen gevolg. — Ondertusfchen deden de Staaten, al wat mooglyk was, om de Vrede te bewaaren, stellende te gelyk met *Spanje* alle middelen in 't werk, om door den Koning van *Engeland Frankryk* te bewegen, dat het afstand
van

van de Vyandelykheden tegen *Spanje*; doch de *Franschen* deden des niet tegenstaande, eenen inval in *Vlaanderen*, waar op de *Spaanschen* aanhielden om den onderstand van 8000 Man, waar toe terstond besloten werd, wordende Zyne Hoogheid verzogt en gemagtigd, om dezelve te doen optrekken, schoon *Delft*, *Leiden* en *Amsterdam* bedugt voor Oorlog, 'er in het begin tegen waren. Men gaf tevens het Hof van *Engeland* hiervan kennis, met verzoek, om zig by de Staaten te voegen, die hunnen afkeer van den Oorlog verklaarden, maar te gelyk de verplichting aantoonde, waar onder zy lagen, om den beloofden onderstand te leveren. — Intusfchen bemagtigde *Frankryk Kortryk* en *Diksmuiden*, en bombardeerde *Luxemburg*. — Waarop *Spanje* aan *Frankryk* den Oorlog verklaarde, maar het ontbrak dit Ryk aan genoegzaame magt, om dien behoorlyk door te zetten. — *D'Avaux* deed egter op nieuw eenige voorflagen tot Vrede, waar in hy zelfs bewilligde, *Luxemburg* aan *Spanje* te laten, zo men eenige andere plaatzen

D 3

wilde

wilde aftaan. — Deeze verschillen tusfchen *Spanje* en *Frankryk* waren inmiddels oorzaak van het hevig gefchil, welk thans binnen *Holland* ontftond, tusfchen de Stad *Amfteldam* en den Stadhouder over de wer- ving van 16,000 man, in welke *Amfteldam* volftrekt weigerde te bewilligen, wat moeite ook door de Edelen en andere Steden werd aangewend, om de Stad over te haalen. — Noch bezending aan de Stad, noch het ongenoegen van den Stadhouder baatte iet, terwyl de Stad niet weinig door *d'Arnaux* gesterkt werd in haar denkbeeld, welk ook in *Engeland* plaats had, naamlyk dat *Spanje*, op ééne van de voorgeflagene voorwaarden, *Vrede* behoorde te maaken.

Z. Dit zal zeker eene groote opfchudding en beweging in het Land gemaakt hebben; ik begryp, dat het eene gezonde Staatkunde is, wanneer men eene zaak rypelyk overwogen heeft, ftandvastig daar by te blyven, en zig niet ligtelyk te laaten verzetten, maar dat de Stad afzonderlyk handelde met den Franfchen Ambaffadeur, fchoon haar dit ,
ge.

gelyk zy meende, zo wel als elk Lid van Staat vry stond, zal den Stadhouder en de andere Leden egter zeer gestooten hebben?

V. Men nam het haar in de daad zeer kwalyk af, evenwel handelde zy op nieuw met *d'Avaux* in den aanvang van het volgende Jaar 1684 leverende vervolgens een wyd-
lufftig Verroog ter Staatsvergadering over, in het welk de schadelykheid der voorgeno-
mene werving, die men weder ter tafel gebragt had, werd aangetoond. — De
Staaten besloten egter met de meerderheid tot de werving, niettegenstaande de Protesten van *Amsteldam* en *Schiedam*, hebbende *Amsteldam* daarby verklaard, niets te zullen dra-
gen in de onkosten der werving. — Onder-
tusfchen was in de Spaansche *Nederlanders* een *Pacquet* met Brieven van *d'Avaux* on-
derschept, en daar in gevonden, het geen tusfchen hem en de Stad gehandeld was, het werd den Prins van *Oranje* overgezonden, die den inhoud zo bedenkyk vond, dat hy besloot, om den Brief van den Ambassadeur in de Vergadering der Staaten van *Holland*

te brengen, en de afgevaardigden van *Amsterdam* openlyk te beschuldigen.

Z. Dit geval heeft vry wat overëenkomst met het geen in onze dagen gebeurd is, omtrent de Papieren van den Heet *Laurens*?

V. Op den 16 February, en dus vier of vyf dagen, na dat het Protest tegen de wer-ving was uitgebragt, verscheen de Prins in de Vergadering der Staaten, te kennen gevende, dat hy Hun Ed Gr. Mog. eene zaak van het uiterste gewigt had mede te deelen, verzoekende, dat de deuren voor af moÿten geslooten worden, en den Deurwaarder gelast, elk, die tot de Vergadering behoorde, binnen, maar niet weder buiten te laaten. — Vervolgens zeide de Prins, dat het geen hy had voor te dragen, eenigzins betrof de Heeren *Gerrit Hoofst*, Oud-Schepen en Raad, en *Jacob Hop*, Pensïönaris van *Amsterdam*, waarom hy verzogt, dat, zo lang deeze Raadpleging duurde, die Heeren zig wilden be-geven in het vertrek der Staaten, gelyk zy deden.

Z. Maar de zaak betrof immers de Stad, en niet hunne Perfoonen?

V. Laat

V. Laat ik vervolgen! Na hun vertrek, waar in zy, zig onschuldig kennende, geredelyk bewilligden, deed de Prins den Brief van *d'Avaux* door den Raadpensionaris lezen, doch de zin werd door veelen, die de Fransche Taal niet genoeg verstonden, niet begreepen. Zyne Hoogheid onderstelde egter, dat de verstandhouding met *d'Avaux* door die twee Heeren was aangelegd, zonder dat men wist, of zy 'er toe gelast waren. — Na anderhalf uur toevens, traden *Iloft* en *Hop* weder ongevraagd in de Vergadering, alzoo de Burgemeester *Joan Huidekoper*, Heer van *Maarsveen*, onlangs eerst op de Dagvaart verscheenen, oordeelde, hunne hulp niet te kunnen ontbeeren, ook verstonden zy, dat, nadien hunne namen in den Brief niet gemeld werden, zy de raadplegingen over dien Brief vryelyk mogten bywoonen. — De Ridderfchap, *Dordrecht*, *Haarlem*, *Alkmaar* en anderen beweedden zeer driftig, dat zy behoorden te vertrekken, *Deljt* en eenige andere Leden verzogten de Heeren, dat zy het uit in-

schiklykheid wilden doen. — Doch zy verstonden, dat zy moesten blyven, en dat men in hun byzyn moest voortgaan met raadplegen, en den Brief in hunne tegenwoordigheid nog ééns voorlezen, opdat zy zig zouden kunnen veräntwoorden; welk laatste hun geweigerd werd. Men trad egter, in hun byzyn, tot de raadpleging. — De Prins werd door de Ridderfchap voor de gedaane opening bedankt, ftemmende dezelve verders, dat men de Stadspapieren en die van den Penfionaris *Hop*, behoorde te verzegelen, en op de Charterkamer te brengen, om ze daar na te lezen of te rug te geven zo als de Leden zouden goedvinden. — Die van *Dordrecht* verklaarden, dat de Heeren zouden ftrafbaar zyn, zo de Brief waarheid fprak, dat men moest onderzoeken, doch dat op hun niet te zeggen viel, zo zy den last der Stad gevolgd hadden. — En dus bragt elk, naar de bevating, die hy van de zaak had, of naar mate men den Prins meer was toegedaan, zyne gedachten te voorfchyn; het gevolg hier van was, dat

de

de Stadspapieren en die van den Pensionaris *Hop* in den *Eaag* verzegeld wierden, laaten- de dezelve in bewaaring van den Heer van *Maarseeven*, tot dat de Leden zouden geoordeeld hebben na het lezen van den Brief van *d'Avaux*, van welken afschriften gemaakt, en aan de Steden verzonden wa- ren, of die papieren nader al of niet be- hoorden onderzocht te worden.

Z. Dit geval moet op deeze wyze ras- rigtbaar geworden en onder het gemeen- gebracht zyn. Baarde dit geen geweldige bewegingen?

V. De gemeente, byzonder te *Amsterdam*, dacht ten deezen tyde over het algemeen vry- eenpaarig met hare Regenten, en was over en met dezelve vergenoegd, dus bleef men bevryd van opschuddingen. — De Heeren *Hooft* en *Hop* keerden inmiddels nog dien- zelfden nacht herwaards, alwaar de tyding van het gebeurde Burgemeesteren geweldig onzette, en byzonder den Heer van *Beur- singen*, die de meeste kennis van de buiten- landsche zaaken had; nogthans ontstond deze

onsteltentis niet, omdat zy zig iets kwaads bewust waren, maar wegens de onheuschheid, die hun was wedervaaren. — Men besloot, nadat men had aangeboden, zig te willen verdedigen, geene Afgevaardigden ter dagvaart te zenden, maar de zaaken aldaar door twee Sekretarissen te laten waarnemen. — Ook weigerde de Stad in het dragen der gemeene lasten, tot zo lange haare papieren ontzegeld waren. — Dewyl nu ondertuschen ook by andere Leden van het Bondgenootschap de werving werd tegengehouden, en een bestand van twintig jaaren geslooten tuschen *Frankryk* en *Spanje*, zo werden, op eene nadruklyke verklaring van *Amsteldam*, haare papieren ontzegeld en op den 24sten Juny aan den Heer van *Maarseeven* te rug gegeven, waarmede deeze zorgelyke twist tuschen den Stadhouder en de Stad een einde nam. — Egter ontstonden ras nieuwe geschillen, hoewel de zaaken van *Engeland*'s Prinsen aandacht ook tot zig begonden te trekken. — De onlust te *Gorinchem* tuschen de Regenten en den Drosfaard werd

spoet.

spoedig beflist, als ook die te *Utrecht*, maar hooger liep de twist van den Prins met de Regeering van *Dordrecht*, over de Nominatie van de Goede Luiden van Achten, alzo beide Partyën hunnen streng vast hielden, en *Amsterdam* de zyde van *Dordrecht* koos. Onder andere merkwaardigheden in dit verschil, maakte *Amsterdam* in zeker Vertoogter Staatsvergadering overgeleverd, onderscheid tusschen Prins *Willem den I.* en de volgende Stadhouderen, met te zeggen:

„ Dat de Opperste Magt des Lands, zedert
 „ de afzweering van *Filips den II.* berustte
 „ in de Edelen en Steden, of Burgemeesteren en Vroedschappen der Steden; die,
 „ de Hooge Overheid aan Prins *Willem den I.*
 „ hebbende opgedraagen, na zyn overlyden,
 „ niet hadden kunnen goedvinden, zulk een
 „ uitsteekend gezag te geeven aan deszelfs
 „ Zoon, Prins *Maurits*; die in 't jaar 1585,
 „ alleenlyk aangesteld was als Stadhouder,
 „ op Lastbrief en Berigtschrift der Staaten
 „ van *Holland*, welke het veranderen, vermeerderen en verminderen van het Be-

„ rigtschrift, aan zig behouden hadden.
 „ De volgende Stadhouders hadden gelyk.
 „ gezag verkreegen als hunne Voorzaaten;
 „ doch niet dan by opdragt der Staaten,
 „ die eigenlyk de Prins van den Lande
 „ waren, en, niet min dan de Graaven-
 „ oudtyds, oppergezag hadden over de
 „ Stadhouders, aan welken zy egter het
 „ gebruik van verscheiden Heeren-Regten,
 „ en onder anderen ook het doen der
 „ verkiezingen, in hunnen naam en op
 „ hunnen Lastbrief, hadden opgedraagen” --

Doch deeze verschillen alle breedvoerig hier
 te vermelden, duld noch de aart der zaa-
 ken, noch ons beslek en doelwit; genoeg is
 het, u te zeggen, dat in het volgende jaar
 1685 dit verschil, zo als ook een ander te
Leiden, over het verkiezen van Schepenen,
 uit den weg wierd geruimd. Doch ras was
 ’er nieuw verschil met *Amsterdam*, hetwelk
 sterk aandrang op de vermindering der Land-
 en vermeerdering der Zeemagt, beweerende,
 dat men, in tyd van Vrede, niet meer dan
 30,000 man in dienst behoorde te houden.

Z. Ik vreeze, dat dit stuk een geduurige twistäppel zal zyn en blyven, zo lang de Republiek staat; alzo ik telkens van verschillen over dit punt hoor gewagen.

V. Dit voorstel van *Amste'dam* werd door de Edelen, die met den Stadhouder altyd meest yveren voor de Landmagt, in een uitvoerig Vertoog wederlegd. — Egter als men toonde dat men niet ongenegen was, om ook de Zeemagt in beter staat te stellen, zo bewilligde ook de Stad tot het onderhouden van eene behoorlyke Landmagt. — Maar het word tyd, dat wy de omstandigheden waar in *Engeland* thans verkeerde, beschouwen. — *Karel de II.* die zo veel onrust in de waereld veröorzaakt had door zyne onstandvastigheid, scheen kort voor zynen dood tot andere gedachten te willen komen; ten minsten hy scheen toen voornemens te zyn, den Hertog van *Jork*, zynen Broeder, uit het Ryk te willen zenden, en aan de Natie te willen geven, wat haar toekwam, te weten een vry Parlement. Maar hy werd in deeze goede oogmerken

ver-

verhinderd door den dood op den 16den February 1685, niet zonder vermoeden van vergeven te zyn. — Zyn Broeder, de Hertog van *Jork*, werd terstond tot Koning uitgeroepen, onder den naam van *Jakobus den II*. Deze kwam terstond openlyk uit voor den Roomschen Godsdienst, verklaarrende ook, dat zyn Broeder in dien Godsdienst gestorven was; hier op ontbrak het aan geene misnoegden, om eenen opstand tegen hem te verwekken. De Hertog van *Monmouth* en de Graave van *Argyle* waren 'er de hoofden van; doch eer de opstand uitberste, handelden de Staaten en de Prins van *Oranje* met *Brandenburg* over de vernieuwing der Verbonden — De Graaf van *Argyle*, 100.000 guldens van eene ryke Weduwe in *Amsterdam* bekomen hebbende, had daarvoor, op naam van den Staat van *Venetiën*, eenen aanzienlyken voorraad van Wapenen en Krygsbehoefstens gekogt, en scheepte zig met eenige Duitfche Krygs-Overstans en Hollandfche Soldaaten in op drie Schepen, met welke hy eene landing onder-

nam,

nam , in 't Noorden van *Schotland*. Doch hier werd hy eerlang overvallen , naa *Edenburgh* gevoerd , en openlyk onthalsd. ——— *Monmouth* was , omtrent drie weeken naa hem . met een Oorlogschip van 30 Stukken Geschuts uit *Taxel* gezeild. — De Staaten hadden wel , op verzoek des Konines , last gegeven , om hem vast te houden , waardoor egter alleen zyn Vertrek verhaast was. Hy landde te *Lyme* in het Westen van *Engeland* , en deed zig te *Taunton* voor Koning uitroepen , maar vond zo weinig aanhang , dat men voor eenen slegten uitslag zyner onderneming beducht was. Het geschrift , dat hy tegen den Koning had laaten uitgaan , werd , ook hier te Lande . verspreid . doch door het Hof verboden. Vervolgens met s'Konings Leger slaags geraakt , kreeg *Monmouth* de nederlaag , werd gevat , na *Londen* gevoerd , en na weinige dagen zittens , ter dood veroordeeld en onthalsd. ———

Z Men zal zeker hier te Lande van deeze onderneemingen niet geheel onkundig geweest zyn , ondertusschen schynt het my
toe ,

toe, dat de onderneming des Hertogs te los gewaagd was. Maar hoe gedroegen zig de Staaten omtrent den Koning?

V. Zo als met deszelfs waardigheid en het belang van den Staat schein overeen te komen, een buitengewoon Gezantschap werd derwaards gezonden, om hem met zyne Komst tot den Troon geluk te wenschen. — De Heer van *Woede*, die mede tot dit Gezantschap behoorde, zegt men, dat afzonderlyk door Prins *Willem* gelast was, om zyne vrienden in *Engeland* te verzekeren van zynen yver voor het Protestantsch Geloof. — Ook zou de Prins, om de Kerkelyken in *Engeland* te ondertasten, zig van de hulp van een *Utrechts* Predikant bediend hebben, die men meent, dat de Profesfor *Hermanus Witfus* was. — Dat men hier van de onderneming van *Argyle* en *Momouth* niet onkundig was geweest, werd in *Engeland* als vast onderfeld, en bevatte de eerste klagten van den Koning aan de Afgezanten, welke klagten meest zagen op *Amsterdam*, en de Admiraliteit aldaar, die zig egter daar op, zo

als

als ook de Stad deed, op zulk eene wyze, verdedigde, dat de Koning daar over voldaan scheen, blykends het Verbond, dat met den Koning door de Ambassadeurs der Staaten op den 22sten Augustus 1685 geslooten werd. — Doch het verdriven der *Engelsen* uit *Bantam* hetwelk in deezen tyd gebeurde, werd op rekening der *Nederlanders* gesteld, en aan hun geweeten, waar over lang en breed in beschuldigingen en verdedigingen gehandeld werd. Terwyl nu de Afgezanten, die egter onverrigter zaaken te rug keerden, hier over handelden met s'Konings Kommissarissen, beging de Koning den onberaaden stap, dat hy den Roomschen Godsdienst in het Ryk wilde invoeren. — Hier in werd hy niet weinig gesterkt, doordien in *Frankryk* ten deezen tyde het *Edikt van Nantes*, herroepen en de Hervormden van hunne voorregten beroofd, en zwaar vervolgd werden. Het Prinsdom van *Oranje* werd ook van den Koning verbeurd verklaard. De Protestanten namen meest hun toevlugt naa *Holland*, gelyk zig hier ook

veele

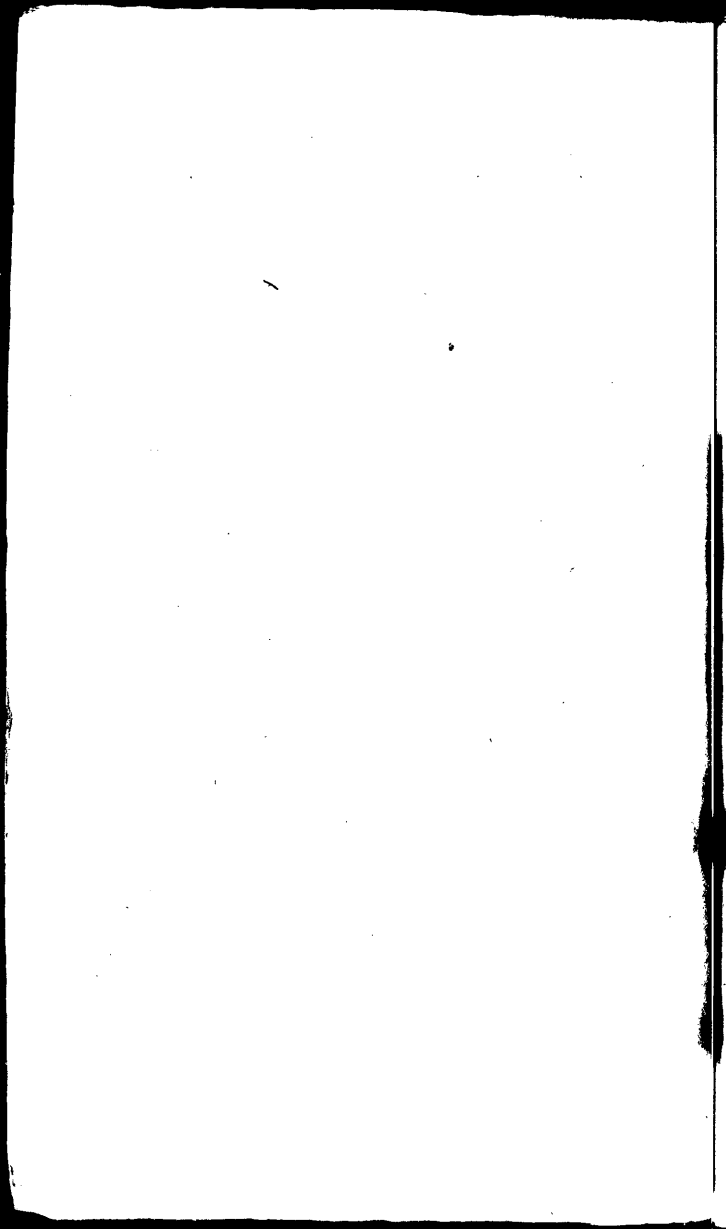
veele gevlugte *Engelfchen* bevonden, omtrent welke *Jacobus de II.* wel de Staaten verzogt, om hen te doen vatten, doch, fchoon 'er bevel toe gegeven werd, raakten 'er egter geene in Hegtenis. — *Frankryk* vergenoegde zig ondertusfchen niet met de harde vervolging der Protestanten, maar *Lodewyk de XIV.* zocht weder in het begin van 1686 nieuwe moeite met *Spanje*, doch alzo dat Hof aan zyne eifchen voldeed, werd die twist fpoedig beflist — Binnen 's Lands, en byzonder te *Rotterdam*, hadden men, geduurende het voorleden Jaar, en mooglyk reeds vroeger, ontdekt, dat verfcheiden *Kommiffen der Recherche* zig in ambt en pligt, (beftaande in zorge te draagen, dat s' Lands inkomende en uitgaande Regten niet verkort worden,) niet naar behooren gekweeten hadden. Verfcheiden derzelven werden dan gevat, en naa den *Hag* op de Gevangenpoort gevoerd. — Lang zaten zy, eer 'er beflist was, wie hunne Regters zyn zouden. — Eindelyk felden de Algemeene Staaten daar toe aan,
drie

J. Bays, inv. et delin.

Steinbrückel & C. Bogerts,culp.

DE FISCAAL KIEVIT OP DE GEVANGEN POORT
IN 'S HAEGE GEBRAGT.

drie Raadsheeren uit den Hove, twee uit den Hoogen Raad, twee uit den Raad van *Brabant*, en twee Regtsgeleerden, Scheepren van *Rotterdam*. — Naauwlyks was het verhoor der Kommisen begonnen, of de Regers werden ontwaar, dat sommige Raaden ter Admiraliteit zig mede verdagt gemaakt hadden, en byzonder de berugte *Johan Kievit*, die in 1666. van zyne Ambten verlaaten en gebannen was, en in 1672. weder tot Penfionaris van *Rotterdam* was aangesteld, en zedert aldaar Raad en Advokaat Fiskaal van het Kollegie op de *Maaſe* geworden was. — Hy werd dan ook gevangen, en op de Gevangenpoort gebragt, verhoord wordende, beſchuldigde hy nog eenige Raaden van de Admiraliteit. —

Z. Met dit geding moeten de Regters zig niet weinig bedremmeld gevonden hebben; want dit was een kluwen, daar, naar myn inzien, geen einde aan was?

V. De Algemeene Staaten drongen egter aan, om een einde aan deeze zaak te maaken, doch de verklaaringen, die de Gevan-

ge-

genen gaven, als ook die van den *Kommis Generaal*, maakten de Rigters nog meer verleegen, dewyl daar uit ten klaarsten bleek, dat de Raaden ter Admiraliteit niet mischuldig waren dan de gevangenen, en nogthans hadden de Rigters over deezen geene magt ontvangen. — Ik zal u, korthalven alleen zeggen, dat de één verklaarde.

„ Dat de oogluiking der Kommisen omtrent
 „ het sluiken niet alleen te *Rotterdam*, maar
 „ te *Dordrecht*, te *Amsterdam*, en overal
 „ plaats had, dat de Kollegiën ook de aangehaalde goederen niet verbeurd verklaarden, gelyk 's Lands Placaaten vorderden, maar dezelve voor eene geringe somme vry gaven, zelfs na de verbeurd verklaring, of zig daar over met den Koopman verdroegen. — Dat verscheiden Kommisen, en andere Bedienden, om hunne Ambten te bekomen of om verplaatst te worden, verscheiden honderden ja tot drie en zesduizend guldens toe hadden moeten opbrengen; dat de Kommisen van het scherp oppassen van hun beroep werden

„ den

„ den afgeschrikt, omdat het hun dikwils
„ kwalyk genomen werd door de Regeering
„ der Steden, of door de Raaden ter Admi-
„ raliteit zelve, die hun, om den Koophan-
„ del te bevoordeelen, die hulp niet bewe-
„ zen, welke verëischt werd, en byzonder
„ in aanhaalingen van belang”. — De
Fiskaal *Kievit* verklaarde aan de Ristors,
„ dat de Admiraliteit te *Rotterdam* zedert
„ eenige jaaren zeer vervallen was; dat de
„ Ambten ter Sekretary aan onbekwaame
„ Vrienden of Vreemdelingen door *Cabalen*
„ vergeven wierden; dat van vierhonderd
„ punten der Instructie en Plakaaten geen
„ vyftig wierden nagekomen, dat men de
„ meefte verbeurdverklaarde goederen liet
„ vry koopen; dat men onkundige Kommi-
„ fen aanftelde, die zig de handen lieten
„ vullen, en het Land in één jaar wel 300,000
„ guldens nadeel toebagten; dat hy Fiskaal
„ daar over in den Raad geklaagd, en fom-
„ migen der Kommifen op heeter daad be-
„ trapt had, doch dat zy, omdat zy hunne
„ Vrien-

„ Vrienden of Voorstanders ook onder de
„ Raaden hadden, nooit gestraft wierden”.
enz. — Kortöm, hoe meer men de za-
ken onderzocht, hoe meer algemeen de
schuld gevonden werd. — *Kievit* raakte
eerst in Augustus 1689 uit de gevangenis,
hebbende zyne Dochter aan het Land 20,000
gulden betaald, om hem los te krygen,
zynde hy een Maand te vooren, by vonnis der
Rigteren, eerloos en meinëdig verklaard,
in verdubbelde voldoening van het geen hy
ten onregte getrokken had, verwezen, en
ten eeuwigen dage gebannen uit de Ver-
eenigde Gewesten. — Zes der gevangen
Kommisen zaten tot in 1689, wordende toen
eerst gevonnisd. — Drie van hun werden
meinëdig en eerloos verklaard, en voor
altyd gebannen. De eerste daarënboven ver-
wezen in eene boete van 6000, de tweede
van 4000, de derde van 2000 guldens of
openbaare geesfeling, zo die boete niet bin-
nen drie Maanden werd opgebracht. — De
vierde moest 2000 guldens boete betalen,
en

en drie Jaaren gebannen blyven, de vyfde en zesde werden enkel voor drie Jaaren in hunne Ambten gefchorst.

Z. En hiermede liep deeze regtspleging denklyk af, zonder dat de Raaden van de Admiraliteit zelve, of zy, die het geld getrokken hadden, in regten vervolgd werden?

V. Men vind daar van maar één voorbeeld. — Het Gerechtshof te *Utrecht* verwees éenen der Raaden van de Admiraliteit, die 5000 guldens voor eene Kommiesplaats getrokken had, tot wederuitkeering van die fomme, en verklaarde hem verder onbekwaam, om eenig Ambt te kunnen bekleden. — In de maand November deezes jaars leed *Groningerland* geweldige schade door Watersnood, waar door meer dan 1200 menschen en omtrent 5000 koejen, paarden, schaapen en verkens in dat Gewest verdronken, het getal der omgespoelde huizen werd op 450 begroot.

Z. Hoe stond het verders met de zaaken van *Engeland*? Ging Koning *Jakobus* nog voort met zyn opzet?

X. DEEL.

E

V. HY

V. Hy yverde daar in ten sterksten, en hetgeen de Staaten waakzaam tegen hem maakte, was, dat hy zig sterk ter Zee toerustte, hetwelk gezegd werd tegen de Republiek te zyn, en men geloofde zulks te meer, omdat *Frankryk* niet naliet, onrust te zaaijen tusfchen den Koning en zynen Schoonzoon den Prins van *Oranje*. — De laatste vernam, om deezen tyd zeer nauwkeurig, naar den staat van *Engeland*, door Doctor *Burnet*, die zig in *s'Hage* bevond, en geduurig met den Prins en Prinfes in gesprek was. — Deeze ontdekte den Prins ook eenen aanslag, die door zekeren Savoojaard gefmeed was, om den Prins te ligten en naa *Frankryk* te voeren, welke had kunnen gelukken, zo de Savoojaard niet al te openbaar met zyne brieven en die van den Franschen Staatsdienaar *Louvois* geweest was. De Koning van *Engeland* inmiddels kennis gekreegen hebbende van den gemeenzaamen omgang tusfchen den Prins en *Burnet*, zonden berugten Kwaaker *William Pen* naa den *Haag*, om Zyne Hoogheid te beweegen, dat hy

hy de maatregelen des Konings goedkeuren en zig openlyk verklaaren wilde voor het verdraagen van allerleië Gezindheden. De Prins gaf aan *Pen* onder anderen te kennen, van gedagten te zyn, dat men zelfs de Roomschezinden behoorde te dulden, zo het Parlement 'er in wilde bewilligen. — Daarna kwam in het begin van 1687. de Markgraaf van *Albyville*, als buitengewoon Afgezant des Konings in den *Haag*, om met de Staaten te handelen. Onder andere klagten, die hy inbragt, was, dat Doctor *Burnet*, die in *Engeland* ingedaagd was, maar nu het Burgerregt van *Amsterdam* verkreegen had, schoon hy zig in den *Haag* onthield, eene verdediging tegen die in- daaging in het licht had gegeven. — De Staaten zonden den Heer van *Dykveld* naa *Engeland*, die zig voornaamlyk toelag, om den Prins en Prinsesse by den Koning te ontschuldigen, doch al war hier nu in *Engeland* gehandeld werd, ben ik onmooglyk in staat, u in onze gemeenzaame Gespreken mede te deelen, ook gaat veel van

deze zaken, uwe bevating nog te boven. — In 't Jaar 1688. verspreidde zig het gerugt, dat de Koningin van *Engeland* zwanger was, het welk vry algemeen voor een werk van bedrog werd gehouden, doch welk bedrog nog lang ten geesfel van *Engeland* gestrekt heeft. Daar moest naamlyk een Erfgenaam van den Troon gelooren worden, om *Jacobus* op den zelve vast te zetten, en om dit oogmerk te beter te bereiken, werd 'er in dit Jaar door twee *Ieren* een aanflag gesmeed, om den Prins van *Oranje* te vermoorden.

Z. Welke gruwelstukken der schandelykfte heerschzugt! En hoe was men voornemens dit aan te leggen?

V. De twee gemelde *Ieren* zогten, eerst in *Amsteldam* eenen Duitfcher om te koopen, om den Prins door vergif om te brengen, dan die man te eerlyk zynde, om dusdaanig verfoeilyk schelmstuk te onderneemen, trokken zy zelve naa den *Haag*, en op de *Haagfche* Jaarmarkt of kermis, zогten zy zelve gelegenheid, die egter mislukte. —

De

De Koning, van tyd tot tyd, met zyn Plan voortgaande, beflout in dit Jaar, buiten toeflemming van 't Parlement de wetten tegen de Roomschegezinden af te fchiffen. Het volk hier door getergd, begon uit te zien naar hulpmiddelen tegen de overheerfching; en wierp van alle zyden het oog op den Prins en Princesfe van *Oranje*. — De Admiraal *Rusfel*, onder voorwendzel, van zyne Zuster te bezoeken, kwam in den *Haag*, en fprak in het geheim met den Prins. — Intusfchen overleed de Keurvorst van *Brandenburg*, die gevolgd werd van zynen Zoon onder den naam van *Fredrik den III*. Deeze Vorst, fchoon niet zeer gefchikt tot de Regeering, was nogthans een yvrig voorftander van de Proteftanten, en ten allerfterkften verbonden aan den Prins van *Oranje*, ook floot hy, of liever vernieuwde en bekragtigde de voorige Verbonden met de Staaten. —

Z. Hoe ging het met de Zwangerschap der Koningin van *Engeland*?

V. Den zoften Juny ontstond in *Londen* een gerugt, dat de Koningin in arbeid, en van eenen Prins van *Walles* verlost was, die den naam van *Jakobus den III.* kreeg. De Markgraaf van *Albyville* gaf in *s' Hage* eene prachtige Maaltyd, op welke egter weinige Leden der Regeering verscheenen. In *Amsterdam* werd het Huis van den Engelschen Consul, voor het welke Vreugde-vuuren werden afgestooken, door het graauw aangevallen, doch nog gelukkig bewaard. De Prins en Prinses, van alles nog niet genoegzaam onderrigt, ontvingen de tyding met alle betaamlykheid, en zonder zelfs den Heer van *Zuilestein* naa *Engeland*, om den Koning en Koningin geluk te wenschen. -- Doch de geboorte van dit kind, naderhand bekend onder den naam van den *Pretendent*, gaf aanleiding, dat de Prins meer en meer wierd aangezigt, om de verlossing van *Engeland* ter hand te neemen, gelyk hy dan eindelyk, alles nu tot den overtocht gereed zynde, daar toe besloot. — Een onverwagt geval, te weten de dood van den Bischof

fchop van *Keulen*, en de twist, die 'er over de verkiezing van eenen anderen ontstond, diende tot een gepost voorwendzel, om de toerustingten tot dien overtocht te bedekken. *Amsteldam* was ook in de belangen van den Prins overgehaald, en hem in alles behulpzaam, doch het kostte den Staat niet weinig moeite, om de Fransche en Engelsche Afgezanten te voldoen op de vraagen, die zy deeden, waartoe de toerustingten, die hier gemaakt werden, dienen moesten? ———

Op deezen tyd verklaarde *Frankryk* den Oorlog aan den Keizer, en offchoon deeze verklaring met eenige voorflaggen van Vrede verzeld was, bemagtigde *Lodewyk* nogthans terstond eenige Steden in *Duitschland*, ook verklaarde hy tevens den Oorlog aan den Paus, door al het welk de Overtocht ten sterksten bevorderd werd, en in het midden van de maand October nam de Prins afscheid van de Staaten, en stak van den *Briel* in Zee, landende, na eenen moeilyken tocht, te *Torbay*, daar het byhebbende Leger ontscheept werd, en van daar na *Exeter* trok, de

de Koning werd terstond van de voornaamste Grooten verlaaten, dies hy vol wanhoop naar *Londen* keerde. — De Prins was ook reeds op weg naar *Londen*, toen *Jakobus* hem gemagtigden zond, om in onderhandeling te treden. Inmiddels nam de Koningin met den gewaanden Prins van *Walles* de vlugt naar *Frankryk*, wordende in den volgenden nacht van den Koning gevolgd. — Hy trad te *Whitebal*, vermoemd en verzeld van drie personen in eene Schuit, in het overvaaren van de *Tbeems*, wierp hy het groot Zegel in den Stroom, doende zig verders met een Vischerspink overvoeren. Zodra men hier van in *Londen* tyding had, werd de Prins genodigd, om in die Hoofdstad te komen. — De Koning, welke men meende, dat reeds buiten het Ryk was, werd door eenige Vischers van *Feversbam* in de Pink ontdekt, die hem voor eenen Priester of Jesuïet aanzagen, en zeer onwaardig behandelden; doch bekend geworden, haalde men hem over, om weder naar *Londen* te keeren, zo als hy deed. — De Prins die

die hier van op zynen togt naa *Londen* onderrigt werd, zond hem drie Heeren toe, om hem te bidden, dat hy zig naa *Ham*, een Lusthuis van de Graavin van *Lauderdale*; begeven wilde, doende ten zelfden tyde een Regiment naa *Londen* trekken, het welk zig van de Paleizen van *St. James* en *Witeball* meester maakte. De Koning, die zig in het laatste bevond, bleef dien nagt in bewaaring van 's Prinses Soldaaten. — Een uur na middernagt kwamen de drie Heeren by den Koning, die kwalyk nemende, dat men hem gewekt had, verklaarde, liever naa *Rocheſter*, dan naa *Ham* te willen vertrekken, waarin de Prins, die te *Windsor* was, bewilligde. Dit deed de Koning den 28ſten December, en de Prins kwam denzelfden dag in *Londen*, nemende zyn verblyf te *St. James*. — De Koning bleef daar tot den 3 Januzry 1689, wanneer hy 's nagts uit zyne Slaapkamer sloop, te paard ſteeg, en weder, niet meer dan van drie perſoonen verzeld, naa den Zeekant reed, alwaar hy ſcheep gegaan, gelukkig in *Frankryk* aanlandde. —

Doch eer de Koning *Engeland* nog verliet, deed *Frankryk* door *d'Avaux* den Oorlog aan de Staaten verklaaren, zynde het Manifest daarvan reeds geteekend den 27sten November 1688.

Z. Dit moet den Staat in geene kleine verlegenheid gebragt hebben; was men in staat, om *Lodewyk* het hoofd te bieden?

V. Dit zal u het vervolg doen zien, thans vervolgen wy de Engelsche zaken. Den 22sten van de maand February 1689. na dat de Prins en Prinsesse genoeg genomen hadden in de besluiten, die vastgesteld waren, werd aan hun, den volgenden dag, zittende op twee Armstoelen, onder een verhemelte, in de groote Zaal van *Whitehal*, door de twee huizen der *Conventie* de Kroon plegtig aangeboden, vooraf egter werd 'er eene uitvoerige verklaring gelezen, vervattende eene optelling van de voornaamste byzonderheden, waar in *Jakobus de II.* de grondwetten van het Ryk geschonden had. — Voorts werd hy gezegd, den Troon te hebben afgestaan enz. De Prins hield hier op

eene

eene treffende aanspraak, waar in hy zig uitliet, over dit blyk van vertrouwen, dat men in hem en zyne Gemaalin stelde, en nu beloofd hebbende, den Godsdienst en de Wetten des Ryks te zullen beschermen, werden zy beiden als Koning en Koningin uitgeroepen onder den naam van *Willem en Maria*, waarna de *Conventie* in een Parlement veranderd werd door den Koning, en toen volgde de Krooning op den 21sten April. Hetzelfde geschiedde op dien dag in *Schotland*, doch *Ierland* hield nog lang de zyde van Koning *Jakobus*. — Doch, laat ons, na deezen uitstap, tot onzen Staat te rug keeren. — Het liep aan tot de Lente van het Jaar 1689, eer de Staaten gereed waren, aan *Frankryk*, die reeds daadlyk met het pleegen van vyändlykheden had aangevangen, mede den Oorlog te verklaren, zo als geschiedde den 9den Maart. — Ten zelfden tyde werd alle Handel met dat Ryk verboden. — De onrustige *Lodewyk de XIV*, naar het schynt, geene Vyänden genoeg hebbende, verklaarde nog den Oorlog:

aan *Spanje*, gevende voor reden, dat de Landvoogd der *Spaansche Nederlanden* den Prins van *Oranje* behulpzaam was geweest. — *Spanje* daarëntegen beschuldigde *Frankryk* openlyk, van naar de algemeene Heerschappy te staan. — De Prins van *Waldek*, den Staaten door den Stadhouder, voor zyn Vertrek naa *Engeland*, aanbevolen, had nu het bevel over het Leger, welk versterkt was met 5000 *Engelschen*. — Daarviel egter dit Jaar weinig voor, dan het gevegt by *Walcourt*, en dat de Fransche Liniën by *Gend* veroverd wierden. — Doch hetgeen de Staaten groote hoope gaf, was het *Groot Verbond*, het welk tusschen den Keizer en de Staaten geslooten werd.

Z. Men moest, naar myne gedachten, nu de grootste hoop op *Engeland* gehad hebben. Verklaarde Koning *Willem* den Oorlog niet terstond aan *Frankryk*, daar de Staaten om zynent wille voornaamelyk in deezen Oorlog waren ingewikkeld?

V. De afgezondenen, die zig naa *Londen* hadden begeeven, om, uit naam der Staaten,
den

den Koning en Koningin geluk te wenschen, maakten met Zyne Majesteit wel eenige schikkingen, doch die men geerne anders gehad had. — Dan, men moest daar in bewilligen, en kort daarna kwam, op sterke aanhouding der Staaten, de Oorlogsverklaaring te voorschyn, maar *Lodewyk* bleef *Willen*, dien hy *den Overweldiger* noemde, niet schuldig, en dus had men eenen fellen Oorlog te verwagten, maar de Koning van *Engeland* drong sterker aan, op het uitrusten der Vloot alhier, dan 'er wel in *Engeland* aan geärbeid werd, en hier had men meer dan ééne reden, om 'er zo veel haast niet mede te maaken. — Eindelyk trof men een verdrag, om den handel op *Frankryk* meer en meer te beletten, als ook een verweerend Verbond. — Vergeefsche egter poogde men eenig meerder voordeel voor den Koophandel in *Engeland* te bedingen, en niet dan na lang aanhouden trad *Groot-Brittanniën* in het Verbond tusfchen den Keizer en de Staaten. — Doch men moet tevens bekennen, dat de Koning de handen vol had, om de

Ieren tot onderwerping te brengen. — Intusfchen hadden de *Franfchen* eenen aanflag voor op *Suriname*, die hun mislukte, maar *St. Eufatius* werd door hun veröverd. — Thans ontftond 'er ook twist tusfchen Koning *Willem* en de Stad van *Amfteldam*, over het zenden der Nominatie van Schepenen naa *Londen*; als ook met *Dordrecht*; doch van meer belang was nog het volgende. — Terftond na zyne verheffing tot den Troon van *Engeland* had hy eenigen zyner gunftelingen, die met hem waren overgeftoken, begunftigd met eerämften; onder deezen was *Willem Bentinck*, zyn hartsvriend, tot zyn geheimraad, eerfte Edelman van zyne Bedkamer, en kort daarna Baron van *Circencefter*, Burggraaf van *Falconbery*, en Graave van *Portland* verheeven. — Deeze Heer *Bentinck*, de Heerlykheid *Drummelen* by *Geertruidenberg*, en zedert die van *Rboon* verkreegen hebbende, was federt 1676. befehreeven geweest in het Lid der Edelen van *Holland*, en men vernam in het Jaar 1690, dat hy binnen kort herwaards ftond te kee-

keeren, en ongetwyfeld zitting zou neemen ter Staatsvergadering. — *Amsteldam* oordeelde onder anderen, dat hy daartoe onbevoegd was, en met zyne komst en verschyning in de Vergadering van *Holland* den 20sten January 1690. leverden de afgevaardigden van *Amsteldam* het besluit der Vroedschap daar tegen in. — Tegenspraak vindende by de Ridderchap, en anderen, bleven zy uit de Vergadering, waerom de Koning zyn misnoegen op de Stad in sterke bewoordingen betoonde. — Dit en het stuk der Nominatie kunt gy ligt begrypen, dat groote verwydering veroorzaakte, doch hoe styf de Stad haar streng vasthield, zy was echter genoodzaakt, het stuk der Nominatie gedeeltelyk, en de zitting des Graaven van *Portland* toe te geven.

Z. Hoe ging het dit Jaar met den Oorlog?

V. Na de opening van den Veldtocht, behaalden de Bondgenooten eenig voordeel in een gevegt by *Namen*, daar op volgde de Veldslag by *Fleury*, welke, schoon nadeelig voor de onzen uitgevallen, egter den *Fran-*
schen

ſchen zo duur te ſtaan was gekomen, dat zy, geduurende deezen Veldtogt, niets van belang konden ondernemen. — Hun verraad op *Sluis* werd ontdekt. — Maar ongelukkiger was het gevegt der Verëenigde *Engelſche* en *Staatsche* Vlooten, tegen de *Frantſchen* op de hoogte van *Beveſter*, waarby de laatſte eene genoegzaame overwinning behaalde. — By al dit nadeel, het welk de Bondgenooten leeden, kwam nog, dat *Holland* in twee voornaame Steden, als *Rotterdam* en *Haarlem*, door geweldige beroertens geſchokt werd. — In *Rotterdam* nam het oproer zynen oorsprong uit een gering beginzel. — De Schutters, die den 23 Augustus op het Stadhuys de nagtwagt hadden, hadden een half anker wyn te verteeren, en om dat te haalen, zonden zy eenigen om tien uren uit. Deeze werden, in het wederkeeren, aangetaſt door drie Broeders, *van der Steen* genaamd, Pagters van de Wynen en het Gemaal, deeze waren verzeld van twee Deurwaarders en twee Oppasfers of Verklikkers. — Men raakte handgemeen, de Schutters trokken.

ken hunne deegens, één der Verklikkers, die den Tamboer het vaatje van den schouder wilde ligten, werd door éenen der Schutters doodgestoken. De Pagters en Deurwaarders begaven zig toen naa den Schout, den Heere *van Zuilen van Nyvelt*, alwaar zy den Wynkooper *Kornelis Kosterman* van den manslag beschuldigden, die nog denzelfden nacht, van de wagt komende, gegreepen werd, en op den 11 September belceed hy het feit. Den zestienden werd hy onthalsd, ten aanzien van een ongelooflyk getal Aanschouwers, morrende, dat hy onschuldig ter dood gebragt wierd, en het feit alleen bekend had, uit vreeze voor de Pynbank. — Het ongeluk wilde, dat de Scherpregter, door ontteltenis, wel zes of zeven slagen doen moest, eer het hoofd van den romp was, het welk de gemeente nog meer in den waan zyner onschuld bevestigde. Daags daar aan verspreidde zig het gerugt, dat de Tamboer verklaard had, dat hy het was, die den manslag begaan had. — Daar op werd het huis van den Pagter *Pieter*

van der Steen geplunderd; en toen werden drie Kompagnien Ruiters naa *Rotterdam* gezonden, die eerlang door 160 Soldaaten werden afgelost, doch dit belette het gemor tegen den Schout niet, dien van alles de schuld gegeven werd, en dit duurde tot den 5 October, wanneer de Schout, uit den *Haag* komende, aan de Poort door een deel geboefte voor een *Bloedbond, Moordenaar van Kosterman* enz. gefcholden, en toe naar zyn huis verzeld werd, alwaar een vreeslyk geweld gemaakt werd, zo dat 'er de Soldaaten onder schieten moesten, waardoor eenigen doodlyk gekwetst werden. Het graauw vloog toen naa de Wallen, haalende van daar twee stukken Geschuts, keerende het ééne de straat op naa de *Vischmarkt*, en het andere schuins naa de *Leuvenbrug*, een derde stuk werd, naar de overzyde van de *Leuvenhaven* over des Schouts deur gesleept, met Kogels, oud Yzer en Straatiteenen geladen, en op de Soldaaten los gebrand, die met het eerste Schot de vlugt namen. — Inmiddels hadden Bur-

gemeesteren eenige Vendels Burgeren in de Wapenen doen komen , aan het Hoofd van welken de Heeren *van Zoelen*, *Scheepers* en *Danen* , met den Pensjonaris *Beyer* en den Secretaris *Welfenes*, den Schiedamschen Dyk langs trokken , doch ten halven weg tusfchen het gemeene Landshuis van *Schieland*, en de Leuvenbrug ftaan bleven. — *Scheepers* en *Welfenes* traden toen voor uit naa het Gefchut, om nog eene proef te neemen, of het graauw zig met goede woorden wilde laaten stillen. Doch de Burgemeester kon door den drang van het Volk niet heen, den Secretaris had men doorgelaaten, die by het Gefchut gekomen vraagde, *wat men begeerde?* 't Antwoord was: *Wy willen de Soldaaten uit de Stad, en den Schout in banden hebben; oek moet de Schuttery niet nader komen, of wy zullen 'er op los branden.* — De Schutters, op dit berigt, weigerden te naderen; dus fchoot het graauw den ganfchen nagt nu en dan op het huis van den Schout, die met den morgenftond in Soldaaten kleeding, met de Soldaaten de Stad uitraakte. — Zo dra

dra de Soldaaten vertrokken waren, werd het stuk van de overzyde gehaald, en daarmede de deur aan spaanders gefchooten, en het Huis vervolgens geheel en al uitgeplunderd. Na het plegen van verderen spoorloozen moedwil werd de Schout van zyn Ambt verlaaten, en dit by voorraad bekleed door den President Scheepen *Jakob Beyer*, en eenige dagen daarna opgedraagen aan den Heere *J. M. Braauw*. Nu inompelde men nog wel, van het Huis van een' Schepen te willen plunderen, doch dit beloofden de Burgers te zullen beletten; ook bedaarde het graauw allengskens, eenige van de voornaamste aanstokers, om den Schout den voet te ligten, werden naderhand gegreepen, en in den *Haag* te regt gesteld.

Z. Hoe liep het te *Haarlem* af?

V. Daar ontstond het oproer uit nog geringer beginzels, doch steeg niet tot die hoogte, dewyl het eerder gestuit werd, en de verbittering zo groot niet was. — Te *Haarlem* was eene Keure afgekondigd tegen het rooken van Tabak op Straat, op
Waa-

Wagens of in Schuiten, en gevaarlyke plaatsen binnens huis, om brand voor te komen, en zulks op eene boete van zes guldens. — De Schout *Adriaan de Bakker* betrapte eenen Jongeling met de Pyp in den mond, dien hy, dewyl hy de boete niet voldoen kon, den rok liet uittrekken. — Het graauw zig hier door beleedigd achtende, loopt in groote meenigte naa het huis van den Schout vorderende den rok te rug en ook de boeten, door anderen te vooren betaald. — De glazen van het Huis werden ingesmeeten, en ook de Huizen van andere Regenten met plundering bedreigd, om de Zoutpagt en andere lasten dus afgeschapt te krygen. — Doch de Burgery in de Wapenen gekomen, bewaakte die Huizen zo lang, tot 'er een geheel Regiment Voetvolk en eenige Ruitery in de Stad kwam, waardoor het gemeen in zulken angst gebragt werd, dat geen hunner zig verroeren durfde. — Eenigen van de voornaamste belhamels werden toen met geefeling gestraft, en anderen, die gevlugt waren, ingedaagd; terwyl de Burgery door de

Staa.

Staten van *Holland* en door de Magistraat der Stad openlyk bedankt werd

Z. Weder een nieuw bewys in s'Lands Geschiedenis, hoe noodzaaklyk eene goede en welgeöefende Burgery is, ter handhaving van de achtbaarheid van wakkere Regenten, en de veiligheid der Ingezetenen. Nu zou ik u vragen moeten, Vader, hoe het met de Oorlogszaaken thans stond, maar ik vreeze, u geduld te zeer te vergen?

V. Ons *Gesprek* is reeds lang genoeg gerekt, wy zullen daarom liefst hier afbreeken, en den draad der gebeurtenissen in een volgend hervatten.

VYF- EN. VYFTIGSTE GESPREK.

I N H O U D.

Staat der zaaken in Ierland, Veldslag aan de Boyne. Koning Willem komt in Holland. Gevaar door storm. Doet zyne intrede in den Haag. — Krygsverrigtingen der Franschen. Bergen in Henegouwen verloren. Luik door de Franschen gebombardeerd. Gevegt by Leuze. Dood van C. Tromp. — Jan Bart doet veel nadeel ter Zee. De Hertog van Marlbourg in ongenade. — Zeeslag tuscben Kaap la Hougue en Barfleur. Namen door de Franschen bemagtigd. Gevegt by Steenkerken. Verraad in Engeland ontdekt, op 't leven van Koning Willem. Beroerte te Goes, alwaar verscheiden Regenten met geweld de Stad uitgeleid worden. Simon van Halewyn, Oud Burgemeester van
Dor-

Dordrecht in ongelegenheid wegens verstandhouding met Frankryk. De Franschen veröoveren Yeurne en Dixmuiden. Huy verloozen. Slag by Londen. Charleroi door de Franschen ingenomen. Zeeslag by s' Vincent. Dapperheid van den Kapitein Schryver. Verliezen ter Zee. — Het Volk in Frankryk baakt naar Vrede. Verscbillen in Holland over het aanstellen van een' Veldmaarschalk. Verrigtingen ter Zee. Fransche Koopvaardyvloot vernield of genomen. Landing by Brest. Dieppe, Havre de Grace en andere Fransche Zeesteeden gebombardeerd. Openingen van vrede. Dood van Koningin Maria. — Koning Willem bemagtigt Namen en deszelfs Kasteel. Fransche Zeeplaatzen gebombardeerd. — Koning Willem stelt Prins Joao Willem Friso tot erfgenaam aan. Opschudding te Amsteldam. Joao Willem Friso word Stadhouder van Friesland. — Zamenzweering in Engeland tegen Koning Willem. Magazynen der Franschen te Givet verbrand. Jan Bart neemt eene Graanzvloot. De Hertog van Savoyen

voyen sluit een verdrag met Frankryk. Congres te Ryswyk. De Franschen veröveren Aath, Barcelona enz. Vrede te Ryswyk gesloten. — Wat Frankryk deed ten bekeve van den Koning Jakob II. Handeling over de Verdeeling der Spaansche Heerschappyen. Oorlog in 't Noorden. De Keurvorst van Brandenburg werd Koning van Pruisen. Testament des Konings van Spanje, ten bekeve van Filips, Hertog van Anjou, kleinzoon van Koning Lodewyk. — Dood van Karel den II. Filips V. in zyne plaats uitgeroepen. De Staaten genoodzaakt, om hem te erkennen. Middelen, die de Staaten voorstaan, om de vrede te bewaaren. Groot Verbond. Toebereidzelen ten Oorlog. Dood van Jakob II. Frankryk erkent den gewaanden Prins van Walles, als Koning van Engeland, onder den naam van Jakob III. Dood van Koning Willem. Anna volgt hem op. Twist over zynen uitersten wil. — Oproeren in verscheiden Gewesten. — De Oorlog word verklaard. Aanslag der Franschen op Nieuwmegen. Verövering van ver-

scheiden Steden door de Bondgenooten. De Zilvervloot verbrand in de Baai van Vigos. Handel met Frankryk en Spanje verboden. Gelukkige Veldtoegt. Veldslag by Ekeren. Portugal treed in 't groot Verbond. Resmer Vlakte sneuvelt. Verliezen ter Zee. — Verbond met Zweeden. Verdrag met Tunis, Algiers, Tripoli. Aartsbistog Karel, als Koning van Spanje uitgeroepen. Bewoording van Prins Joan Willem Erise. Veldtoegt aan den Moezel. Gevegt by Soballenberg. Overwinning by Hochstet. Veele Steden gewonnen. Gibraltar bemagtigd. Zeeslag by Mallaga. Opgebuddingen in Gelderland en Zeeland. Misnoegen tuschen Marlbourg en de Staatse Afgevaardigden te Velde. Dood van Keizer Leopold. Jozefus volgt hem op. Buis in gezantschap naar Engeland. De Prins van Oranje uit den Raad van Staaten geweerd. — Veldslag by Ramillies. Brabant en Vlaanderen erkennen Koning Karel den III. Verrigtingen van den Ridder Forbin. Geneigdheid der Franschen tot Vrede. Nieuwe beroerten in

Cal.

*Gelderland, Aanslag op Toulon, om Amstel-
dam in brand te steeken. —*

ZOON. Ik ben reeds verlangende, om het vervolg van de Krygsverrigtingen van deezen Oorlog te vernemen. Hoe stonden de zaaken van Koning *Willem* in *Ierland*?

VADER. Niet onvoordeelig. Den Veldslag aan de Rivier de *Boyne* gewonnen hebbende, had hy Koning *Jakobus* genoodzaakt, dat Koningryk te verlaten. Doch in het Jaar 1691 den 26 January stak Koning *Willem*, onder het geleide van twaalf Oorlogschepen en eenen aanzienlyken Hofftoet van *s'Gravesand* in Zee, om herwaards over te komen. Met een hevigen storm kwam hy niet vordertigsten in het gezigt van de *Hollandfche Kust*, en tot anderhalve myl van *Goeree*, daar de Kust dik met ys bezet was — De Koning, wars van de Zee, begaf zig in eene Sloep, om zig aan Land te doen zetten. De Hertog van *Ormond*, de Graaf van *Portland*, *Dorset* en *Monmouth*, als ook de

Heeren van *Ouwerkerk* en *Zuilestein* volgden hem. Het Bootsvolk zelf schroomde voor den togt met de Sloep, doch de Koning was 'er op gesteld. — 't Was twee uren nademiddag, dat Zyne Majesteit uit het Jagt trad, gevolgd van twee andere Sloepen, omtrent agt of negen uren des avonds, besloot men, op het gezigt van de vuurbaak van *Goeree*, de Sloepen aan den grond te zetten, doch door de donkerheid en mist kon men de wal niet vinden. De Koning sprak den Bootsgezellen moed in, vragende, *of zy bevreesd waren, in zyn gezelschap te sterven?* — De Stuurman *Simon Janzoon Hartevelt* waagde het eindelyk, uit de Sloep te stappen, en kwam, met vallen en opstaan te *Goeree* aan Land, daar hy, ten teeken zyner aankomst, een Musket liet affchieten en sterker deed vuuren. — Zyne Majesteit bleef echter den gantschen nacht op het water, en werd, met zyn Gezelschap, des morgens met Wagens van Boord gehaald. — Hy bragt drie uren door in eene arme Vischers Woning op het Strand, en keerde, toen het weder bedaard was,

was, te rug naar de Sloepen, die hem kort na demiddag aan de *Oranje Polder* bragten, tegen over den *Briel*. — Van daar werd hy, en zyn Gezelschap, met Koetzen afgehaald naa *Houvolredyk*, daar Zyne Majesteit door eenige Heeren begroet werd, vertrekkende nog dienzelfden avond naar den *Haag*. Hier deed hy den 5 February zyne openbaare intrede, onder groote plegtigheid en vreugdebetooning. In de Vergaderingen, in welke de Koning verscheen, deed hy aanspraaken, op de tydsomstandigheden passende, en kort daarna vervoegde hy zig in de Vergadering der Bondgenooten op de Haagsehe Byënkoms, in welke hy het besluit bewerkte tot het op de been brengen van eene aanzienlyke Legermagt, ook werd het Verdrag met de Hertogen van *Bronswyk Wolfenbustel* vernieuwd.

Z. En zat *Frankryk* stil met Krygsverrigtingen, terwyl de Bondgenooten dus samen raadpleegden?

V. Geenszins; *Bergen in Henegouwen* werd door de *Franseken* belegerd en ingenomen,

en *Halle* door hun geslegt. — Koning *Willem*, niet in staat geweest zynde, om *Bergen* te ontzetten, was weder naar *Engeland* gekeerd, doch den 11 Mey stak hy van daar weder in Zee, en kwam den 12 in de *Maaze*, en voor middernagt in den *Haag*, doeude van daar, terwyl alles voor het Leger in orde gebragt werd, eene toer naar het *Loe*. — De twee Legers, nu te Veld getrokken, verwisfelden gestadig van standplaats, zonder iet te verrigten, behalven dat de Stad *Luik* door de Franschen gebombardeed werd, die alszins toonden, geen lust tot eenen Veldslag te hebben, welken de Bondgenooten op alle wyzen zогten; dus verliep de Zomer, zonder dat 'er iets van belang verrigt was, en de Koning verliet het Leger, waar over hy het Opperbevel overdroeg aan den Prins van *Waldek*. In September viel 'er echter nog een gevegt voor by *Leuze*, waar in de Bondgenooten ruim eens zo veel Volk verlooren als de *Franschen*. — In de maand October begaf zig de Koning weder naar *Engeland*, heb-

hebbende alvorens den fraat van Oorlog voor het volgende Jaar door den Raad van Staate doen opmaaken.

Z Dus was den Oorlog dit Jaar weder te Land niet heel voordeelig afgeloopen, mooglyk zal men ter Zee beter geslaagd zyn?

V. *Tromp* zou dit Jaar het Opperbevel over de Vloot gehad hebben, indien hy niet, op den 29sten Mei, aan eene kwynende ziekte overleeden was, men had om de Vloot beter te voorzien van Bootsvolk, de Vaart op *Groenland*, en naar het Oosten en Westen verboden, doch, nadien de *Franfchen* zo wel een Zeeflag zorgvuldig vermydden, als zy een gevegt te land gedaan hadden, had 'er in dit Jaar niets besliffends ter Zee plaats. — Intusfchen hadden de *Franfchen* het toegelegd, om de Smirnafche Vloot te onderscheppen, maar de waakzaamheid der vereenigde Vlooten op haar pafende, kwam zy in behouden Haven. — Alleen was een Staatsch Oorlogfchip flaags geweest met twee Kapers van *Algiers* op de hoogte van Kaap *Vincent*, hen noodzaakende, af te houden

den, offchoon het Oorlogfchip meede veele dooden en gekwesten bekomen had. —
 Veel nadeels leden de *Nederlanders* ter Zee door den Franschen Kaper *Jan Bart*. —
 De Krygsbedryven in de andere Deelen van *Europa* met flilzwygen voorbygaande, moet ik, tot flot van dit Jaar, alleen nog zeggen, dat men, geduurende den Winter, in deeze Gewesten, zig met allen yver toelag, om de Zeemagt in eenen gedugten flaat te brengen.

Z. Kwam Koning *Wil'em* in het volgende Jaar 1692. niet wederöm herwaards?

V. Ja, doch eer hy *Engeland* verliet, had hy den Hertog van *Marlboung* van zyne waardigheden beroofd, en van zyn Hof verwyderd, de *Engelfchen* waaren naaryverig over de *Nederlandfche* Heeren, die by den Koning in gunst flonden, en men meent, dat hy zyn eerfte misnoegen tegen *Marlboung* had opgevat, om dat deeze den Koning dit vrymoedig had te kennen gegeven, hoewel anderen meenen, dat 'er andere redenen voor waren. — Hoe het zy, den 15den
 Maart

Maart stak de Koning te *Harwich* in Zee, zynde verzeld van *Portland* en *Atblone* en meer anderen; den volgenden dag kwam hy in de *Oranje Polder*, en den eigen avond in den *Haag*. — Eenige dagen daarna gaf hy den Staaten kennis, dat hy zo veele Troepen, als zyn Ryk missen kon, had doen inscheepen, om herwaards te komen, en dat de Engelsche Vloot in gereedheid was, waar van hy, met s'Hemels hulpe, eenen goeden uitslag verwagte. — Aan het Fransche Hof sneedde men thans eenen Aanflag, om Koning *Jakobus den II.* met een magtig Leger naar *Engeland* over te voeren en op den Troon te herstellen, zynde de Vloot, ten dien einde uitgerust, 44 Scheepen sterk, terwyl Koning *Jakobus* zig in *Normandiën* bevond, aan het hoofd van een Leger van 20,000 Mannen. — Koning *Willem* had de verdediging van het Ryk aan Koningin *Maria* gelaaten, die ook alle behoorlyke maatregelen in het werk stelde. — Na dat de Fransche Vloot in Zee gestooken was, verëenigden zig de Staatsche met de

Engelfche Vlooten insgelyks, en hier op volgede de Zeeſlag tuſſchen de Kaap *La Hague* en *Barſleur*, in welken de Verëenigde Vlooten eene volkomene overwinning behaalden. Men ontwierp vervolgens eenen toeleg, om in *Frankryk* te landen, die echter in rook verdween; en dit was het voornaamſte, dat dit Jaar ter Zee voorviel. — Te Land werd *Namen* door der Koning van *Frankryk* belegerd, welke Stad zig, ſchoon het Leger der Bondgenooten insgelyks te Veld getrokken was, moest overgeven, als ook kort daar op derzelve Kasteel. — Hier na liet Koning *Lodewyk* het bevel des Legers over aan den Hertog van *Luxemburg*, die zig op eene voordeelige plaats in *Henegouwen* nederfloeg. Het Leger der Bondgenooten, *Namen* niet hebbende kunnen ontzetten, zocht zig by verrasping meester te maaken van *Bergen in Henegouwen*, doch vergeefsch. — Op den 3 Augustus werden de Legers handgemeen by *Steenbergen*; in dit gevegt, waar in Koning *Willem* meer dan eens in levensgevaar was, verlooren de Staatſchen

ſchen 1470 dooden en 1692 gekwetſten. Onder de Gefneuvelden waren veele mannen van naam, byzonder van de *Engelſchen*. Doch de *Frantſchen* hadden weinig minder Volk verlooren, en ook veele voornaame Perſoonaadjen; maar zy hadden het Slagveld behouden. De Bondgenooten, niet weder aan den ſlag kunnende komen, wierpen bezetting in *Dixmuiden* en *Veurne*, waarop de *Frantſchen* het oog hadden. Voor het einde van September ſcheidten de Legers uit elkanderen, en Koning *Willem* begaf zig naar het *Loo*, waar na de *Frantſchen* nog eenen vrugteloözen aanſlag ondernamen op *Charles-roi* en *Hoey*. — In *Ergeland* ontdekte men een ſchandelyk verraad, waarmede men het gemunt had, om Koning *Willem* in het Leger of elders van het leven te berooven; den aanſlag ontdekt zynde, ontving een zekere *Du Mont*, één van de Hoofdbelyders, na gedaane bekendtenis, de verdiende ſtraffe, als ook zekere *Grandval*.

Z. Was, onder al dit Krygsrumoer, het lieve Vaderland thans van binnen in ruſt,

of had men 'er van tyd tot tyd ook weder opschuddingen?

V. Te *Goes in Zuid - Beveland* had in dit Jaar eene zorgelyke beroerte plaats gehad, ontstaan door eenig gefchil onder de Regeering over het verkiezen van Rentmeesteren, die door Burgemeester *Westerwyk* en hen, die het met hem één's waren, beëdigd werden tegen de zin van den Baljuw, weike, niettegenstaande *Westerwyk* de Burgery op zyne zyde had, klagten hier over aan Koning *Willem* bragt, die daarop terffond Krygsvolk derwaards zond. De Burgery weigerde eerst wel het zelve binnen te laten, doch nadat alle toegangen tot de Stad bezet waren, moest men gedoogen, dat de Soldaaten binnen trokken. Hier op werden eenigen der Regenten gevat, van verscheiden misdaden beschuldigd en gevonnisd, wordende *Westerwyk* en *Eversdyk* op eene gewelddaadige wyze de Stad uitgeleid. ——— Weinig tyds daarna raakte *Simon van Halewyn*, Oud-Burgemeester van *Dordrecht* ook in merklyke ongelegenheid ——— Deze *Simon van Halewyn* had, zo als hy

na

naderhand zelf verklaarde, zig, kort na het
gevegt by *Steenkerken*, naar *Duitschland* en
Zwitserland begeven, om den staat der
Grenzen van *Duitschland* tegen *Frankryk* te
onderzoeken, en vooräl om den Heer
d'Amelot, Ambassadeur van *Frankryk* in
Zwitserland te ondertasten, omtrent het
oogmerk van den Koning zynen Meester,
ten aanzien van de Vrede, om hier van
onderrigt, zo hy meende, zig te beter van
zynen pligt jegens het Vaderland te kunnen
kwyten. — Doch alzo hy deeze reize,
buiten kennis van den Stadhouder en van de
Hooge Regeering ondernomen had, werd zy
hem naderhand ten kwaadsten gedaaid. —
Hy was met *d'Amelot* overëengekomen, dat
die hem de gedachten des Konings op het
stuk van de Vrede zou doen toekomen, en
vooräl op het punt van de Grenssteden in
de *Spaansche Nederlanden* tot verzekering
van deezen Staat. — In January van het
volgende Jaar 1693. vervoegde zig by hem
in den *Haag* een Franschman, *Robert de*
Pilla, of *de Piles du Plesfis* genaamd, door

d'Amelot gezonden, om hem af te vraagen, op wat voet de Sraaten de Vrede begeeren zouden. *Halewyn* hield hem voor, dat die vraag niet overëenkam met de afspraak dewyl *d'Amelot* hem beloofd had, s'Konings gedachten te doen weten; *Du Plessis* verklaarde zig toen nader, dat het Hof zig niet nader openbaaren kon, voordat men den uitflag der handelingen van den Graave *d'Avaux* in *Zweeden* vernomen had. — Hy bleef intusfchen in *Holland*, spreekende van tyd tot tyd met *Halewyn*, in den *Haag*, te *Dordrecht* en elders. *Halewyn* had hem, zo hy zeide, onder anderen een ontwerp voorgehouden, volgens welk men den Koning van *Zweeden* moest tragten te bewegen om zyne bemiddeling aan den Koning van *Groot-Brittanniën* en deezen Staat voor te slaan — Doch dit werd naderhand door *Halewyn* ernstig ontkend. Voorts bediende zig *du Plessis* van de gelegenheid, dat *Halewyn* hem een huis, welk hy nieuw bouwde, vertoonde, om hem eenig geld aan te bieden; doch *Halewyn* had daarop geen acht

gegeeven, of, zo als hy naderhand zelf verklaarde, zulks van de hand gewezen. — *Du Plessis* had naderhand last gekregen, om hem 20.000 Ryksdaalders te belooven, zo hy *Dordrecht* bewegen kon, om de andere Leden der Regeering voor te gaan, in 't toestemmen van een Ontwerp, waar op de algemeene Vrede volgen kon. — Gedurende deeze en meer andere handelingen werd *du Plessis* en een ander Franschman, met wien hy gesproken had, in hegtenis genoomen. *Halewyn* kreeg hier van kennis te *Amsterdam*, doch niet wetende, dat *du Plessis* ook gevat was, schreef hy deezen een Briefje met eene verkeerde hand, om hem te waarschuwen, maar *du Plessis* zat reeds op de Voorpoorte, daar *Halewyn* eerlang mede gezet werd. *Du Plessis* beleed openlyk, dat hy met *Halewyn* over het werk der Vrede heimelyk gehandeld, doch met niemand anders gesproken had. — *Halewyn* ontkende dit niet, maar dacht niet, daar mede misdään te hebben, alzo by de Oorlogsverklaaring alleenlyk zulke onderhandelingen met

met den Vyand verboden waren, die ten-
nadeele van den Staat frekten, daar hy niets
dan s'Lands Welvaart beöogd had, verklaa-
rende zig voorts in allen deelen, als een
man, die meer om zyne eer dan om zyn
leven gaf, schoon fomtyds wat al te sterk uit-
vaarende, want voor zyne Richters verzogt
hebbende, vrymoedig te mogen spreekē,
zeide hy: „Dat iemand, die eerlyke midde-
„ len aanwendde, ter bekoming eener goe-
„ de Vrede, zo weinig misdaadig was, dat
„ men hem veel eer een beeld behoorde op
„ te rigten. — Hy schroomde niet zulk
„ eene handeling aan te vangen, zelfs met
„ gevaar zyns levens, en was liever dood,
„ dan dat hy langer zien zou, dat men de
„ luiden hier goed en bloed deed geven,
„ om *Dobbe Dobbe Dob* en *Fan Fare* te
„ speelen voor den Koning van *Engeland*.” —
Men deed hem, dit gezegd hebbende, een
weinig buiten staan, en las hem daarna, we-
der binnen gekomen, de woorden, welke
men uit zynen mond opgeschreven had,
voor, hem vragende: Of by ze niet had ge-
spree-

sprokken? Hy antwoordde, „ dat hy niet
„ wist, welke woorden hem in de hitte
„ zyner verdediging ontvallen waren, maar
„ dat zyne meening geweest was te zeggen,
„ dat hy liever wilde sterven, dan zien,
„ dat men het bevorderen der Vrede door
„ eerlyke middelen voor misdadig hield.” —
Het Hof, de beide gevangenen gehoord heb-
bende, veroordeelde *Halewyn* tot eenen al-
tydduurende gevangenis en verbeurd verklaa-
ring zyner Goederen. De sententie werd
op last der Staaten eerst naa het Leger ge-
zonden, om van den Stadhouder te verne-
men, of dezelve, in sommige bewoordingen,
ook eenige verandering begeerde, maar hy
liet het geheel aan de Staaten van Holland
over, en deeze wederom aan het Hof, welk
niet veel verandering maakte, schoon *Willem*
geoordeeld had, dat het vonnis te zacht
was, naar mate van de misdaad. — *Du*
Plessis werd verwezen, om geduurende den
Oorlog gevangen te blyven. — *Halewyn*
werd eerlang naar *Loevestein* gevoerd, daar hy
zat tot in 't Jaar 1696. wanneer hy ontsapte,

en de wyk nam na *Suriname* daar hy zyne dagen eindigde. *Du Plessis* schreef, gedurende zyne gevangenis, die tot de *Ryswyksche* Vrede duurde, *het Leven der Schilders*.

Z. Dit is een zeer aanmerklyk geval, en leert ons den toestand dier tyden regt kennen, toen de Stadhouder tevens Koning van *Engeland* was. Welke waren de Krygsbedryven van dit Jaar te Land?

V. *Veurne* en *Dixmuiden*, daar men, gelyk ik u gezegd heb, in het voorgaande Jaar bezetting in gelegd had, werden in dit Jaar door de Franfchen ingenomen. — De Prins van *Oranje* had, geduurende den Winter, in *Engeland* zo veel te ftellen met de onftandvastigheid der *Engelfchen*, dat hy niet voor April herwaards kon komen, om den Veldtogt by te woenen, en met den aanvang van denzelfven fcheen het wat voordeeliger te willen gaan, dewyl het hem gelukte, de Franfche *Liniën* te veröveren, maar het verlies van *Hocj* matigde de vreugde hier over; fchoon *Luik* en *Maffricht*, door het verfterken der bezetting behouden bleven. —

De

De twee Legers in de maand July elkanderen genaderd zynde, raakten den 29 slaags by *Landen* en *Neerwinden*; by deeze laatste post werden de Vyānden met groot verlies afgeslagen, doch aan den kant van *Landen* behaalden zy de overwinning, geraakende het Leger der Bondgenooten daardoor geheel in wanorde; meer dan 60 stukken Geschut, 9 Mortieren en byna 7000 man werden hier verloorē, hoewel ook de Vyānd een merklyk verlies in manschap geleeden had. — Daarna vermeersterden de Franschen *Charleroi* en hier mede eindigde de Veldtozt in de *Nederlanden*. — Ter Zee ging het niet voordeeliger. — Een smaldeel der Verēenigde Vlooten ontmoette by Kaap *S. Vincent* de geheele Fransche Zeemagt; zig te zwak vindende, zогten de Bondgenooten den Vyānd te ontwyken, doch op den 17 Juny met het vallen van den avond haalde de Fransche Admiraal den Admiraal van de Blaauwe Vlag in. en wel de agterste en mins bezeilde Schepen; twee van dezelve gevoerd wordende door de Kapiteinen *Schryver* en van
der

der Poel, raakten terstond in een hevig gevegt, welk vyf uren duurde. Zy sloegen tegen elf Schepen, doch eindelyk overmand, waren zy genoodzaakt, zig over te geven, na zig zo verdedigd te hebben, dat de Fransche Admiraal aan den Kapitein *Schryver* vroeg, *of hy een Duivel of een Mensch was?* De Franschen vermeesterden by deeze gelegenheid 50 Koopvaardyschepen, en 50 anderen werden gedeeltelyk door hen vernield, gedeeltelyk door het Scheepsvolk zelf in den grond geboord, om den Vyänd den buit te ontrooven — Drie Fransche Oorlogschepen en één Kaaper van *S. Malo* maakten zig in September meester van 38 Schepen, in *Holland* op de Walvisch Vangst uitgezonden. Men ondernam wel *St. Malo* te bombardeerren, maar dit slaagde niet. — En dus had dit Jaar geheel en al, uitgezonderd een Verdrag, dat met *Zweeden* geslooten werd, een ongelukkig einde.

Z. Niettegenstaande de voordeelen, welke *Frankryk* behaalde, verwonder ik my echter, hoe dat Ryk de kosten van eenen zo alge-
mee-

meenen en aankoudenden Oorlog in *Duitschland*, *Hongaryën*, *Kataloniën*, *Italiën*, in de *Nederlanden* en ter Zee heeft kunnen goedmaken. — Dit Ryk moet daar door zeer gedrukt zyn geweest, en de Groote *Lodewyk* moet eindelyk geheerscht hebben over een arm en uitgeput volk.

V. Dit was waarlyk zo, en dewyl de last des Oorlogs eene ongemeene duurte in *Frankryk* veröorzaakte, werd die nog verzwaaard door een dubbel misgewas van graanen en zeer schraalen wynöogst. — De berugte *Jan Bart* bragt wel eene aanzienlyke Vloot met graanen veilig in *Frankryk*, doch het gebrek was alöm te groot, om daar door vervuld te worden. Het Volk haakte dan naar vrede, en de Koning zelf deed daartoe voorflagen aan de Bondgenooten, op voorwaarden, die hy redelyk dagt. — Maar in *Engeland* oordeelde men, dat *Frankryk* moest vernederd worden, om de rust van *Europa* te verzekeren, terwyl men zig vleidde met eene omkeering van den kans des oorlogs. —

In

In de *Nederlanden* ontftonden dit Jaar hevige verfchillen over de plaatsvervulling van den overleden Prins van *Waldck*, als eerften Veldmaarfchalk van den Staat, waartoe vee- len en byzonder *Friesland*, Prins *Henrik Kafimir*, die reeds zedert 1689 als tweede Veldmaarfchalk in dienst van den Staat geweest was, geern bevorderd zagen, maar de verkiezing viel op den Hertog van *Holftein Ploen*, die nooit in s'Lands dienst geweest was. — De *Friezen* verklaarden hier om hem niet te zullen erkennen; noch ook in geene lasten te zullen dragen en deelen, voor dat hun voldoening gegeven was, doch hunne pogingen waren vruchteloos. — Men beftoot nu, om de *Franschen* op hunne eigene kusten te beftoken, waartoe, gedurende den Winter, alle toebereidzelen gemaakt werden.

Z. Het verwondert my, dat Koning *Willem* de party niet trok voor zynen Neef, Prins *Kafimir*, maar misfchien was men bedugt, dat hy, als zynde reeds Stadhouder van twee Provinciën te groot gezag verkrygen

gen zoude? — Gelukte het voornemen, om de Fransche Kusten te beftoken?

V. De verëenigde Vlooten liepen in het Voorjaar 1694. vroeger in Zee, dan de Veldtogt te land geöpend werd. — Zy zогten de Haven van *Brest* in te fluiten, doch dit niet gelukkende, de Franschen tot een Zeegevegt uit te lokken, maar de Vyänd ontweek dit en zeilde naar de *Middellandsche Zee*. — De Engelsche Admiraal *Rusfel* volgde hen, terwyl eenigen van zyne Schepen 55 Fransche Koopvaarders vervolgden, die grootendeels vernield werden, en twee Oorlogfchepen, die ze geleidden, werden op strand gejaagd en verbrand. — 29 Engelsche en Staatsche Oorlogfchepen ondernamen toen *Brest* en andere Fransche Zeehavens te Bombardeeren. Na eenig overleg, waagde men eene landing, doch, nadien *Vauban*, *Brest* in eenen byna onverwintlyken staat gefteid had, mislukte deeze landing tot groot nadeel der Bondgenooten — Vervolgens werden *Dieppe*, *Havre de Grace* en *Duinkerken* Gebombardeerd

deerd door de Bondgenooten, schoon alleen op de eerstgemelde plaats het meeste nadeel werd aangebragt, en in de tweede niet meer dan 20 Bomben geworpen werden, terwyl de onderneming op de laatste geheel mislukte. — Agt Staatfche Oorlogfchepen, de graanvloot, die naar *Frankryk* wilde, veröverd hebbende, werd dezelve hen, door *Jan Bart*, op de hoogte van *Texel* ontnomen, en veilig in de Havens van *Frankryk* gebragt. Wat den Oorlog te Land betreft, de nieuw aangeftelde Veldmaarfchalk Hertog van *Holftein Ploen* veröverde *Hoey*, en dit was ook al wat 'er voorviel.

Z. Inmiddels waren 'er weder groote fchatten verfpild; maar *Frankryk* verrigtte roch ook niets, naar het fchynt, in de *Nederlanden*.

V. Hy deed ook thans weder nieuwe voorflagen tot Vrede, en, nadat de Staaten een nieuw Verdrag met den Hertog van *Bronswyk Wolfenbuttel* geflooten hadden, vertoonde zig de begeerte naar de Vrede algemeener dan voorheen. — *Frankryk* zond

zond zelfs aanzienlyke mannen af, om te onderftaan, op welke voorwaarde de Keizer of de Staaten tot eene afzonderlyke Vrede zouden te beweegen zyn. — De Staaten zonden hunne gemagtigden naar *Maaſtricht*, om daar opening te krygen of te geven — ſchoon men in *Engeland* de voorſlagen van *Frankryk*, in eene mecnigte van ſchriften, als gevaarlyk wilde doen voorkomen. — Men bereidde zig dan daar en hier weder tot het voortzetten van den Oorlog, doch, terwyl men daar mede bezig was, werd de Koningin *Maria*, die, by het afzyn van haaren Gemal, het Ryk van *Groot-Brittanje* met roembeftuurd had, in Maart 1695. van de Kinderziekte overvallen, en binnen weinige dagen door dezelve in het graf gerukt, wordende deeze Vorſtin zo in *Engeland* als in de Vereenigde Geweſen van groot en klein opregtelyk betreurd. De Koning was 'er zo overgetroffen, dat hy eenige weeken buiten ſtaat was, zig met zaaken van belang bezig te houden, en dit was oorzaak, dat hy niet voor den 25ſten Mey van dit Jaar in den

Haag kwam. — In deezen Veldtocht gelukte het den Bondgenooten, de Stad en het Kasteel van *Namen* te bemagtigen. In September keerde de Koning weder naar *Engeland*. — Ter Zee viel niet veel van belang voor, dan het Bombardeeren van *St. Malo*, *Duinkerken* en *Calais*, waarmede echter weinig schade werd aangebragt. — Koning *Willem*, voordat hy naar *Engeland* keerde, had in *s'Hage* zyn' uitersten wil gemaakt, en daarby tot zynen Erfgenaam aangesteld Prins *Joan Willem Friso*, naderhand Stadhouder van *Friesland*, behoudende aan zig, om zulke voogden over dien Jongen Prins aan te stellen, als hy zou geraaden vinden, en tot uitvoerers van zynen uitersten wil benoemde de Koning de Algemeene Staaten. — Men handelde ook toen werkelijk aan het Hof van *Zweeden* ter bevordering eener algemeene Vrede, doch dat Hof weigerde ten zelfden tyde aan den Keizer en aan de Staaten den verzogten onderfrand. — Echter werden de handelingen aldaar door den vermaarden *d'Avaux* voortge-

zet

zet in het Jaar 1696. In welk Jaar *Amsterdam* ook door eene geweldige opschudding van roof- en plondering gefchokt werd. Ook overleed Prins *Henrik Kasimir*, en *Joan Willem Friso*, de verklaarde Erfgenaam van Koning *Willem* werd in zyne plaats Stadhouder van *Friesland*, onder de Voogdyfchap van zyne Moeder.

Z. Ik heb in lang niet hooren gewagen van den Koning *Jakobus den II.*

V. Daar werd in dit Jaar eene Samenzweering in *Engeland* ontdekt, om Koning *Willem* te vermoorden, en *Jakob*, die met eene Vloot in het Ryk verwagt werd, op den Troon te herftellen. — De *Jakobiten* hadden, terftond na den dood van *Maria*, hier toe de toebereidzelen gemaakt, zy handelden daarover met den ontroonden Koning in *Frankryk*, en zyn natuurlyke zoon, de Hertog van *Berwik* ftak in de maand February naar *Engeland* over. — Na zyn vertrek van daar beraamde men tyd en wyze, om den Koning omtebrengen, doch weinige dagen te vooren werd het aan den Graave

van *Portland* openbaar gemaakt, eerst door twee, en daarna door eenen derden der saangezwoornen — *Jakob de II.* stelde den uitslag daar van zo zeker, dat hy zig reeds naar *Calais* had begeven, om terstond naar *Engeland* te kunnen oversteeken. De ontdekking, het vangen, en straffen der medeplichtigen, en vooräl het teekenen eener algemeene Verbindtenisse, om Koning *Willem* te handhaaven op den Troon, veydelde alle de aanslagen van *Jakob den II.* die eerlang naa *St. Germain* te rug keerde. In de *Nederlanden* had men eene aanzienlyke Vloot toegerust, onder bevel van den Vice-Admiraal *Kallenberg*, om den Koning te ondersteunen, zo de landing ondernomen mogt worden. — Wat den Oorlog aanbelangt, men was 'er op bedagt, om den *Franschen* zwaare slaagen toe te brengen, meer dan ooit te vooren; Men verbrandde hunne Magazynen te *Givet*. *Calais* en *St. Malo* werden weder gebombardeerd, maar de enrust, dien men hier door op de *Fransche* Kusten veröorzaakte, was grooter dan de
 scha-

schade; meer nadeels deed *Jan Bart* den onzen door het neemen van de Graanvloot der *Nederlanders*. — Ondertusfchen raakte *Spanje* in vermoeden, en niet zonder reden, van in 't geheim met *Frankryk* in onderhandeling getreden te zyn, en de Hertog van *Savoyen* teekende in de daad, hoewel zeer geheim, een verdrag met Koning *Lodewyk*. Dit noodzaakte *Engeland* en de Staaten, om de Viedes-onderhandelingen openiyker ter hand te nemen. — Hier op werd het verdrag tusfchen *Frankryk* en *Savoyen*, te *Turin*, daadlyk geflooten, ook trad de Keizer en *Spanje* met *Frankryk* in onderhandeling, trefsende een verdrag van onzydigheid voor *Italien*.

Z. Dit moet zeker *Engeland* en de Staaten genoodzaakt hebben, om nader aan de hand te komen, dewyl *Frankryk* meer lucht gekregen hebbende, des te gevaarlyker geworden was.

V. Koning *Willem* kon echter niet nalaa-
ten, zyn verdriet openlyk te betoonen over
den werkeloozen en flauwen Veldtogt van
dit

dit Jaar. Thans werd het Octrooi voor de Oost-Indische Maatschappij hier te lande vernieuwd. De handelingen aan het *Zweedfche* Hof werden zo verre voortgezet, dat Koning *Willem* van oordeel was, dat men, onder bemiddeling der *Zweeden*, behoorde mede te handelen, en, nadat de Staaten daartoe bewilligd hadden, haalden zy 'er den Keizer in 't begin van 1697. insgelyks toe over, gelyk 'er de *Engelfchen* ook alles toe begon- den aan te wenden. Dus kwam men al lang- zaamerhand zo verre, dat men begon te raadplegen over de plaats, alwaar over de algemeene Vrede het *Congres* stond gehouden te worden, waartoe dan het Huis te *Rystyk* by het Dorp van dien naam in de Nabuur- fchap van *s'Graverhage* bepaald werd; het welk in eigendom behoorde aan Koning *Willem*, en daartoe zo bekwaam was, als of *Fredrik Hendrik* deszelfs fichter, het ten dien einde had laten vervaardigen. Op den 9den Mei werden de onderhandelingen op het- zelve aangevangen.

Z. Had

Z. Had 'er geduurende dit gewigtig tyd-
ftip nog een Veldtogt plaats?

V. *Lodewyk de XIV.* verfcheen te veld,
voor dat de Bondgenooten gereed waren.
Koning *Willem* was niet voor het begin van
Mey in *Holland* gekomen. — Dra maakten
de *Franschen* zig meester van *Aath*; ook be-
magtigden zy *Barcelona*, en maakten eenige
voortgangen in de *West-Indiën*, en veröver-
den eene *Hollandsche* Koopvaardy-Vloot.

Z. Wel, deden de Onzen dan niets?
Waar waren de Engelsche Vlooten? Wat
baatte ons de naauwe verëeniging met dat
Ryk, daar alles dus tegen liep?

V. Zacht, gy fchynt als het gemeen van
dien tyd te fpreken, welk zeer misnoegd
was over het beleid der Zeezaaken, byzon-
der in *Engeland*, daar de Koning zelf zich
niet fchaamde te zeggen, dat hy onkundig
was in den Oorlog ter Zee.

Z. En hy had 'er wel mogen byvoegen,
niet gelukkig te Land.

V. Men kan hem echter niet wel de fchuld
geven. De Zeekans is altoos hachlyk

en ook het geluk te Land kon hy niet dwingen; doch in *Engeland* en hier beschuldigde men den Admiraal *Rusfel*, en men begon daar zo wel, als hier om Vrede te roepen. — Den twintigsten September werd eindelyk de Vrede tusfchen *Frankryk* ter ééner, en *Spanje*, *Groot-Brittanniën* en de Staaten ter andere zyde geteekend. Ook werd ten zelfden dage het Verdrag van Koophandel en Zeevaard tusfchen *Frankryk* en de Staaten geflooten. De Vredehandeling geëindigd zynde, begaf Koning *Willem* zig naar *Engeland*, en nog voor het einde van het Jaar keerden de meeste Gezanten naar hunne Hoven te rug.

Z. Zeg my, bid ik u, hoe werden de zaaken gevonden met Koning *Jakob den II.* Woelde die niet ernstig tegen de Vrede?

V. In het begin hadden hy en *Lodewyk* gedacht, dat *Willem* zig zou vergenoegen, met de Kroon alleen voor zyn leven te bedingen, en dat die, na zyn dood, weder zou komen op *Jakob* en deszelfs Erfgenaamen, maar zy vonden zig daar in bedroegen.

Jakob.

Jakob, toen ziende, dat het *Frankryk* aan de wil of magt ontbrak, om hem te herstellen, nam zyn' toevlucht tot de Roomschegezinde Vorsten onder de Bondgenooten, tragtende die op zyne zyde te krygen. Daar werd meer dan één geschrift verspreid, waar in beweerd werd, dat hun belang vorderde, om hem weder op den Troon te herstellen. — *Frankryk* verklaarde kort daar op door den Hertog van *Boufflers* aan den Graave van *Poriland*, dat Zyne Allerchristelykste Majesteit niet zou kunnen bewogen worden, om zig openlyk by het Verdrag van Vrede te verbinden, dat hy Koning *Jakob* niet meer beschermen zou, doch dat hy onder de hand wel wilde belooven, hem geenen onderstand te zullen bewyzen, noch Koning *Willem* ten zynen opzichte eenigzins te zullen ont-rusten. Zelfs zou hy hem van zyn Hof doen vertrekken naar *Avignon* of naar *Italien*; doch hy vorderde daarëntegen, dat Koning *Willem* aan de Gemaalin van *Jakob* 50,000 pond Sterling in 't Jaar deed betaalen, zynde dit haar reeds te vooren door *Jakob* toege-

legd en beloofd, die, voor het Engelsche Volk, kon gerekend worden als overleden te zyn — Hier in werd van beide zyden toegeftemd. En dus baatte hem zyn protesteeren weinig. — Mogten alle Vorsten uit zyn gedrag leeren, dat zy wel voor eenen tyd de Ingezetenen kunnen verdrukken, maar dat het gevolg zulken Vorst 'er altyd het Slagtoffer van doet worden.

Z. *Willem* genoot dan nu in Vrede de bezitting van den Troon van *Groot-Brittanniën*. — De Staaten zullen, buiten twyfel, alles hebben te werk gesteld, om het genot der Vrede duurzaam te maaken voor *Europa*?

V. In 't volgende Jaar 1698. werd van hier een Gezantschap naar *Frankryk* gezonden, zo als Koning *Willem* mede gedaan had. — Men vreesde toeh, dat de Vrede van geen langen duur zou zyn, dewyl de dood des Konings van *Spanje* daaglyks te gemoet gezien werd, en 'er zelfs een gerugt

ontfond, dat hy werklyk overleden was, of ten minften op fterven lag. — Die dreef Koning *Willem* ook weder naar *Holland* om by eene Handeling over de verdeeling der Spaanfche Heerfchappyën na den dood van Koning *Karel den II* tegenwoordig te zyn.

Z. Verdeelde men dan zyne goederen reeds by zyn leven?

V. Neen, maar om eenen nieuwen Oorlog voor te komen, vorderde het belang van *Europa*, en byzonder van den Staat, dat daarop eenige fchikkingen gemaakt werden. — *Frankryk* zocht zig inmiddels aan de ééne, en *Engeland* aan de andere zyde door verbonden te fterken, ten blyke, dat zy van weêrskanten weinig vertrouwen op elkanderen hadden. — Koning *Willem* eene reize naar *Duitschland* gedaan hebbende, kwam van daar in *Holland* te rug, waar na hy zig weder naar *Engeland* begaf. — Het Spaanfche Hof toonde zig ten uiterften misnoegd, over de Handeling, daar ik van gemeld heb, noemende den Ambaffadeur van het zelve, in *En-*

geland, zulks loutere Staatzigt en verfeelyke gierigheid, waarom Koning *Willem* hem zyn Hof deed ruimen. De Spaanfche Gezant in den Haag meende ook in het Jaar 1699. een vertoog, opgevuld met klagten van zyn Hof in te leveren, maar het werd niet aangenomen, de dood van den Keurprins van *Beyeren*, wien men de opvolging in het grootfte gedeelte der Spaanfche Heerfchappyen had toegefchikt, baarde weder nieuwe zorg, en men trad, om die reden, weder in handeling over een nieuw verdrag van verdeeling, hetwelk den 25ften Maart 1700 geteekend werd

Z. Het was echter ongelukkig voor den Koning van *Spanje*, dit by zyn leven te moeten zien. —

V. Maar nog ongelukkiger was het voor duizenden, dat, na zyn overlyden gantsch *Europa* weder naar de wapenen moest tasten. De vrede zou misfchien beftendiger gebleven zyn, zo Keizer *Leopold* mede in dit verdrag van verdeeling bewilligd, en niet integendeel bewerkt had, dat de Koning van *Spanje*
eener.

eenen uitersten wil maakte ten behoeve van den Aardshertog *Karel*, dien men zelfs nog by het leven des Konings met een Leger naar *Spanje* dacht te zenden.

Z. Was de Keizer dan in staat, om in weerwil der andere Mogendheden zyne ontwerpen nit te voeren?

V. Verre van daar, maar het gemeen geloofde, dat hy mischien rekening maakte, dat 'er wonderen ten behoeve van 't Huis van *Oostenryk* geschieden zouden. Onder tusschen, terwyl de dood van *Karel den II.* daaglyksch te gemoet gezien werd, en gevolgelyk een Oorlog, ontstond 'er onverwagts een Oorlog in het Noorden, nogthans bewerkten *Groot-Brittannien* en de Staaten spoedig, na een Verbond met *Zweedan* geslooten te hebben, de Vrede tusschen *Zweedan*, *Denemarken* en *Holstein*. — Naauwlyks was dit geschied, of 'er openbaarde zig wederöm iets anders, te weten, dat de Keurvorst van *Brandenburg* naar de Koninklyke waardigheid stond. Men meent, dat de verheffing van den Prins van *Oranje* op den

G 7

Troon

Troon van *Engeland*, en des Keurvorsten van *Saxen* op dien van *Poolen*, den Keurvorst naaryverig gemaakt had. — Hy zocht van toen af de gunst des Keizers meer dan voorheen, dewyl deeze hem het eerst in de waardigheid van *Koning van Pruiffen* moest erkennen, echter verzuimde hy zyne belangen niet by *Engeland* en deezen Staat, met welke Mogendheden hy de oude Verbonden vernieuwde, op hoope, dat zy hem in zyne nieuwe waardigheid erkennen zouden. — Om die reden hield hy zig ook onzijdig omtrent *Zweeden*, doch 'er verliep nog eenige tyd, eer hy voor *Koning* erkent werd. — In *Engeland* was, middelerwyl dat de *Koning* in *Holland* was, iets voorgevallen, het welk eenige opmerking baarde. Aldaar was de Zoon van *Printesfe Anna*, de Hertog van *Glocester*, overleeden, na welke de Hertoginne Weduwe van *Hanover* de naaste Protestantfche Erfgenaame der Kroon was. Niet zo zeer dezelfs dood, als wel dat *Koning Willem* op het *Loo* berigt ontving, dat de *Printesfe Anna* van dit fterfgeval kennis had

gegeeven aan haaren Vader *Jakob den II.*, die zij nog te *St. Germain* onthield, baarde vermoeden, of zy voornemens mogt zyn, gemelde Hertoginne Weduwe eens van de opvolging uit te sluiten. — De Koning derhalven, in *Engeland* te rug gekeerd, bewerkte de vaststelling der Protestantsche opvolging, waarmede deeze vreeze werd weggenomen. — In *Spanje* had de Keizerzyne banden zo vast niet gelegd, of *Frankryk* vond middel, om ze te verbreken, en te bewerken, dat Koning *Karel de II* eenen nieuwen uitersten wil maakte ten behoeve van *Filips*, Hertog van *Anjou*. Dit was *Frankryk* te ligter gevallen, dewyl die Kroonde Spaansche Grooten in haar belang had weten te lokken, men kreeg 'er echter hier te Lande geene tyding van, dan nadat de Koning van *Spanje* den 1sten November overleden was, terstond werd de Hertog van *Anjou*. Zoon des *Daufins*, en kleinzoon van *Lodewyk* aan het Fransche Hof als Koning van *Spanje* begroet, en te *Madrid*, onder den naam van *Filips den V.* uitgeroepen, waarna
hy

My aldaar in February 1701. openlyk werd ingehaald.

Z. Dit moet eene groote verflagenheid in de *Nederlanden* en *Engeland* veroorzaakt hebben, alzo hier door het geheele Verdrag van verdeeling in duigen lag. — Hoe handelde men hier in?

V. De verflagenheid was wezenlyk groot en de raadplegingen meenigvuldig. De één was, voor het erkennen van den Hertog van *Anjou*, de ander, om het Zwaard weder op te vatten, en het gemaakte verdrag te doen stand houden. Het draalen in *Engeland* was oorzaak, dat men hier ook tot geen vast besluit kon komen; doch de maatregels, die men voornemens was, te beraamen, werden verydeld door de werkzaamheid van het Fransche Hof, welk, door de Steden in de *Spaansche Nederlanden* met Fransch Krygsvolk te bezetten, de Staaten wist te noodzaaken, om in February des Jaars 1701. *Filips* Hertog van *Anjou*, als Koning van *Spanje* te erkennen, en dit geschiedde, terwyl de Staaten weder met den Graave
d'Avous

d'Avaux in onderhandeling getreden waren, hoewel zy volstrekt weigerden, om afzonderlyk buiten *Engeland* te handelen; en op deezen voet deeden zy opening van de middelen, die hen voorkwamen, dat beraamd en toegeftaan moesten worden, indien de Koning van *Frankryk* de vrede wilde bewaaren.

Z. En die waren?

V. Voorëerst, dat men den Keizer behoorlyke voldoening moest bezorgen omtrent zyne eifchen op de Spaanfche nalatenschap. 2. Dat het Fransche Krygsvolk de *Spaanfche Nederlanden* behoorde te ontruimen, zonder 'er immer weder in te komen. 3. Benoemen zy eenige plaatzen, die tot verzekering van den Staat aan hen in bewaaring moesten gesteld worden. 4. Dat geen gedeelte der Spaanfche nalatenschap immer aan *Frankryk* kwame. 5. Dat de Ingezetenen der *Vereenigde Nederlanden*, hunne oude Voorregten in *Sparje* zouden behouden, en de Franschen 'er geene boven hen genieten. — De *Engelfchen* vorderden boven deeze punten

noe.

nog eenige anderen, en wel inzonderheid de bewaaring van *Oeffende* en *Nieuwpoort*.

Z. Ik voorzie, dat deeze eifchen op staande voet door *d'Avaux* zullen verworpen zyn, alzo *Frankryk* misfchien zig meer bevoordeeld zou hebben met het verdrag van verdeeling in wezen te laaten, dan met deeze eifchen in te willigen.

V. 't Was, zo als gy zegt *d'Avaux* verwierp deeze voorflagen, en de Graaf van *Briord* van een' driftiger aart zynde, nam kort daar op zyn afscheid en verklaarde, dat de Koning zyn meester zo zeer gehoond was, dat de fchande hem aangedaan, niet dan met bloed was uit te wifchen. Deeze taal en de inrukking der Fransche Troepen in de *Spaansche Nederlanden* deed alle de genen, die tot hier toe voor de vrede geweest waren, meer tot den Oorlog neigen, en dit zelfde had ook in *Engeland* plaats, waartoe dan ook alle nodige middelen in 't werk werden gesteld. — Te vergeefsch zocht *d'Avaux* de Staaten tot een afzonderlyk verdrag buiten *Engeland* over te haa-

haalen, echter werd 'er nog eenigen tyd gehandeld tusfchen *d'Avoux*, de Staatfchen en *Stanhope*, die ten dien einde uit *Engeland* overgekomen was, doch nadat *d'Avoux* openlyk gezegd had, dat de Keizer niets had te vorderen, en daarom deszelfs Gezant, den Graaf van *Goes* niet wilde toelaaten, werd alle onderhandeling afgebroken, en hy nam zyn affcheid met een uitvoerig *Vertoog*, welk door de Staaten met één, niet min uitvoerig, noch min kragtig beantwoord werd. — Inmiddels floot *Frankryk* Verbonden met eenige Duitfche Vorften, gelyk *Groot-Brittannien*, *Denemarken* en de Staat onderling deden, waarby zig de Keizer voegde, en om den Keurvorst van *Brandenburg* te winnen, ftoot de Keizer hem de verzdgte waardigheid van *Koning van Pruiffen* toe, waarna *Engeland* en de Staaten, om die zelfde reden, hem daarin erkenden, en toen trad de nieuwe Koning mede in het Verbond. — Thans wérden van alle kanten toebereidzels ten Oorlog gemaakt, terwyl *Frankryk* reeds bezig was, met het bezetten

van

van *Luik* en verscheiden Steden langs den *Rbyn*. — Doch al had dit alles geene plaats gehad, was nogthans den Oorlog onvermydelijk door den stap, welken de Koning van *Frankryk* deed. *Jakob de II* in de maand van September overleden zynde, had de Koning op aanraaden van zyne Maitresse *Mevrouwe de Maintenon* den gewaanden Prins van *Walles*, nu den ouderdom van 13 Jaaren bereikt hebbende, onder den naam van *Jakob den III*. erkend als Koning van *Groot-Brittannien*. — Koning *Willem* had hier zo haast geen berigt van gekregen, of hy beval zynen Ambassadeur terstond het *Fransche* Hof te verlaaten, zo dedden ook de Staaten, doch hun gezant de Heer van *Heemskerck* nam echter een schriftelyk afscheid van hetzelfde.

Z Dus stond dan nu het Toneel des Oorlogs, waarin de Staat op eene onschuldige wyze werd gewikkeld, weder geöpend te worden. De Hemel geve, dat deeze Oorlog voorspoediger zy dan de voorige. Ik verzoek

zoek u, my, naar uwe gewoonte, daar van een beknopt verlag te doen.

V. Niemand wilde de eerste zyn, met het aanvangen der vyandlykheden, doch de Franschen deden dit eindelyk met eenen verraderlyken aanflag te smeeden op *Maastricht*, welke door den Generaal *Dopst* gelukkig ontdekt werd, die de aanleggers daar van naar verdiensten deed straffen. Ook dreigden de *Franschen Sluis* en *Sas van Gend* te bombardeerden, doch het bleef by dreigen. — Terwyl dit van hunnen kant verrigt werd, raadpleegde men in 's *llage* nog over de opening van den aanstaanden Veldtocht, maar toen men op de uitvoering der beraamde middelen bedagt was, werd Koning *Willem* van eene onpaslykheid aangetast, gedurende welke hy poogingen deed, om den jongen Prins van *Nassau*, zynen verklaarden Erfgenaam en Stadhouder van *Friesland* in zyne waardigheden als Stadhouder deezer Gewesten te doen erkennen, doch hy vond hier toe zo weinig genegenheid by de Leden der Regeering, dat hy 'er van afzag. Een weinig
fchy.

schynende te beteren , vermaakte hy zig ééns ter week met de Jagt, eene uitspanning, waarop hy, meer dan ooit eenig Vorst, gezet was ; doch op den 4 Maart 1702. had hy het ongeluk, dat hy, door het struikelen van zyn paard, ter aarde viel, en het sleutelbeen van zyne regter schouder brak , men voerde hem terstond naa *Hamptoncourt*, daar het been gezet werd. Doch by dit toeval kreeg de Koning de koorts, die toenam tot den 18, zynde den laatsten dag van zyn leven, alzo hy voor Zondag den 19 Maart zeer zagtelyk ontsliep. Hy werd in het Ryk van *Engeland* opgevolgd door de Prinsesse *Anna*, welke terstond alle Verbonden met de Staaten vernieuwde.

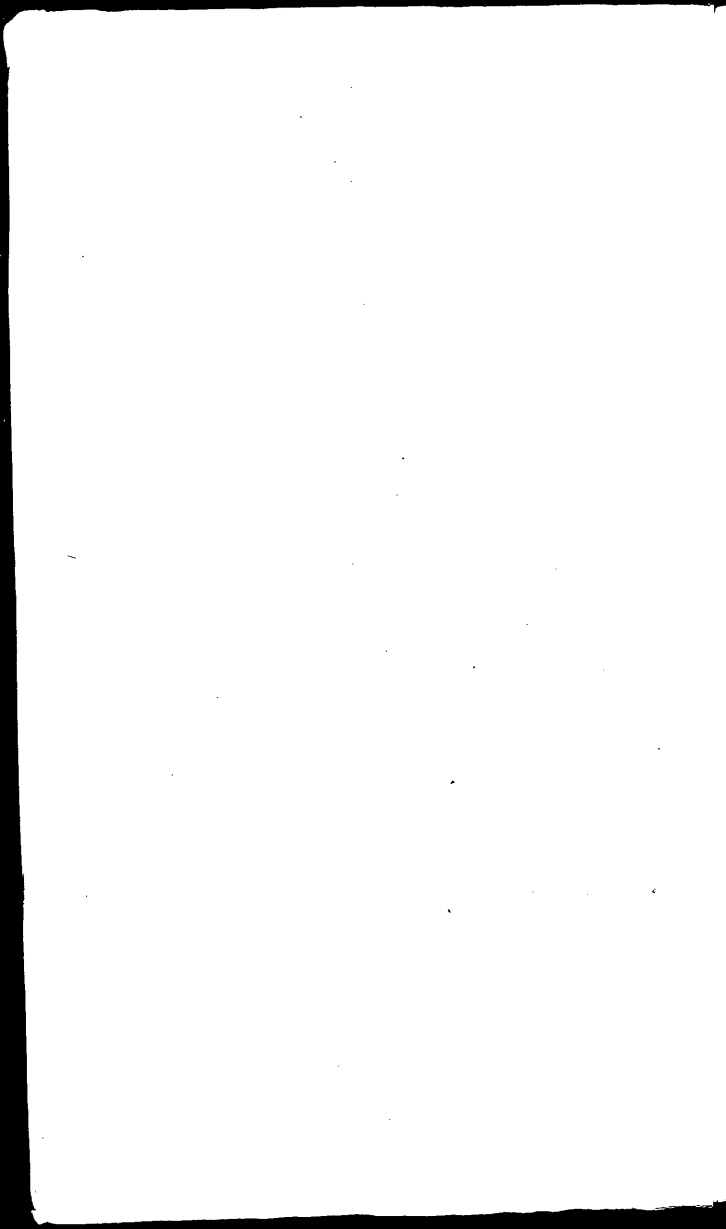
Z. Dit was nog al wel ! zegt *Frankryk* zyn voordeel niet te doen met het Sterfgeval van Koning *Willelm* ?

V. Niet dan in zo verre , dat hy den Staat tot afzonderlyke handeling poogde over te haalen, en zelfs moeite deed, om *Amsterdam* op zyne zyde te krygen, doch dit alles was te vergeefs. — Integendeel men beantwoord-

X.D. Pl.VIII.

DE VAL VAN KONING WILLIAM.

Te alle de voorflagen wel minzaam, doch met een gepasten ernst, die den Koning deed zien, dat men eeniglyk bedagt was, om alle gemaakte verbonden getrouwlyk naar te komen. Terwyl men echter werkte, om de Regeering byzonder in *Holland* en *Zeeland* die gedaante weder te doen hernemen, waarin dezelve gefteld was met den dood van Prins *Willem den II.* Doch niet weinig bezwaarde de Staaten, dat de Koning van *Pruisfen* het Testament van Wylen *Willem den III.* zagt kragteloos te maaken, zig grondende op dat van *Fredrik Henrik.* Hy eigende zig de geheele erfenis en nam terftond bezit van de Graaffchappen *Lingen* en *Meurs.* Daar by kwam het allergevaarlykfte, dat den Staat in den tegenwoordigen toefland treffen kon, naamlyk geweldige beoertens in de Gewesten en Steden. Doch *Holland* bleef hier van nog gelukkig verfchoond. — Dan in *Ge'derland* en byzonder te *Nieuwmegen*, te *Tiel*, te *Arnhem*, en in de overige Steden van die Provintie, waren over de verändering in de Regeering de

be-

beroertens in het algemeen hevig. — Zo ook in *Overyssel* en boven al in *Zeeland*, daar de plaats van Eerste Edele vernietigd werd; ook gebeurde 'er eene verandering van de Magistraat te *Tboolen*, te *Goes*, daar de Regenten in 1692 gebannen, weder ingehaald werden, als ook te *Middelburg*. Doch deezen tuimelgeest daar latende, spoede ik my liever, om u de gevolgen van den Oorlog met *Frankryk* te doen zien. — De Keizerfchen hadden eenen aanvang gemaakt met het beleg van *Keizerswaard*, en gedurende hetzelve werd door den Keizer, de Koningin van *Engeland* en de Staaten, op éenen dag de Oorlog aan *Frankryk* verklaard, gelijk door *Lodewyk* mede gedaan werd aan deeze drie Mogendheden, op den 3 July. — Intusfchen hadden de *Franschen* eenen aanflag gefmeed, om *Nieuwmegen* te verrasfen, doch *Atblons* hier van berigt krygende, beflot met het Leger der Bondgenooten te wyken tot onder het Gefchut dier Stad, gelijk ook gefchiedde. In den aanval werden de *Franschen* door de Burgers zo wel ontvan-

vangen, dat de Hertog van *Bourgondiën*, geen kans ziende, om de Stad, die door een geheel Leger gedekt werd, te vermeesteren, bevel gaf, om af te trekken. — Daar na gaf *Keizerswaard* zig over, en in de *Neder-Elzas* werd *Landau* door de Keizerfchen mede bemagtigd. — Daarëntegen veroverde de Keurvorst van *Beyeren*, die in de Fransche belangen was, *Uim* en *Nieuwburg*, ook maakten de *Franschen* zig meester van eenige Plaatzten. — Doch, nadat de Hertog van *Marlbourg*, die het Staatsch en Engelsch Leger gebod, te veld was getrokken, werd *Venlo*, *Stevenswaard* en *Roermond* door hem bemagtigd, en de *Franschen* genoodzaakt, *Luik* te verlaten, ook veroverde de Prins van *Hesfen-Kasfel* verscheiden Steden aan den *Rbyn*.

Z. Dus was dan deze Veldtogt in *Duitschland* en de *Nederländen* gantsch niet onvoordeelig. Werd 'er ter Zee ook iet van belang verrigt?

V. De ondernemingen van *Groot-Brittanien* en de Staaten voldeeden hier niet aan

de oogmerken. — Een aanflag op *Kadix* mislukte, doch 15 Engelsche en 10 Staat-
sche Oorlogschepen zeilden de Haven van
Lagos in, alwaar de Spaansche Zilvervloot
zig geborgen had. 't Fransche Oorlogschip
de *Bourbon* werd terstond aangetast. hetwelk
zo veel schrik baarde by de overigen, dat
de Graaf van *Chateau-Renaud* bevel gaf,
om de Oorlogschepen en Gallioenen in den
brand te steecken, opdat zy niet in de han-
den der Vyanden mogten vallen. — De
Verëenigde Vloot deed haar best, om dit te
verydelen; de *Engelschen* bemagtigden 4 Oor-
logschepen en 6 Gallioenen, en de Onzen
6 Oorlogschepen en 5 Gallioenen; de ove-
rigen verteerden door hun eigen vuur, of
werden door de Onzen in den grond ge-
boord. — Men rekende, dat de Zilver-
vloot de waarde in had van 20 Millioenen
Stukken van Achten, waar van 14 geborgen,
en de zes overige verlooren raakten met
de Gallioenen, of in handen der Overwin-
naars vielen. Van de Koopmanschappen,
insgelyks op 20 Millioenen geschat worden-
de,

de, had de Vyänd slegts een vierde kunnen bergen, de helft was vergaan, en het overige buit gemaakt. In de maand November kwamen onze Schepen behouden binnen.

Z. My dunkt, dat dit eene aanzienlyke overwinning was, die stof tot dankbaarheid gaf.

V. Men hield 'er ook een plegtigen dankdag over, maar de Kooplieden te *Amsterdam*, die onder Spaansche naamen op de *West-Indien* handelden, hadden een groot deel in de schade. Hierby kwam, dat de verandering, welke de Koningin in het Engelsch Parlement gemaakt had, de Staaten bedugt deed zyn voor nadeelige gevolgen. — In het volgende Jaar 1703 werd hier te lande alle handel met *Frankryk* en *Spanje* verboden, ook was men in *Holland* zeer gereed in het inwilligen van de lasten des Oorlogs niet alleen, maar alle pogingen werden ook aangewend, om de andere Gewesten daar toe te bewegen. — Het gereed bewilligen van *Engeland*, om de Troepen met 20,000 man te vermeederen, en de verdragen met

de Duitſche Vorſten geflooten , maakten geen ongunſtig vooruitzigt. — De Veldtogt werd dit Jaar in *Duitschland* geöpend, daar hy voor de Bondgenooten niet voordeelig uitviel. Doch ik moet my alleen tot deezen Staat bepaalen. Hier werden *Rbynberk* en *Gelder* door de *Pruisfen* veröverd. *Marlboung* bemagtigde *Bou*, en ſchoon de *Franſchen* zig meester maakten van *Tongeren*, moesten zy die Plaats echter weder verlaaten, en toen werden ook hunne Liniën in *Vlaanderen* overweldigd, waar op een gevegt by *Ekeren* voorviel, waarin beide de Partyën weinig voordeel behaalden. Te vergeeffsch poogden de Bondgenooten den Vyänd op nieuws tot eenen Veldslag te brengen. Dit niet doenlyk zynde, belegerden zy *Hoci* en *Limburg*, welke beide Piaatzen ook overmeesterd werden. — Ter Zee verëenigden zig de Engelfche en Staatſche Vlooten in 't begin van July, ſteekende de Admiraal *Recke* en de Luitenant-Admiraal *Almonde* over naar de Kust van *Portugal*, daar men voor eene onderneming der *Franſchen* bedugt was, en hier

mer op trad de Koning van *Portugal* mede in 't Groot Verbond. — De Verëenigde Vloot bevond zig in de maand September voor *Livorno*. — De Markgraaf van *Coëtlogon* in July op de hoogte van *Lisfehon* kruisfende, met 5 Fransche Oorlogfchepen, ontmoette aldaar eene Engelsche en Hollandfche Koopvaardyvloot, geleid wordende door eenige Oorlogfchepen, die na een hardnekkig gevegt overweldigd werden, doch de meeste Koopvaarders hadden zig, geduurende het gevegt, geborgen in de Havens van *Portugal*. — De wakkere *Roemer Vlak*, die als Kapitein op één der Staatfche Oorlogfchepen gebod, had in 't gevegt eene wonde bekomen, waar aan hy eerlang te *Toulon* overleed. — De Ridder *de Saint Pol* tastte ook in Augustus eene Hollandfche Koopvaardyvloot aan, die door 4 Oorlogfchepen geleid werd, drie van deeze vier werden veröverd, ook vernielde hy byna 30 Koopvaarders. — Te vooren hadden 4 Fransche Oorlogfchepen de Hol-

landsche Haaringvloot aangetast, van welke eenige Buizen verbrand werden.

Z. Dus was in dit Jaar den Oorlog ter Zee zo voordeelig niet, als het voorige?

V. De Engelschen hadden nog enkel het Eiland *Guadeloupe* veroverd en beroofd. In de Middellandsche Zee had zig de Verëenigde Vloot, gedurende deezen Zomer, veel opgehouden, om de onëenigheden in *Languedok* te voeden en de *Camisards* onder de hand te ondersteunen. — Intusschen maakte *Lodewyk de XIV.* zig meester van het Prinsdom *Oranje*. — Daarëntegen troffen *Engeland* en *Holland* een Verbond met de *Zweedén*. Ook maakten de Staaten een Verdrag met *Tripoli*, *Tunis* en *Algiers*, welke bewerkt werd door den Jood *Juda Cohen*, dien de Staaten als Afgezant derwaards gezonden hadden.

Z. Zeg my eens, werd de Aardshertog *Karel* ook gehandhaafd in zyne aanspraak op de Spaansche Kroon?

V. Hy was in de maand September van dit

dit Jaar te *Weenen* als Koning van *Spanje* uitgeroepen, onder den naam van *Karel den III* en maakte zig daarop terstond gereed tot zyne reize naar *Portugal*. Hy kwam te land tot *Dusfeldorp*, en van daar tot *Schenkschans*, alwaar hy door Afgevaardigden der Staaten begroet werd. — Voorts vervolgde hy zyne reize over *Delft*, *Rotterdam* en den *Haag*, alwaar hy den 3 November aankwam, zynde zyn voornemen van daar naar *Engeland*, en verder met de Vereenigde Vloot naa *Lisfebon* te gaan; doch het liep aan tot de maand Maart van het volgende Jaar 1704, eer hy te *Lisfebon* aankwam. — Koning *Karel de III*. verspreidde terstond eene verklaring, waarby hy de Spanjaarden nog nodigde, om hem te erkennen, waarvan de uitslag ons nader blyken zal. — Om de twisten, die op nieuw in de Gewesten ontstonden, over de bevordering van den jongen Prins van *Oranje*, *Joan Willem Friso* niet verder te doen gaan, dan zy reeds waren, stond *Holland* toe, dat die Prins bevorderd zou worden tot Generaal-

van het Voetvolk, in rang na den Graaf van *Noailles*, mis dat hy dat Ambt niet daadlyk aanvaardden, noch de wedde trekken zou voor den ouderdom van achttien Jaaren bereikt te hebben, hy zou egter van nu af zitting maar geen stem in den Krygsraad hebben. — Waar tegen *Zeeland* ten sterksten protesteerde, zeggende, onder anderen. in 't begin van hun Protest, „ dat het Land, in den „ tegenwoordigen toestand van zaaken geen „ dienst kon hebben van eenen Generaal „ alleen in naam, maar dat men Overstens „ van Jaaren en ervaarenis behoefde”, enz.

Z. Zag men in dit Jaar de Legers weder vroegtyds in het Veld?

V. Voor dat zulks gebeurde, was 'er eenig verschil, aan wat kant men den Veldtogt zou aanvangen, doch *Marlborough* dreëf zyn ontwerp door, geleidende het Leger naa den *Moezel*; waat op een gevegt voorviel by de *Schellenberg*, ten voordeele der Bondgenooten, gevolgd van de veröivering van *Donauwert* en *Nieuwburg* en verscheiden andere Steden. — Daar op volgde de gewig-

wigtige Veldslag by *Hochstet*, op den 13 Augustus, in welchen de Bondgenooten eene volkomene overwinning behaalden, die gevolgd werd van het vermeesteren van verscheiden Steden. — In de *Spaansche Nederlanden* was dit Jaar minder voorgevallen door de zwakheid der wederzydsche Legers, het eenigste was het bombardieren van *Brugge* en *Namen* door de onzen.

Z. En wat gebeurde 'er ter Zee?

V. *Rooke* en *Kallenberg* als Beveelhebbers der Verëenigde Vloot, waren in Mey van *Lisfeeb* onder zeil gegaan, naa de *Straat* en *Middellandsche Zee*, om eene Landing omtrent *Barcelona* te ondernemen, en zig van die Stad te verzekeren; doch dit mislukte; *Rooke* gaf voor, anderen last gekregen te hebben, en wilde zig slegts daar drie dagen ophouden. — Op de hoogte van *Gibraltar* gekomen, besloot men die Stad aan te tasten.

Z. *Gibraltar*, dat door de Spanjaarden in onzen tyd zo vrugteloos aangetast is geworden, en hun zo veel Volks gekost heeft?

V. Ja, voor die zelfde Stad werden 800 Engelschen en Staatschen onder den Prins van *Hessen-Darmstadt* aan Land gezet, die terstond de toegangen naar de Stad bezetten, en de Stad opëischten in naam van Koning *Karel den III.* en op een weigerend antwoord, vinnig beschooten. — Kapitein *Whitaker*, met eenige Matroozen aan Land gestapt, overweldigde een groot gedeelte van 't Vyändlyk Geschut, waar op de Bevelhebber verzogt, in gesprek te komen, en de Stad overgaf. — Naderhand werd eene overéénkomst gemaakt tusschen Koningin *Anna* en de Staaten, waar by de Stad aan haar gelaaten werd. — De Veréénigde Vloot, de *Middellandsche Zee* ingezeild, ontmoette de Fransche, onder den Graaf van *Toulouse*, op de hoogte van *Mallaga*, en raakte 'er slaags mede den 13 Augustus, waarby de Franschen de nederlaag kregen, en de vlugt naa *Toulon* namen. Dus zou dit Jaar gelukkig ten einde zyn geloopen, waren niet de binnenlandsche beroertens verlevendigd geworden, zo als in het Jaar 1702

by.

byzonder weder in *Gelderland*, te *Arnhem*, *Nieuwmeegen*, *Doesburg* en *Wageningen*. In *Zeeland*, byzonder de *Middelburg*, ontstond ook eene geweldige beroerte, dewyl de oude Regenten gestadig de Gemeente tegen de nieuwe in 't harnas joegen. In *Middelburg*, zo als in gansch *Zeeland*; werd de rust egter eerlang door het afkondigen eener algemeene Amnestie hersteld, doch in *Gelderland* herleeft de onrust gestadig. — In 't volgende Jaar 1705. werd 'er van weerszyden in *Duitschland* en aan den *Neder-Rhyn* weinig verrigt, buiten het nemen en hernemen van eenige Steden. Het voornaamste was, dat door de Bondgenooten de Vyändlyke Liniën in *Brabant* verkracht werden. — Doch eenig ongenoegen tuschen *Marlborough* en de Staatse Afgevaardigden te *Velde*, bracht de Gemeente in eenige Steeden aan het morren, hier te *Amsterdam* liep een hoop Burgers naar 't Stadhuis, klagende, dat den Hertog geen gezag genoeg gegeven wierd. — *Zout-Lesuwe* en *Zandvliet* werden gewonnen, doch *Diest*

H 6 daar

daarentegen verlooren. — De dood van Keizer *Leöpold*, die door zynen Zoon *Josefus* werd opgevolgd, maakte den Veldtocht aan den *Opper-Rbyn* ook niet voordeelijker. — Ter Zee werd mede niet veel uitgevoerd, de Franfche Vloot werd binnen de Haven van *Brest* gehouden, en het smaldeel van *Toulon* had in den laaften Zeeflag zo veel geleden, dat het niet kon uitkomen.

Z. Hadden de moeilykheden, volgens uw verhaal, ontstaan tuffchen den Hertog van *Marlbouurg* en de Afgevaardigden der Staaten, ook invloed gemaakt by het Hof van *Engeland*?

V. Zeer veel. *Marlbouurg* vond zyne Partyën in het Parlement van *Engeland*, maar deeze, die hier tegen hem waren, waren ook tegen de Staaten, en fchroomden niet, openlyk te zeggen, dat de Staaten al den last van den Oorlog op de Koningin lieten aankomen, en dat hunne Afgevaardigden ze Velde, de zaaken in *Braband* eenen verkeerden draai hadden doen nemen. — De Staaten, om de gevolgen van dit mis-
ver-

verftand voor te komen, en de vriendschap der Koningin te behouden, zonden een Gezantschap naar *Engeland*, dat bekleed werd door *Willem Buis*, Pensionaris van *Amftel-dam*, met last, om de goede verftandhouding met de Koningin aan te kweeken, en de bewegingen van den aanftaanden Veldtogt in *Portugal*, *Katalonien*, *Italien*, en elders met haare Majesteit te regelen; en haar tevens kennis te geven, dat de Staaten beslooten hadden, in het aanftaande Jaar, aanvallenderwyze te oorlogen, aan verfcheiden Oorden, en zig met alle magt daartoe in ftaat te ftellen. — Binnenslands handelde men in-tusfchen, om den Prins van *Oranje* te ontzetten van het Recht, om in den Raad van Staate te zitten, waar tegen *Vriesland*, wiens Stadhouders hy was, alle mooglyke weer deed, om zulks te beletten, doch dit verfchil werd niet afgedaan voor het Jaar 1707.

Z. Mag ik ook weeten, welken uitflag het Gezantschap van den Heer *Buis* in *Engeland* had?

H 7

V. Ge.

V. Gedurende zyne onderhandeling aldaar, was door de Algemeene Staaten in Maart 1706 een nieuw Berigtſchrift ontworpen, voor de Afgevaardigden te Velde. — Met de Koningin was men overëengekomen, om de *Paltziſche* Troepen, die gezamenlyk betaald werden, tot op 10,000 man te vermeerderen, en den Kryg dit Jaar ten ſterkten voort te zetten; ook was aan *Buis* van wegen de Koningin beloofd, het voltallig maaken van de Engeliſche en Schottiſche Troepen, die in de *Nederlanden* en elders zouden dienen. enz. *Frankryk* ruffte zig insgelyks ſterk toe. Het eerſt, dat van belang, na het openen van den Veldtogt voorviel, was de Veldſlag by *Ramillies* op den 23 Mey, welke voor de Bondgenooten gelukkig uitviel, en waar in de Vyanden wel 8000 dooden en 6500 gevangenen verlooren. Deeze Veldſlag had ten gevolge, dat de meeste Steden in *Brabant* en *Vlaanderen* omfloegen, en Koning *Karel* voor Heer der *Spaanſche Nederlanden* uitriepen. — *Ooſtende*, *Meenen*, *Dendermonde* en *Aatb* werden gewonnen. —

Aan.

Aan den *Opper-Rbyn* gelukte het *Frankryk* beter, doch in *Katalonien* en op de Grenzen van *Portugal* zegevierden de Bondgenooten, daarëntegen roemden de *Franschen* zeer op de overwinningen, in *Italien* behaald. — De *Fransche* Kusten werden, gedurende het gantsche Jaar, met bedreiging van landingen ontrust. Echter behaalde de Ridder *de Forbin* meer voordeel, met het nemen van eenige Koopvaardyschepen. — Hy verscheen zelfs op de hoogte van *Texel*, doch werd spoedig van daar verdreeven.

Z. Men moet zig over *Frankryks* magt verwonderen, om dien Oorlog zo gaande te houden. Ik sta verbaasd, ééne Mogendheid zo aanhoudende tegen zo veele Mogendheden, en zulks aan zo afgelegene en onderscheidene Oorden te zien Oorlogen.

V. Dit Ryk had egter dit Jaar zo veel geleden, dat het heimlyk aan de Vrede zogt te arbeiden, waarover zelfs eenige Leden van Regeering in *Holland* gesproken werden; doch noch hier noch te *Weenen* had men 'er horen na; maar men bereidde zig, om den

Oors

Oorlog in het volgende Jaar met denzelfden nadruk voort te zetten. — Niet weinig waren de Staaten ten deezen tyde verlegen met het Testament van Wylen Koning *Willem*, waar van zy de voornaamste Uitvoerers moesten zyn, willende zy noch den Prins benadeelen, noch den Koning van *Pruisfen* tot Vyänd maaken. — 't Stuk van de zittingneming van den Prins in den Raad van Staaten, werd in 't volgende Jaar 1707 ten nadeele van denzelven beflist, en hy daar uit geweerd, doch op den 20 Augustus den Ouderdom van achttien jaaren bereikt hebbende, begon hy de wedde van Generaal over het Voetvolk te trekken. — De beroerten in *Gelderland* verhieven zig ook op nieuw, hetwelk zo verre liep, dat die van *Arnhem*, *Wageningen* innamen, doch door gebruik van 't middel, waar van men zig in *Zeeland* bediend had, naamlyk het afkondigen van eene Algemeene Amnestie, werd de rust weder hersteld. — De Veldtogt in de *Nederländen* liep dit Jaar ten einde met heen en weder trekken, zonder verder iet te ver-

rig.

rigten. — In *Duitschland* en aan andere Oorden leden de Bondgenooten eenig nadeel, behalven in *Italiën*, daar zy voorspoedig oorloogden. — Ter Zee mislukte een aanflag der *Engelschen* op *Toulon*. — Een ontwerp van den Ridder *de Forbin* gesmeed, om *Amssterdam* in brand te steeken, liep ook in 't riet, hoewel men meent, dat zelfs het Hof van *Frankryk* daar in niet had willen bewilligen.

Z. Hoorde men thans niet meer van de geheime Onderhandelingen van Vrede?

V. Dewyl de Staaten door de *Engelschen* werden opgezet, ging dit werk meer achter dan voor uit, en als de zaaken eene andere keer namen, begon *Frankryk* ook uit een' anderen toon te spreken. — Gelukkig nogthans, dat eene onderneming van den Pretendent op *Schotland* ook mislukte, doch de uitkomst daar van zal ik u in een volgend Gesprek verhaalen.

ZES- EN. VYFTIGSTE GESPREK.

I N H O U D.

Onderneming van den Pretendent in Engeland. De Franschen verrasfen Gend en Brugge. Veldslag by Oudenaarden. Rysfel door de Bondgenooten veroverd. Gend en Brugge be'överd. — Prins Joan Willem Friso trouwt met Maria Louisa van Hesfen Kassel. Vredes - Onderhandelingen begonnen. Doornik door de Bondgenooten bemagtigd. Veldslag by Malplaquet. Bergen in Hene-gouwen gewonnen. Vructelooze Vredehandeling te Geertruidenberg. Douai en andere Steden gewonnen. Veranderingen in Engeland. Dood van Keizer Jofefus. Karel de VI. Keizer. — Bouchain veroverd. Ongelukkige dood van Prins Joan Willem Friso. Prins Willem Karel Henrik Friso

gebooren. *Vredehandel te Utrecht begonnen. Ontwerpen, om eenen inval in Frankryk te doen. De Hertog van Marlborough valt in ongenade Zyne lotgevallen tot zynen dood toe. Trouwloosheid der Engelschen. De Hertog van Ormond scheidt zig af van het Leger der Bondgenooten Quesnoi bemagtigd. Nederlaag der Bondgenooten te Denain, Quesnoi, Bethune en Boucbain verlooren — Stilstand van Wapenen. Curaçao, Suriname en de Berbice gebrandschat. — Vrede te Utrecht geslooten. Filips de V. erkend als Koning van Spanje. Handelingen met de Zwitzers. Vrede met Algiers, enz. Handeling over de Brandschatting van de Berbice. Staat van den Oorlog in het Noorden. Vrede te Radstad. Dood van Koningin Anna. George de I. volgt haar op. — Moeite met Pruisfen. — Handeling over het verminderen van de Krygsmagt. Traktaat van Barriere geslooten met den Keizer. Opstand in Schotland ten beboeve van den Pretendent. Dood van Lodewyk den XIV. Lodewyk de XV. volgt hem op, onder Voogdy.*

dyschap van den Hertog van Orleans. Twist met den Keurvorst van den Paltz, en den Koning van Pruissen. — Zweedsche Kasperyën. Misnoegen van den Czaar van Moskoviën. Onlusten met de Porte en den Keizer van Marokko. — Handelingen over een Verbond met Frankryk en Engeland. Czaar Peter de I. in Holland. Staat van s'Lands Krygsmagt — Buitengewoone Vergadering der Staaten. — Drievoudig Verbond tuschen Frankryk, Engeland en de Staaten. Samenzwering van Gyllembërg en Gorts ten behoeve des Pretendents; word ontdekt, en zy in verzekering genomen. — Oorlog tuschen Frankryk en Spanje, door den onrustigen Alberoni veröorzaakt. — Zwaare Waterloed. — Viervoudig Verbond gesloeten. Dood van Karel de XII. Vrede in het Noorden. De Prins van Oranje word Stadhouder van Groningen. Aanslag der Spanjaarden op Schotland door Storm verbinderd. Alberoni in ongenade. Byéénkomst te Kameryk. — Aktie-Handel. — Vervolging der Protestan-

stanten in Hongaryën en den Palts. Dood van den Raadpensionaris Heinsus. Hoornbeek Raadpensionaris. Vrede tusfchen Spanje en Engeland Oorlog met de Algerynen. Ondernemingen van den Pretendent. — De Prins word Stadhouder van Gelderland. — Verkoop van Ambachtsbeerykbeden in Holland. — Oprigting van de Oostendifche Maatschappij. — Gevegt van Pieter Valk, met zyn Koopvaardfchif, tegen twee Algiersche Kaapers. — Koning Filips de V. ftaat de Kroon af aan zyn Zoon, die onder den naam van Lodewyk de I. de Regeering aanvaart. Vervolging der Hervormden in Frankryk, der Lutberfchen te Thorn. Verrigtingen tegen Algiers. — Handelingen van Ripperda, zyne Staatszugt. — De Infante van Spanje, verloofd aan den Franschen Koning, te rug gezonden. Ongenoegen van Spanje deswegens. Verdrag van Weenen. Verbond van Hanover. — De Kardinaal de Fleury eerste Staatsdienaar in Frankryk Ongenade van Ripperda; Zyne verdere lotgevallen en dood. — Krygs-

toe.

toerustingén in Engeland. Rusland treed in het Weener Verdrag. — Vrede met Algiers. De Staaten treden in het Verdrag van Hanover. — Vermeerdering van s'Lands Krgsmagt ter Zee en te Land. Verbond met Zweeden en Denemarken. — Spanje belegert Gibraltar. — Voora'gaande Punten van Vrede geteekend. — Dood van George den I. Zyn Zoon George de II. volgt hem op. — Byeenkomst te Soissons. — Verdrag van Seville. De Oostendische Maatschappij vernietigd. — Dood van den Raadpensionaris Hoornbeek. Slingeland volgt hem op. Regt van Inhoorlingschap in Holland aan vreemdelingen vergund. De Prins aanvaard het Stadhouderfchap van Gelderland enz. Straffe over eenigen geoefend, fchuldig aan 't verraden van Staatsgeheimen.

VADER. Volgens myre belofte by het slot van ons laatste Gefprek, zal ik u den uitflag der orderneming van den Pretendent mede-

mededeelen. — Men had in *Engeland* in het laatst van het Jaar van dit verraad kennis gekregen, en sommigen, die 'er deel aan hadden, waren met de dood gestraft. — De Vloot, die tot deeze onderneming dienen zou, werd te *Duinkerken* in gereedheid gebragt. — De zogenaamde *Prins van Walles* begaf zig in de maand Maart des Jaars 1708 onder den naam van *Ridder van St. Joris* derwaards, zynde, zo men wil, door den Paus met Penningen ondersteund. — De Staaten kregen hier zo ras geene kennis van, of zy beraamden met het Hof van *Engeland* middelen, om dien toeleg te veydelen; voegende eenige Schepen by de Engelsche Vloot, onder den Admiraal *Byng*, die zig onverwagt voor *Duinkerken* vertoonde, en het inschepen der Troepen voor eenen tyd verhinderde. — Egter had de togt voortgang, na dat *Byng* naar *Duins* gekeerd was. — De Ridder *Forbin*, gebied voerende over de Fransche Vloot, geleidde die naar *Schotland*, doch, door een zwaren storm belooopen, was hy genoodzaakt, naar

naar *Duinkerken* te rug te keeren. —
 Eenige zyner Scheepen waren ook slaags
 geweest met *Byng*, en hadden nadeel gelee-
 den, zodat de onderneming geheel te niet
 liep, en de Pretendent weder naa *Frankryk*
 te rug keerde. —

Z. Daar nu het Oorlogs Toneel dit Jaar
 dus weder geöpend was, zal het my benieu-
 wen, hoe het afliep, dit ten minften was
 reeds voordeelig.

V. De *Franschen* hadden al hunne magt by-
 een getrokken, om het verlies in de voor-
 gaande Jaaren geleeden, te vergoeden, en
 wel byzonder in de *Nederlanden*, daar een
 sterk Leger verzameld was, onder den Hertog
 van *Bourgondien*. *Engeland* en de Staaten
 hadden zig mede toegerust, om den Vyänd
 het hoofd te bieden; zullende Prins *Eugenius*
van Savoyen het gebied voeren in de *Neder-*
landen; de Hertog van *Marlborough* zou het
 Opperbevel hebben over het Engelsch en
 Staatsch Leger, en de Veldmaarschalk, Heer
 van *Ouwerkerk*, onder *Marlborough*. —
 in het begin van Mey werden door de
 Vyäu-

Vyänden *Gend* en *Brugge* by verrassing ingenomen, *Plasfendaale* werd door hun opgeëischt, doch te vergeesch. — Daarna berenden de Franschen *Oudenaarden*, om de Bondgenooten de gelegenheid af te snyden, van over de *Schelde* te komen; doch op de aannadering van het Verëenigd Leger, werd de Stad door hun weder verlaaten. Hier op volgde de Veldslag by *Oudenaarden*, alwaar de Franschen den aanval begonnen. De jonge Prins van *Oranje* kweet zig in deezen sryd als een dapper Generaal. De sryd werd door de duisternis gescheiden, welke de Vyänd te baat nam, om het slagveld te ruimen, latende, zo men wil, wel 7000 gevangenen achter, behalven een groot aantal dooden. — Toen belegerden de Bondgenooten den 13 Augustus *Rysfel*, en op den 23 October gaf de Stad zig by verdrag over, maar het Kasteel hield het beleg nog uit tot den 8 December, wordende gevolgd van de herövering van *Gend*, *Brugge* en andere plaatsen; doch geduurende deezen voorspoedigen Veldtogt overleed de Veldmaarschalk,

de Heer van *Ouwkerk*, in den Ouderdom van 67 Jaaren. - Na het eindigen van den Veldtocht aanvaardde Prins *Joan Willem Friso* het Stadhouderschap van *Groningen* en de *Ommelanden*, en in het volgende Jaar 1709. begaf hy zig in den Egt met *Maria Louisa van Hessenkassel*, by welke gelegenheid de Staaten van *Friesland* hem een Geschenk dedden van 60,000 Guldens.

Z. Werden de onderhandelingen van Vrede, tot welke de Franschen, myns bedunkens, nu meer geneigd moeten geworden zyn, niet weder aangevangen?

V. Ja, en zelfs in het openbaar. De Keizer, de Koningin, en de Staaten benoemden 'er hunne Gemagtigden toe, en de voorafgaande Punten, tot veertig in getal, werden ontworpen, zelfs waren de Bondgenooten gereed, om die te teekenen, doch de Markgraaf *de Torcy*, die van wegens den Koning van *Frankryk* de zaaken behandelde, maakte 'er zwaarigheid in, en naderhand werdenze door het Hof van *Frankryk* als onaanneemlyk van de hand gewezen. — Men begreep egter,

egter, dat *Frankryk* niet dan tyd zegt te winnen, en den *Veldtogt* te ontwyken, waardoor nogthans de *Bondgenooten* zig niet lieten verschalken, en offchoon de handelingen nog sleepende werden gehouden, werd de *Veldtogt* door de *Bondgenooten* geöpend, met het beleg van *Doornik*, welke *Stad*, als ook derzelver *Kasteel* aan hun overging, daar op volgde de *Veldslag* by *Malplaquet*, nadat het beleg voor *Bergen in Henegouwen* geslagen was, beginnende het gevegt s'morgens om acht uren, en werd dit gehouden voor het scherpste en gevaarlykste van den geheelen *Oorlog*. — 36 *Bataillons* *Krygsvolk*, onder den *Prins van Oranje* en den *Generaal Fagel*, deden den *Vyand* eerst wyken, doch werden naderhand te rug gedreeven, maar aan eenen anderen *Oord* werden de *Vyandyke* *Verfchansingen* overhoop geworpen en verkracht — Eindelyk raakte de *Vyand* ten éénemaal aan 't wyken, naa de naaste *Steden*, die hy nog in had. En dus behielden de *Bondgenooten* het *slagveld*, zynde 'er van weêrskanten veel *Volks* gesneuveld. —

Marlborough, *Ergeen* en *Oranje* hadden hier betoond al wat heldenmoed en dapperheid vermogt; het beleg van *Bergen* werd vervolgends voortgezet, en de Stad op den 31 October veröverd.

Z. Het eenigste, dat my verwondert, is, dat de *Engelschen* en *Hollanders* ter Zee geen meer voordeel behaalden.

V. Ter Zee viel in de daad dit Jaar weinig of niets van belang voor, zeifs had *Frankryk* geen Vloot in Zee gezonden. — Voor dat nog de Veldtocht geëindigd was, slooten de Staaten en de Koningin een nieuw Verdrag. Ook namen de Staaten van *Holland* en *Zeeland* een zeer gunstig besluit, ten voordeele der Fransche Vluchtelingen. De Vredeönderhandelingen werden geduurende de Wintermaanden op nieuw aangevangen, maar de Staaten, ziende dat *Frankryk* agterlyk was, om de voorwaarden aan te neemen, beslooten, den Oorlog met kragt door te zetten, waartoe zy door de Koningin ten sterkten werden aangemaand. — *Frankryk*, dit besluit vernomen hebbende, veranderde daarop van voorne-

men,

men, zond in de maand January 1710 nieuwen last aan *Tercy*, welke egter weder niet voldeed aan de Bondgenooten, waar op door het Fransche Hof nog nalere voorstellen tot Vrede gedaan werden, zo dat eindelyk beslooten werd, te *Geertruidenberg* tot de handeling by een te komen, doch, na lange en menigvuldige raadplegingen werden deeze byeenkomsten gescheiden, zynde de beide Partyen veel meer op elkanderen verbitterd, dan toen zy werden aangevangen. — Met het openen van den Veldtocht sloegen de Bondgenooten het beleg voor *Douai*, welke Stad den 26 Juny aan hun overging, waarna *Beibune*, *St. Venant* en *Aire* gewonnen werd. — Ondertusfchen zocht *Frankryk* zig eene verandering, die onder de hooge Ambtenaaren in *Engeland* voorgevallen was, ten nutte te maaken, en men verspreidde reeds hier te lande, dat *Frankryk* met de nieuwe Staatsdienaars aldaar reeds was overeengekomen, omtrent een ontwerp van Vrede. De dood van Keizer *Jof. fus* maakte ook groote veranderingen; *Engeland* en de Staaten wilden

medeweiken, om deszelfs Broeder *Karel* tot de Keizerlyke Waardigheid te helpen bevorderen; doch de beide Mogendheden begrepen, dat men dan ook *Filips* in het bezit van *Spanje* en *Indien* moest laten, oordeelende, dat het evenwigt van *Europa* gebroken zou zyn, zo *Karel* te gelyk Keizer en Koning van *Spanje* was. — Op den 12 October van het Jaar 1711. werd de Vorst verheeven tot de Keizerlyke Waardigheid, onder den naam van *Karel de VI.* Voor dat men in *Frankryk* tyding had van de dood van Keizer *Jofefus*, waren van daar nieuwe voorflagen gezonden aan het Engelfche Hof, daar zy gretig werden omhelsd, doch hier te land had men weinig zin in die heimlyke Onderhandelingen.

Z. De *Engelfchen* zullen zekerlyk, naar hunne gewoone wyze van handelen, eenige byzondere voordeelen voor zig zeiven hebben willen bedingen. Gaven zy den Staaten en de overige Bondgenooten geene kennis van het geen zy handelden?

V. Ja, doch alleen in zo verre, als zy uit
hoofde

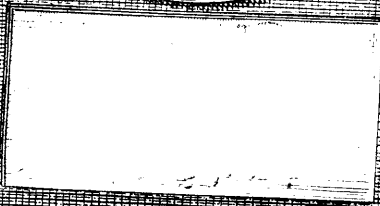
hoofde van het Groot Verbond volstrekt verplicht waren. — *Marlborough*, alhoewel thans reeds genoegzaam in ongunst by de Koningin vervallen, voerde eger in deezen Veldtogt nog het opperbevel. Prins *Eugenius* bleef, door den dood des Keizers, langer in *Duitschland*, dan men vermoed had, zo dat de Legers laat te Veld kwamen, en al wat in deezen Veldtogt verrigt werd, was, dat *Marlborough*, na de Vyandlyke Linien overweldigd te hebben, *Bouchain* veroverde. — Dit Jaar was ongelukkig, door den ontydigen dood van *Joan Willem Friso*, Prins van *Oranje*, die by het overvaaren naa 't *Stryënsche Sas*, altevroeg zyn leven in het water verloor, nalatende eene Dochter en zwangere Gemaalin, die op den 1 September Prins *Willem Karel Henrik Friso* ter wereld bragt. — De Staaten van *Holland* vereerden den Jonggebooren Vorst met eene Lyfrente van 2000 Guldens Jaarlyks. — Het gedrag, welk *Engel'and* hield, hoe schoon anders de kans stond, om de allervoordeligste voorwaarden te bedingen, noodzaakte

egter de Staaten, om tot het besluit over te gaan, om de Vrede-Onderhandelingen te *Utrechts* te beginnen, gelyk den 12 January van het Jaar 1712 geschiedde. — De Heer *Buis* had, als buitengewoon Afgezant naar *Engeland* gezonden zynde, niet meer kunnen bewerken, dan eene vernieuwing der voorgaande Verdragen, tuschen den Keizer, *Groot-Brittanniën* en de Staaten geslooten.

Z. Ik verwacht, dat nu de Oorlog maar flauwlyk zal voortgezet zyn, daar *Frankryk* zeker de meeste voordeelen van kon hebben.

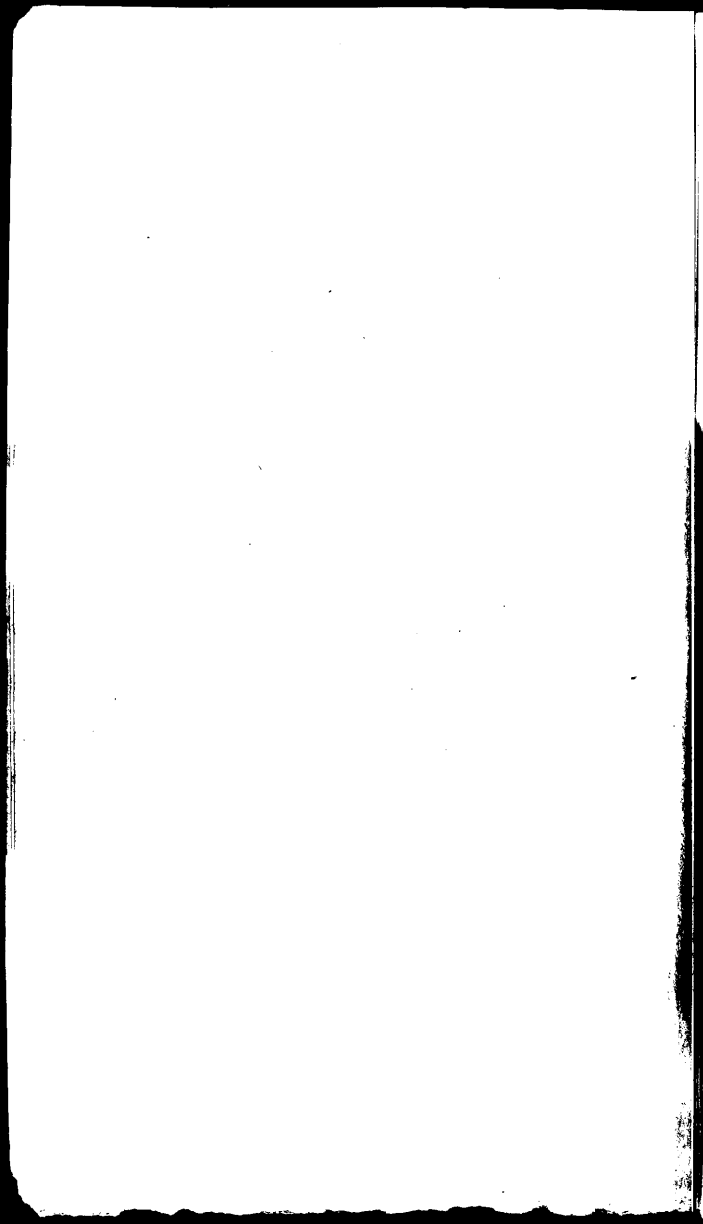
V. Veele Staatsleden drongen egter sterk, tot het voortzetten van den Kryg, om *Frankryk* te dwingen tot redelyker voorwaarden, dan men tot hier had kunnen verwerven. In *Engeland* waren 'er ook veelen van dezelve gedagten, men wil zelfs, dat *Marlborough* een ontwerp gesmeed had, om geduurende den Winter eenen inval in *Frankryk* te doen, waardoor men meende, als het ten uitvoer gebragt was, dat *Frankryk* groot gevaar zou geloopt hebben, te meer, daar 'er een opstand in dat Ryk te wagten was. — Men zegt

X. D. PI. IX.

J. Basso, inv. et delin.

Aloni Scultori sculpsit, 1747

zegt ook, dat *Eugenius* 'er zeer naar gehaakt, en by zekere gelegenheid gezegd zou hebben; *Dat by verlangde, om, met de toorts in de hand, voort te rukken, tot Versailles toe.* Doch dit gantsche ontwerp raakte in duigen, dewyl de Hertog van *Marlborough* van alle zyne posten ontzet werd.

Z. En welke was hier van de reden?

V. Beschuldigingen, die men grond heeft te gelooven, dat geheel valsch waren. Het Hogerhuis leide hem te last, van aanzienlyke Geschenken ontvangen te hebben van hun, die het Engelsch Leger in de *Nederlanden* van mondbehoefden voorzagen. *Salomon de Medma*, die de aannemer van het brood en de broodwagens geweest was, had onder Eede verklaard, dat hy aan den Hertog, gedurende de Jaaren 1707, 1708, 1709, 1710 en daar by gereekend het overschot, dat hy nog volgens overeenkomst voor het Jaar 1711 stond te betaalen, uit zyne eigene beurs gegeven had eene somme van 332425 Guldens 14 Stuivers, waarby gevoegd eene dergelyke som, die hern door *Antonio Alvarez*

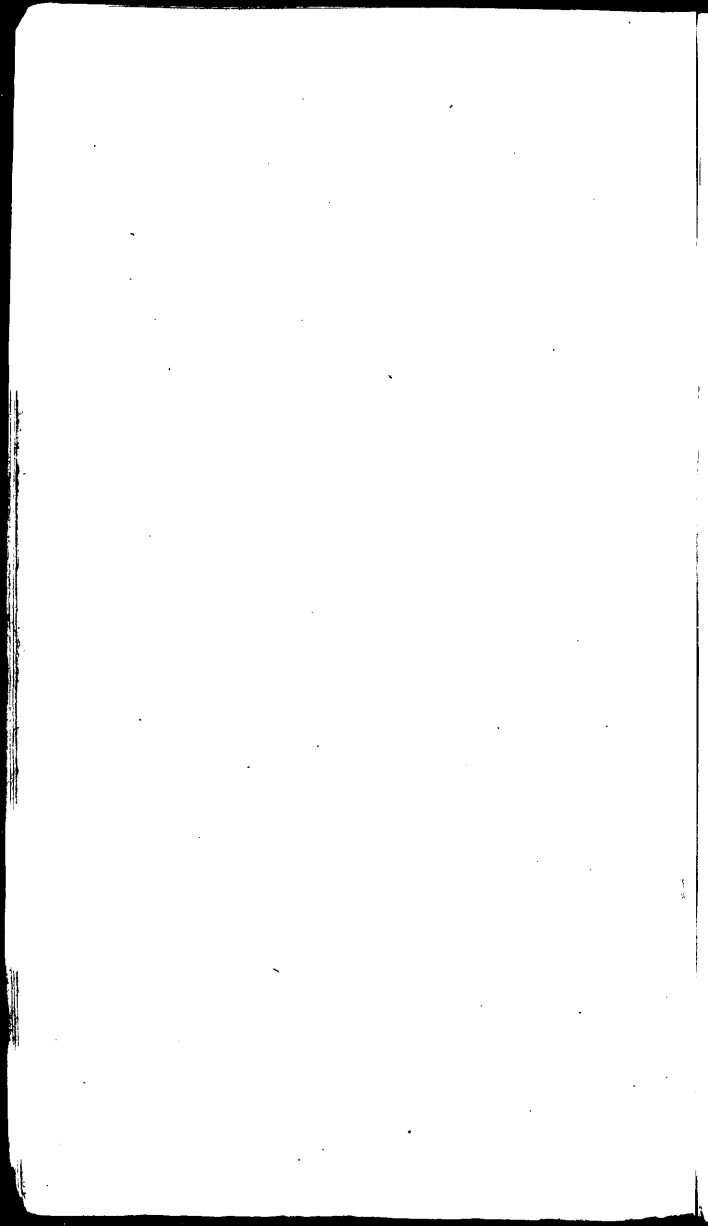
Macbado, aannemer der vyf voorgaande Jaaren gegeven was, de Hertog dus in den tyd van tien Jaaren genooten zou hebben 664851 Guldens en 3 Stuivers. — Hiertegen bragt de Hertog ter zyner verdediging in, dat dit een recht was, welk den Generaal en *Chof* in de *Nederlanden* toe kwam, en dat die sommen weder tot s'Lands dienst gebruikt waren, met geheime Correspondentie te onderhouden, om de bewegingen en aanflagen der Vyanden te ontdekken, zo wel als de twee en een half per cent, die van de betaaling der Uitheemsche Troepen gekort werd. — Maar niettegenstaande dit, werd hy van alle zyne Eerambten ontzet, en na een lang *debat* in het Lagerhuis, den 24 January 1712 viel het besluit, dat hy tot geen van beiden bevoegd was, schoon hy voor het laatste, naamlyk van de twee en een half percent, zelfs de order van haare Majesteit toonen kon. — De Hertog begaf zig naa een klein Landgoed, doch die stilte niet gewoon, deed hy eene reize naa *Duitschland*, en keerde eerst in 1714 na den dood der Konin-
gin

X. D. Pl. X.

J. Blaeu. inv. et delin.

Adriaen Vinkboon & Co. Amstelredamum sculp.

gin in zyn Vaderland te rug, doende toen eene
 foort van openbaare intrede, wordende door den
 Koning tot Geheim-Raad aangenomen, en
 door de Soldaaten en het Gemeen met gejuich
 ontvangen, en zelfs toen Koning *George* over-
 kwam, was 'er niemand, die meer eer ont-
 ving dan *Marlborough*, verklaarende zyne
 Majesteit hem tot Kapitein Generaal, Kolonel
 van het eerste Regiment Gardes te voet. In
 't Jaar 1715 ontdeed hy zig van alle Staats-
 zaaken, en sleet het overige zynere dagen op
 een kostbaar Landhuis, door hem gebouwd,
 en *Blenheim* genoemd, alwaar hy den 16 Juny
 1722 den geest gaf. Ik heb u deeze byzon-
 derheden wel willen melden, omdat deeze
 groote Man zo veel aandeel in de Geschiede-
 nissen van ons Vaderland gehad heeft.

Z. Gy toont my in hem een klaar bewys,
 dat deugd en waare verdiensten altyd in het
 einde zegevieren. -- Wie volgde hem op in
 het bevel over het Leger?

V. *James Butler*, Hertog van *Ormond*,
 werd door de Koningin daar toe aange-
 zeld. — Hy kwam, geduurende de Oh-

derhandelingen te *Utrecht*, in den *Haag*, in het einde van de maand April, op denzelfden tyd, als Prins *Eugenius*, die uit *Engeland* te rug gekeerd was, zig naa het Leger begaf. — De Veldtogt werd geöpend met eenige Strooperyen en kleine Schermuzelingen, maakende den Hertog van *Ormond* zwaarigheid, om tegen den Vyand op te trekken, en verklaarende, zig in geen gevegt of belegering te zullen inlaaten, voor hy naderen last uit *Engeland* bekwam. — *Eugenius* was woedende van spyt over dit gedrag, in eenen tyd, dat men den Vyand met zo veel voordeel kon aantasten. — De Afgevaardigden te Velde schreeven hem daar over eenen uitvoerigen Brief, op welken hy geen antwoord gaf. — Toen schreeven de Staaten aan de Koningin, en het antwoord van de Koningin hield in eenige betuigingen van welwillendheid, doch ook te gelyk eenige blyken van misnoegen, dat men den Brief aan haare Majesteit in druk gegeven had, als of men zig aan het Volk niet minder dan aan haare Majesteit beklagde, welk

zy hoopte, dat niet meer gebeuren zou. — Niettegenstaande de verklaring des Hertogs van *Ormond*, waren de Bondgenooten voortgegaan met de belegering van *Quesnoi*; oock kon hy niet af, van de manschap, die in 't gemeen betaald werd, onder den Generaal *Fagel* te laten gebruiken, doch te gelyk verzekerde hy aan den Franschen Bevelhebber *Villars*, dat 'er geen één man zou gehouden worden, die door de Koningin alleen betaald werd.

Z. Welk een verbaazende ontrouw, daar de Staat zo veel voor *Engeland* als één der Bondgenooten had opgeöfferd?

V. De Koningin ging verder; zy deed te *Utrecht* door den Bischoep van *Bristol*, aan de Staaten verklaaren, dat men niet vreemd moest vinden, zo de Staaten niet gereeder in haare maatregelen traden ter bevordering eener algemeene Vrede, dat zy afzonderlyk zou handelen, schoon men nog niet ééns wist, welke haare maatregelen waren, en welke mooglyk aan de Engelsche Staatsdienaaren zelve nog onbekend waren. —

Maar kort daarna deed zy opening van de voornaamste Voorwaarden aan haar Parlement. — Hoewel de aanspraak, waar in deeze bekendmaking gedaan werd, reeds veertien dagen te vooren in *Frankryk* bekend geweest was, maar haare Bondgenooten zagen ze eerst, toen ze de geheele wereld zag. — Te *Utrecht* deed zy eenen stilstand van Wapenen voor slaan, die door haar en *Frankryk* reeds geslooten was. — Dit maakte zulk een groot ongenoegen by de Staaten en onder het Gemeen, welk openlyk zeide, dat de Koningin haare Bondgenooten verraaden had, dat de Bisfchop van *Bristol* te *Utrecht* in groote vreeze was voor het Volk. — Den 25 Juny verklaarde de Hertog van *Ormond*, ten aanzien van het beleg van *Quesnoi* aan den Prins *Eugeen* en de Afgevaardigden te *Velde*, dat hy het beleg niet langer kon dekken, maar zo haast men hem *Duinkerken* had ingeruimd, zig met alle de Troepen, die haare Majesteit betaalde, van het overige Leger zou moeten afscheiden, en den stilstand van Wapenen openlyk bekend maaken. —

Men

Men bewoog egter de vreemde Troepen, die hy onder zyn bevel had, om by het Leger te blyven, waar op de overgave van *Quesnoi* den 4 Juny volgde. — Doch, om de volflagen ontrouw der Engelschen te zien, moet gy u verbeelden, hoe verheugd de Franschen waren, dat de Hertog, het Leger der Bondgenooten verlaaten hebbende, met de zynen *Gend* en *Brugge* bezet had. Na zynen aftogt volgde de Nederlaag der Bondgenooten by *Dennin*, en het verlies van *Quesnoi*, *Bethune* en *Bouchain*. Ook werd door eene Fransche Party *Tboolen* in *Zeeland* gebrandfchat, en die Stad 10,000 Ryksdaalers afgeperst. — En hier mede werd deeze, door de ontrouw der Engelschen, zo ongelukkige Veldtogt beslooten. — Het Hof van *Frankryk*, dat van *Engeland*, om zo te spreken, nu in zyne magt hebbende, om het te brengen, waar het wilde, drong de Engelschen aan op de verlenging van de Wapenstilstand, die te Water en te Land tot den 22 December duuren moest. — De Staat leed ook een geweldig nadeel, door
het

het brandschatten van *Suriname*, *Curacao* en de *Berbice*, waar door de Staaten zig wel genoodzaakt zagen, de Vrede op de best mooglyke voorwaarden te sluiten; gelyk die dan ook op den 11 April van het Jaar 1713 te *Utrecht* getroffen werd, tusfchen de Engelschen, Portugeezen, Savoyen en de Staaten met *Frankryk*, en te drie uren na middernacht werd het Verdrag van Vrede en Koophandel tusfchen *Frankryk* en den Staat door onderteekening bevestigd.

Z. Uit uwe optelling besluit ik, dat de Keizer nog in Oorlog bleef?

V. Ja, de Keizer en eenige Duitfche Vorften bleven nog in Oorlog met *Frankryk*; deszelfs Gezanten onthielden zig wel nog eene wyl in *Utrecht* of *s' Hage*, doch keerden eerlang naa *Weenen*, zeer misnoegd op de Staaten, en vooräl op de Engelschen. — De Fransche, Engelsche en Staatsche Gezanten bleven ook nog eene poos te *Utrecht*, daar men wel haast Gezanten van *Filips de V.* ontving, die nu wederöm door de Staaten, zo als in den aanvang zyner Regeering, voor

Ko.

Koning van *Spanje* erkend, en de Vrede ook met hem gesloten werd.

Z De Vrede moet echter voor de Staaten nog op losse schroeven gestaan hebben, zo lang de Keizer met *Frankryk* in Oorlog bleef. Deed men niet alle moeite, om ook de Vrede tusfchen deeze Mogendheden te bewerken?

V. Men had niet alleen nodig, dit te doen ten behoeve des Keizers, maar ook uit hoofde van eigenbelang; alzo de Keizer juist de Mogendheid was, die in allen gevalle den Staat tegen *Frankryk* kon beveiligen, als ook, dewyl men met hem over eene *Barriere* of Voormuur voor den Staat in de *Nederlanden* handelen moest, hetwelk niet tot stand gebragt kon worden, zo lang de Oorlog duurde. Men zond dan naa *Frankryk*, als buitengewoone Gezanten, de Heeren *Buis* en *Goslinga*, en van daar kwam herwaards als gewoon Gezant de Markgraaf van *Castagnere*. — Om zig verders tegen alle onvoorziene voorvallen te wapenen, slooten de Staaten een Verbond met het Kanton *Bern* en met *Graauwbunderland*. Ook werd nog in dit zelf-

zelfde Jaar de Vrede met *Algiers*, *Tunis* en *Tripoli* bevestigd. — Ik heb u hier vooren gezegd, dat onder andere Volkplantingen van den Staat ook de *Berbice* door de Franschen gebrandschat was. Deeze Volkplanting was in 't Jaar 1703 door de West-Indische Maatschappy als een onversterklyk Erfleen, opgedragen aan *Abraham van Peere*, Schepen en Raad te *Vlissingen*, wiens Voorouders haar, voor omtrent 75 Jaaren het eerst hadden aangelegd. — De Brandschatting was maar gedeeltelyk door de Volkplanting voldaan, en men had aldaar een Wisselbrief van omtrent 182,000 Guldens ten laste van *Johannes* en *Kornelis van Peere*, voor een merklyk gedeelte Eigenaars der Volkplanting afgegeeven. — Doch deeze weigerden dezelve te betalen, en wat moeite de Franschen te *Utrecht* en in den *Haag* aanwendden, die Heeren beslooten liever den geheelen eigendom, dien zy aan de Volkplanting hadden, aan de Franschen over te laten, dan de gemelae som te voldoen. Dit zagen echter de Staaten ongeerne, en dus duurde het

tot in September, des volgenden Jaars, eer de Franſchen met vier *Amſtedamſche* Kooplieden overëenkwaren, ter betaaling van den Wiſſelbrief. Deeze waren *Nikolaas en Henrik van Hoorn, Arnold Dik* en *Pieter Schuurmans*, aan hun werd vervolgens de eigendom der Volkplanting afgestaan, doch welken zy eenige Jaaren daar na, weder overdroegen aan eene Maatſchappy van Kooplieden, voor de ſomme van 800 000 Guldens, waarna de Handel aldaar merklyk is toegenomen.

Z. Hoe ſtond het inmiddels met den Oorlog in het *Noorden*? Was die al geëindigd?

V. Neen; die hield nog ſteeds aan, tot merklyk nadeel van de Nederlandſche Zeevaart, dewyl niet ſlegts de *Zweeden*, maar ook de *Deenen*, verſcheiden Schepen namen, onder voorwendzel, dat dezelve voorraad naa *Tonningen* bragten, dat nog belegerd was. — De Staaten werden door de *Deenen* aangezagt, om deel in hunne belangen te nemen, maar zy weigerden het. — Ondertuſſchen liep in den Oorlog, tuſſchen den
Kei-

Keizer en de Franschen, de Oorlogskans den eersten meer en meer tegen, waar op de Vrede-Onderhandelingen tusfchen hem en het Fransche Hof weder aangevangen werden, en eindelyk de Vrede den 6 Maart 1714. te *Radftad* geteekend. — Vervolgens werden te *Baden* de Onderhandelingen met het Duitfche Ryk voortgezet, doch het liep aan tot den 7 September, eer de Vrede met den Keizer en het Ryk ter ééner, en *Frankryk* ter andere zyde getroffen werd. — Hier op volgde ook de Vrede tusfchen *Spanje* en *Portugal*. — Koningin *Anna*, die de vrugten van haaren trouwloozen handel niet lang genoot, was reeds op het einde des voorleden Jaars krank geworden, en gedurende haare ziekte, waren de *Wigs* onvermoeid in de weer. om de Proteftantfche Opvolging te verzekeren, ook hadden zy een heimlyk Verbond weten te bewerken, tusfchen de Staaten en *George Lodewyk*, Keurvorst van *Hanover*, die volgens voorheen gemaakte fchikkingen Koningin *Anna* moest opvolgen. — De Vrienden van den Pre-
ten.

tendent, en hy zelf zaten mede niet ftil, en werden in *Frankryk*, fchoon men het aan het Hof ftoutelyk ontkende, onder de hand onderfteund. — De Koningin overleed den 12 Augustus; en men had reeds gezorgd, dat, zodra zy overleden was, *George de I.* als Koning van *Engeland* uitgeroepen wierd, gelyk nu gefchiedde, wordende hy nog dienzelfden dag door het Parlement erkend, en aan hem daar van kennis gegeven. *Frankryk* deed terftond verklaaren, de herftelde vriendschap tufchen de twee Kroonen te willen handhouden, zonder zig met eenigen toeleg van den Pretendent te zullen moeijen. — *George* kwam van *Hanover*, in September te *Utrecht*, van daar in den *Haag*, daar hy door de Franfche en Spaanfche Gezanten begroet werd. — Hy vertrok met zynen Zoon naa de *Oranje Polder*, alwaar hy Scheep ging, wordende door eene Vloot Staatfche en Engelfche Oorlogfchepen begeleid. — En in *Engeland* met veel vreugde ontvangen.

Z. Dus had dan de Staat weder gearbeid,
om

om aan het Volk van *Engeland* eenen Koning, en aan den Koning zyne Kroon te bezorgen. 't Zal my nieuw doen, welke dankbaarheid men daar voor genooten heeft?

V. Zo dra *George de I.* den Troon beklommen had, beyverde hy zig ten sterkten, om *Frankryk*, volgens de Vrede van *Utrecht*, te verplichten, om de Haven van *Duinkerken* te slegten, waar over de beide Vorsten gantsch verschillende gedachten hadden. Terwyl zy hier over twistten, veroorzaakte de Koning van *Pruisfen* nieuwe verschillen over de Tollen op de *Maaze*, enkel ten oogmerk hebbende, om zig nog meer goederen uit de Nalatenschap van Koning *Willem* toe te eigenen, ook zocht de Koning zig by verrassing van *Grave* meester te maken, als eene Heerlykheid, behoorende aan het Huis van *Oranje*, doch dit gesluit zynde, wierp hy Volk in *Herstal*, mede eene Heerlykheid, aan den jongen Vorst *W. C. H. Friso* toebehoorende. — Onderling handelden de Staaten over de vermindering van Krygsvolk, daar sommigen sterk

voor

voor waren, doch anderen beweerden dat de Vrede zo vast niet stond, om zig van zo veel Volk te ontblooten, waarby zig ook de Raad van Staate voegde. — Men was mede ten zelfden tyde in onderhandeling getreden met den Keizer, over het Traktaat van Barriere, welk, na eenige moeilyke onderhandelingen, in het Jaar 1715 tot stand gebragt werd. — Met het begin van dat Jaar werd *Ergeland* met eenen inval van den Pretendent gedreigd, ten welken einde een hevige opstand in *Schotland* bewerkt werd. — Aan de Ambassadeurs der Staaten werd hier van terstond kennis gegeven, die het naa dien *Haag* overschreeven; waar op de Staaten volgens hun besluit in Augustus des voorleeden Jaars, den Koning alle verzekering gaven van bystand. In de maand van September brak de opstand in *Schotland* openlyk uit, doende den Graaf *van Mar* den Pretendent voor Koning uitroepen, welk ook aan verscheidene Oorden van *Ergeland* geschiedde. — De Koning zond *Horatio Walpole* herwaards,
om

om by de Staaten aan te houden op den onderstand van 6000 man, waar aan terstond, volgens gedaane belofte, voldaan werd. Voorts werd hem toegestaan, hier te doen koopen 12000 Snaphaanen, met derzelver Bajonnetten, die in *Amsteldam* geleverd werden. — De Patenten voor de Hulproepen in gereedheid, en de nodige Mondbehoefkens verzameld zynde, werd de Manschap onder bevel van den Majoor Generaal *van der Beek* te *Ooffende* ingescheept, en landde vervolgens op de *Theems* te *Harwich*. In November trokken zy in twee hoopen naa *Schotland*, en werden voor eenigen tyd in *Edenburg* gelegd — De Engelschen hadden reeds eenige overwinningen op de Weërspannelingen behaald. Inmiddels had de Pretendent aan alle Mogendheden, en dus ook aan de Staaten kennis gegeven, dat hy bezit ging nemen van zyne Ryken, — Hy begaf zig met een klein Vaartuig te *Duinkerken* in Zee, zynde slegts verzeld van zes Perzoonen, en landde daarmede in het Noorden van *Schotland*. In January 1716 maakte hy zig te *Festerose* eerst open.

openlyk bekend, en deed 'er zig voor Koning verklaaren; doch alle de Hoofden van zynen Aanhang waren zodanig bevreesd voor het Leger van *George* en de versterking der Staaten, dat zy beslooten zig van één te scheiden, en de onderneming te laten vaaren. Ook was 'er de Staatfche Manschap van zo veel dienst, dat *Argyle* den Pretendent verdreef tot aan *Montrose*, alwaar hy in 't midden van February weder Scheeping, en te *Grevelingen* aan Land stapte. Na deeze vlugt werd de Opftand zo spoedig gedempt, dat de Koning het veilig genoeg achte, om eene reize naa *Duitschland* te kunnen doen.

Z. De Pretendent moet toch in deeze onderneming niet veel byftand uit *Frankryk* genoten hebben?

V. Men kan niet zeker bepaalen, in hoe verre *Frankryk* de hand 'er in gehad heeft; maar zeker is het, dat de dood van *Lodewyk den XIV.* den Pretendent van alle verdere aanslagen heeft doen afzien. Deeze Vorst, die zo veel omust in de wereld

veroorzaakt had , lag het onrustig leven af op den 1 September . van het Jaar 1715 , in den ouderdom van omrent 77 Jaaren Zyn agterkleinzoon , de Hertog van *Anjou* , Zoon van den Hertog van *Bourgondiën* volgde hem op , onder den naam van *Lodewyk de XIV.* dan , nog geen zes Jaaren oud zynde , werd de Hertog van *Orleans* tot Regent verklaard ; waar van den Staaten terstond kennis werd gegeven . Thans had men wel Vrede , nogthans volgde de ééne moeilykheid de andere . Naauwlyks was het Traktaat van Barriere geflooten , of men kreeg twist met den Keurvorst van de *Paltz* , wegens *Limburg* , met dien van *Keulen* , wegens *Huy* , *Luik* en *Bon* , uit welke laatste Plaats de Staatsche Bezetting werd uitgedreeven ; en hier over was men pas in Onderhandeling getreden , of de Koning van *Pruisfen* wierp een nieuwen twistappel op , over het Regtsgebied in het Overkwartier van *Gelderland* . — De verandering in *Spanje* voorgevalien , door de dood van de Koningin , en het tweede Huwelyk van den Koning , met de Dochter des Hertogs van

Par.

Parma, maakte groote bewegingen. Daar by kwam het aanhouden der Zweedsche Kaaperyën, die zo verre gingen, dat *Groot-Brittannien* en de Staaten beslooten, eene Vloot naa de Oost-Zee te zenden; hetwelk *Karel de XII.* nog meer misnoegen tegen de Staaten deed opvatten. Ook toonde zig de *Czar van Moskovien* misnoegd op de Staaten, om dat zy, reeds eenige Jaaren te vooren, de *Zweeden* met geld ondersteund hadden. — Dit alles werd nog verzwaard door nieuwe onlusten met de *Porte*, en met den Keizer van *Marokko*.

Z. Het was in de daad zorgelyk, daar de *Vrede* zo wankelbaar stond, te denken om vermindering van de *Krygsmagt*.

V. Dit Jaar was ook het eerste, waar in men, na het doorstaan van eenen zwaaren *Stormwind*, die zwaare bezoeking van sterfte onder het *Rundvee* ontdekte, schoon men ze toen zo veel niet voelde, dewyl de invoer van *Runderen* van buiten ongemeen sterk was. — Gy begrypt, hoe gewigtig het *Staats-Ambt* in zulke tyden zyn moet,

als 'er dus van alle kanten nieuwe arbeid verschaft word, en nog onder alle die menigvuldige bezigheden werd ook in dit Jaar de hand geflagen aan eene geheime Onderhandeling, tot het maaken van een Verbond tusfchen *Frankryk*. *Groot Brittannien* en de Staaten, waarvan het geheim en de behandeling der zaaken, aan den Heer *Buis* in *Frankryk* werd toevertrouwd. Terwyl de Onderhandelingen hier over duurden, vernieuwden *Groot Brittannien* en de Staaten, in den aanvang van het volgende Jaar 1716. hunne voorige Verbonden. Maar de Staaten weigerden te treden in een verdedigend Verbond, dat tusfchen den Keizer en *Groot Brittannien* geflooten was. — Het was toen nog te versch te geheugen, hoe Koningin *Anna* de Staaten en den Keizer in gevaar gebragt had, en gedwongen tot eene nadeeliger Vrede, dan men te vooren had kunnen bedingen. — Ten deezen tyde zag men *Peter den I.* Czaar van *Moskovien* en de Czaarin in de *Nederlanden*, doch van hun verblyf alhier, en byzonder te *Amfteldam*,

zal

zal ik op eene andere plaats gelegenheid hebben, om u verslag te doen. — Gy hebt u verwonderd, dat men in zulke onrustige tyden nog kon raadplegen over de vermindering van s'lands Krygsmagt. Om uwe verwondering weg te nemen, zal ik u den toefaud derzelve wat nader openleggen. — Na het sluiten der Vrede had men het Krygsvolk van den Staat verminderd, tot op 40,281 Man, waar van men 2144 Man gebragt had op de inkomsten der Barriere. En behalven dit, hadden verscheiden Gewesten beslooten tot afzonderlyke afdanking. — *Zeeland* had zig ontlast van een Vendel Graauwbunders, en agt Vendelen gemeene Knechten; *Friesland* insgelyks van een Vendel Graauwbunders, en van vier Gemeene; *Stad* en *Lande* insgelyks van een Vendel Graauwbunders, en van vyf andere. — Andere Gewesten hielden ook hunne Kompagniën Ruitery en Voetvolk niet voltallig. *Gelderland* hield een zevende in van zyn aandeel in de Gemeene Lasten, ter oorzaake van het verschil over het gedeelte, welk ieder Kwar-

tier daar in te draagen had. — Uit deeze ongeregeldheid volgde, dat *Gelderland*, *Holland* en *Overysfel*, die zig niet ontlast hadden, van meer Troepen, dan behoorde, meer droegen, dan hun aandeel beliep. — Om eene scheuring van het Bondgenootschap, die men dughte, voor te komen, had *Overysfel* voorgelagen het beschryven eener buitengewoone Vergadering, en herhaalde dit in de maand van Augustus. waar toe de Algemeene Staaten toen ook neigden, doch niet zo omslagrig als in 't Jaar 1651: men oordeelde het genoeg, zo uit ieder Gewest een klein getal Afgevaardigden naa den *Haag* kwamen, met volkomen last, om eene lyst te maaken van de gebreken der Regeering in ieder Gewest. — Eenigen, het zy in of buiten de Regeering, waren van gedachten, dat men deeze heilzaame oogmerken kon bereiken, door het aanstellen van eenen Stadhouder. Doch dit werd spoedig van de hand gewezen. — De Buitengewoone Vergadering, waartoe men beslooten had, nam eenen aanvang in de maand van October. —

ber. — In *Stad* en *Lande* lag het Lid der *Stad* met de *Omlanden* overhoop, en zond dus geene Afgevaardigden; na het vaststellen van eenige voorafgegaane Punten werd de buitengewoone Vergadering geöpend den 28 van de maand November. — De Vergadering bleef by één tot in September 1717, en scheidde toen zonder dat de Gewesten het ééns waren geworden over verscheider voorname stukken, om welke te regelen, de Vergadering belegd was. — In het begin van het Jaar 1717, werd het *Drievoudig Verbond* gesloten tusfchen *Frankryk*, *Groot-Brittanje* en de *Staten*, waar over het Hof van *Weenen* zig ten hoogften misnoegd toonde, en niet minder het Hof van *Spanje*. In *Frankryk* morde men, om dat de Hertog van *Orleans*, door het sluiten van dit Verdrag, de eer en belangen van het Ryk, aan zyne byzondere belangen fcheen opgeöfferd te hebben, zig verbindende tot het verdryven van den Ridder van *St. Joris*, en gestemd hebbende tot het flegten van de kostbaare Werken te *Mardyck*, welk Koning:

Lodewyk nooit zou hebben toegestemd. — In *Engeland* werd het van sommigen mede afgekeurd, alzo men de Protestantsche Opvolging genoeg verzekerd hield, door de *Utrechtsche Vrede*. En hier te Land was men van oordeel, dat men zig dus doende, te verre verwyderen zou van het Huis van *Oostenryk*, en dat het ligt nadeelig zou kunnen zyn voor den Handel op *Spanje*, ook vreesde men, dat men hier door in eenen nieuwen Oorlog zou worden ingewikkeld. — Hoe zeer Koning *George de I.* zig door dit *Drie-voudig Verbond* verzekerd achtte, tegen de aanvallen van den Pretendent, echter ontdekte hy, by zyne komst uit *Hanover*, eene onderneming van den Graave van *Gyllemborg*, en den Graave van *Gortz*, ten zynen behoeve. De eerste was Resident van *Zweeden* in *Engeland*, en de laatste onthield zig om deezentyd in *Holland*.

Z. Welk was het oogmerk van deeze twee?

V. Zy hadden voor, aan verscheiden Oorden, en zelfs in *Frankryk* en *Holland* Schepen

te

te koopen, die naa *Gottenburg* te zenden, en van daar 8000 Knechten en 4000 Ruiters met een bekwaamen voorraad van Oorlogs en Mondbehoeffens over te voeren naa *Engeland*. — Het Fransche Hof had hier van kennis gegeven aan *George den I.* Den 9 February, des nagts om twaalf uren, werd het Huis van *Gyllemborg*, op last des Konings, bezet, hy onverhoeds overvallen, en met zyne papieren in verzekering genomen. En aan de Staaten werd verzogt, den Baron *Gortz* mede in hegtenis te nemen, deeze ontbield zig te *Amsteldam* en in den *Haag*, men meende hem in den *Haag* te ligten, doch hy was kort te vooren naa *Amsteldam* terug gekeerd. Eén zyner Sekretarissen, Broeder des Graaven van *Gyllemborg* werd gevat, en in de Kasteleny bewaard. *Gortz* werd door eenen *Willem Vleertman*, die snel te paard ryden kon, en in den jongsten Oorlog gemeenlyk de eerste Legertydingen herwaards plagt te brengen, te *Arnhem* agterhaald, met twee kistjes met papieren by hem. Men besloot toen, om hem, niettegenstaande

alle de vertoogen van het Hof van *Zweeden* in bewaaring te houden, waardoor de *Nederlandsche* Koopvaardyschepen groot nadeel leeden, tot zo lang, en zelfs nog nadat zy beiden ontslagen waren. — Doch, toen men zig verheugde, dat de Oorlog in 't Noorden ten einde liep, ontstond 'er alleronverwagts een ander tusfchen *Spanje*, den Keizer en *Frankryk*.

Z. En welk was de oorzaak van deezen onverwagten Oorlog?

V. De onrustige *Alberoni*, om deezen t' d tot Kardinaal verheven, had het ontwerp daar van gefmeed, niet lang na den dood van *Lodewyk den XIV*. De ongeneigdheid van den Keizer, om *Filips den V.* als Koning van *Spanje* te erkennen, was het voorwendzel, waar van hy zig bediende, om dien Vorst den wankelbaaren ftat van zyn Ryk onder het oog te brengen. — De Oorlog tusfchen den *Turk* en den Staat van *Venesiën*, die reeds in 't Jaar 1715 ontftoken was, gaf den Koning van *Spanje* gelegenheid, om zig ter Zee te wapenen, en eenen lang beraanden

toe-

toeleg uit te voeren, te weten het overmeesteren van *Sardinien*. — *Engeland* en *Holland* deden ondertusfchen alles, wat mooglyk was, om de Vrede te herftellen, maar het duurde tot diep in het volgende Jaar, eer de handelingen hier over ten einde liepen. — Tegen den uitgang van dit Jaar, en wel op Kerftyd, werden deeze Landen, en byzonder *Groningerland* bezogt met eenen allerzwaarften vloed. In *Groningerland* bevond men, dat meer dan 14000 huizen waren omvergefpoeld, meer dan 2000 menfchen, ruim 14000 hoornbeesten en paarden verdrinken waren, als ook over de 22000 varkens en fchaapen. — Gedurende den Oorlog met *Spanje*, werd in 't Jaar 1718 de Vrede geflooten tufchen de *Porte*, den Keizer en den Staat van *Venetien*, en weinig dagen daarna het Verdrag geteekend tufchen den Keizer, *Frankryk* en *Groot-Brittanje*, bekend onder den naam van het *Viervoudig Verbond*. Men had de Staaten mede verzogt, daar deel in te nemen doch de raadplegingen waren menigvuldig, eer men 'er toe befloot, echter werd

het met meerderheid doorgedrongen, op zekere voorwaarden. Ook trad de Koning van *Sicilien* daar in, die daar in by ruiling, het Eiland *Sardinien* verkregen hebbende, den Titel van *Sardiniën* aannam. Ook maakte in dit zelfde Jaar de dood van *Karel den XII*, die voor *Frederiksstad* sneuvelde, een einde aan den Noordschen Kryg.

Z. Ik heb in lang niets gehoord van den Prins van *Oranje*.

V. Deeze werd in dit Jaar Stadhouder van *Groningen*, welk hy alleen te danken had aan den Burgemeester *Schay*. — Thans was de Oorlog tusfchen *Groot-Brittannien* en *Spanje* het eenigfte nog, dat den Koophandel der *Nederlanders* belemmerde. De onrustige *Alberoni* poogde in deezen Oorlog eenen Opftand in *Engeland* en in *Frankryk* te bewerken, doch in het laatstgemelde Ryk werd zyn verderflyke toelig ontdekt, en had ten gevolge, dat nog voor het einde van dit Jaar *Frankryk* den Oorlog aan *Spanje* verklaarde. — In het volgende Jaar 1719 meenden de Spanjaards eene landing in *Schootland*

te doen, om welke reden de Staaten ook weder den bepaalden onderftand aan den Koning toezonden. Doch niet de magt van *Engeland*, noch die der Staaten, maar de hoogfte aller magten veydelde door eenen ongemeenen ftorm, die genoegzaam alle de Schepen vernielde, de oogmerken der Spanjaarden. — De Staaten en *Frankryk*, om dit Toneel van Oorlog te doen eindigen, handelden in *Spanje* tot bewerking van de Vrede, welke ook volgde, zodra de Koning van *Spanje Alberoni* zyne ongenade deed gevoelen, met hem van zyn Hof en uit zyn Ryk te verbannen. — De Koning aarzelde zelfs toen niet, om deel te nemen in het Viervoudig Verbond.

Z. Hoe veel beroerte kan één onrustig Schepzel in de waereld niet veröorzaaken?

V. Ja; wat kan een Vorst, die zelf geen doorzigt heeft, of zyn vertrouwen aan eenen onëerlyken Staatsdienaar wegfchenkt, zig zelve en zynen Onderdaanen niet al onheilen op den hals haalen? — De nog zweevende gefchillen tufchen de Mogendhe-

den, werden in het Jaar 1720 op eene byeenkomst te *Kameryk* ter hand genomen, om te veröffenen. Deze byeenkomst duurde vier Jaaren, en scheidde genoegzaam vrugteloos. — By eene andre gelegenheid zal ik u eene volledige schetze van den oorsprong, voortgang en verval van den Aktie Handel in deeze Gewesten, die in dit Jaar plaats had, mededeelen; waaröm wy denzelven hier stilzwygende kunnen voorbygaan. — Doch ik moet u eenig verhaal doen van de verdrukking der Protestanten in *Duitschland* en *Hongaryën*, en byzonder in den *Paltz*, daar de Heidelbergsehe Katechismus verboden en opgehaald, en aan de Hervormden te *Heidelberg* twee kerken en verscheiden inkomsten ontnomen werden. Alle de Protestantsche Mogëndheden stelden zig voor de ongelukkigen in de bresse, en byzonder de Staaten. De Keurvorst van den *Paltz* beloofde wel, den Hervormden te *Heidelberg* de kerken te rug te zullen geven, doch het stuk van den Katechismus wilde hy aan den Keizer verbleeven hebben. Men besloot derhal-

ven hier ook tot het strenglyk uitvoeren van de Plakaaten tegen de *Jesuiten*. In *Gelderland* en elders werden de Roomsche Kerken geslooten, de *Jesuiten* alom het Land uitgedreven, waarvoor de vervolging in den *Paltz* verminderde, waar na men hier ook weder zagter handelde. — De Raadpensionaris *Hleinsus*, die dit gewichtig Ambt zedert het Jaar 1698 bekleed had, en van vyf tot vyf Jaaren op nieuw was aangenomen, overleed den 3 Augustus dezes Jaars. En werd in de maand September opgevolgd door den Heer en Mr *Isaak van Hoornbeek*, Pensionaris van *Rotterdam* op dezelfde wedde van 12,000 Guldens. — De Handelingen te *Kameryk* van tyd tot tyd verschooven wordende, slooten inmiddels *Engeland* en *Spanje* in het Jaar 1721 de Vrede. — Ook werd ten zelfden tyde een geheim Verbond geslooten tusfchen *Frankryk*, *Spanje* en *Groot Brittanje*, en dit gaf eerlang aanleiding tot het openen der byeenkomst te *Kameryk*.

Z. Was onze Staat nu geheel buiten allen Oorlog?

V. Verre

V. Verre van daar. Men had thans nog Oorlog met de *Algerynen*, en de Staaten waren, om het nemen der Koopvaardysche-
pen verder te verhoeden, genoodzaakt, eene Vloot in de *Middellandsche Zee* te zenden, zo als geschiedde, onder bevel van den Vice-Admiraal, *Heer van Sommelsdyk*, en in het volgende Jaar 1722 onder den Schout by Nagt *Henrik Grave*, dien het gelukte, twee *Algiersche Kaapers* te bemagtigen. — De Aanhangers van den Pretendent zогten in dit Jaar weder eenen nieuwen opstand te verwekken, doch dezelve liep te niet, door het te regt stellen der voornaamste *Belhamels*.

Z. Onder al dit onöphoudelyk gewoel, verheug ik my, dat de rust binnen s' Lands gevestigd bleef.

V. Ja, wel onder het gemeen, maar niet onder de Gewesten onderling. Ik heb u hier vooren gezegd, dat de jonge Prins van *Oranje* tot Stadhoudcr van *Groningen* was aangesteld, en schoon nu nog maar den Ouderdom van elf Jaaren bereikt hebbende, werd hy door de Ridderfchap en Eigen-Erfsden van het
Land-

Landschap *Drentbe*, tot Stadhouderschap en Kapitein Generaal van hun Gewest aangesteld. — Zyne Vrienden arbeidden op dien zelfden tyd, om hem dezelfde waardigheid in *Gelderland* te doen opdragen. — Dit zogten de Staaten van *Holland* op alle mooglyke wyze te verhinderen. De Brief door dezelve aan die van *Gelderland* gezonden, werd beantwoord op eene wyze, waar uit men zorgde, dat zy niet zouden te rug gehouden kunnen worden, zo als de gevolgen ook openbaar maakten, want op den 22 November was daar toe reeds Staatsgewyze beslooten, en zelfs eene Instructie ontworpen, welke door de Vrienden van den Prins werd aangenomen, schoon het Stadhouderschap daar merklyk in behoefde was. — Het strekt, zeyden zy, voor eene trede, hoe klein ze ook zyn moge, tot verdere verheffing van den Prins, en het gevolg zal ook doen zien, dat men in volgende Jaaren de banden, die de Geldersche Staatsleden wel vast meenden gelegd te hebben, wist te ontfnoeren. — In *Holland* was men op geheel andere zaaken be-

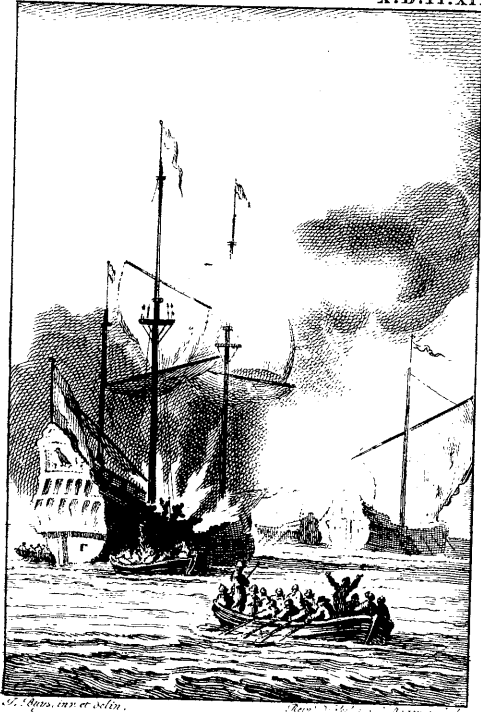
bedagt, naamlyk, op de ondersteuning der bezwaarde Schatkist, waartoe men geen gereeder middel wist te vinden, dan het verkoopen van eenige Ambachtsheerlykheden, Landen en Tienden, en hoeveel van sommigen derzelven daar tegen werd ingebracht, eger gingen 'er de Staaten mede door, zelfs van zulken, die *Stedelyke* Privilegiën hadden, als *Beverwyk*, *Vlaardingen*, *Westwoud*, doch *Grootenbroek*, hier ook onder betrokken zynde, werd op vertoon van de aanzienlyke Privilegiën deezer *Stede* verschoond. Dit verkoopen had ten gevolge, dat de oude Rekenkamer der Graaflykheids Domeinen van *Holland* werd afgeschaft, en het bewind over de Graaflyke Goederen opgedragen, aan de Kollegiën van Gekommitteerde Raaden, in het Zuider- en Noorder Kwartier. Doch van den kant des Keizers werd thans een ontwerp rugtbaar, waar uit een algemeene Oorlog schein gebooren te zullen worden, en het welk, gedurende den tyd van vyf Jaaren, groote moeilykheden veroorzaakte, en gantsch *Europa* in beweging bragt, naamlyk de op-
rig-

rigting van eene Oost- en West-Indische Kompagnie te *Oostende*. Men had in *Engeland* en in de *Nederlanden* niet zo dra verstaan, dat de Keizer daar toe Octrooi verleend had, of men poogde hem te bewegen, hetzelfde weder in te trekken, beweerende, dat het streed tegen de voorheen gemaakte verdragen. — Ons bestek gedooft niet, zelfs het geringste te melden, van het geen daaromtrent verhandeld is. Dus zal ik u maar met één woord zeggen dat dezelve eindelyk in 't Jaar 1727 weder vernietigd wierd. — Uit het volgende verhaal zult gy genoegzaam kunnen opmaaken, wat daar uit al gebooren werd. — In het Jaar 1723 werd de meergemelde Heer *Buis* naa *Denemarken* gezonden, om de verschillen over den Koophandel met dat Hof uit den weg te ruimen, doch, hoe bekwaam die man tot dergelyke zaaken in veele soortgelyke omstandigheden ook mogt bevonden zyn, egter keerde hy van daar te rug, zonder iet ver- rigt te hebben — In de maand Mey geraakte het Koopvaardyschip van *Pieter Vlak*,

op de hoogte van *Gibraltar* slaags, met twee Algierische Kaapers, die dapper werden afgekeerd. Doch, na het gevegt, ontstond 'er brand in 't Koopvaardyschip, welk door 't Volk verlaaten werd, dat zig in de Sloepen begaf, en gelukkig aan Land kwam.

Z. Was de hyëenkomst te *Kameryk*, die volgens uw gezegde nog duurde, van geene de minste uitwerking, om de zweevende geschillen te beslegten?

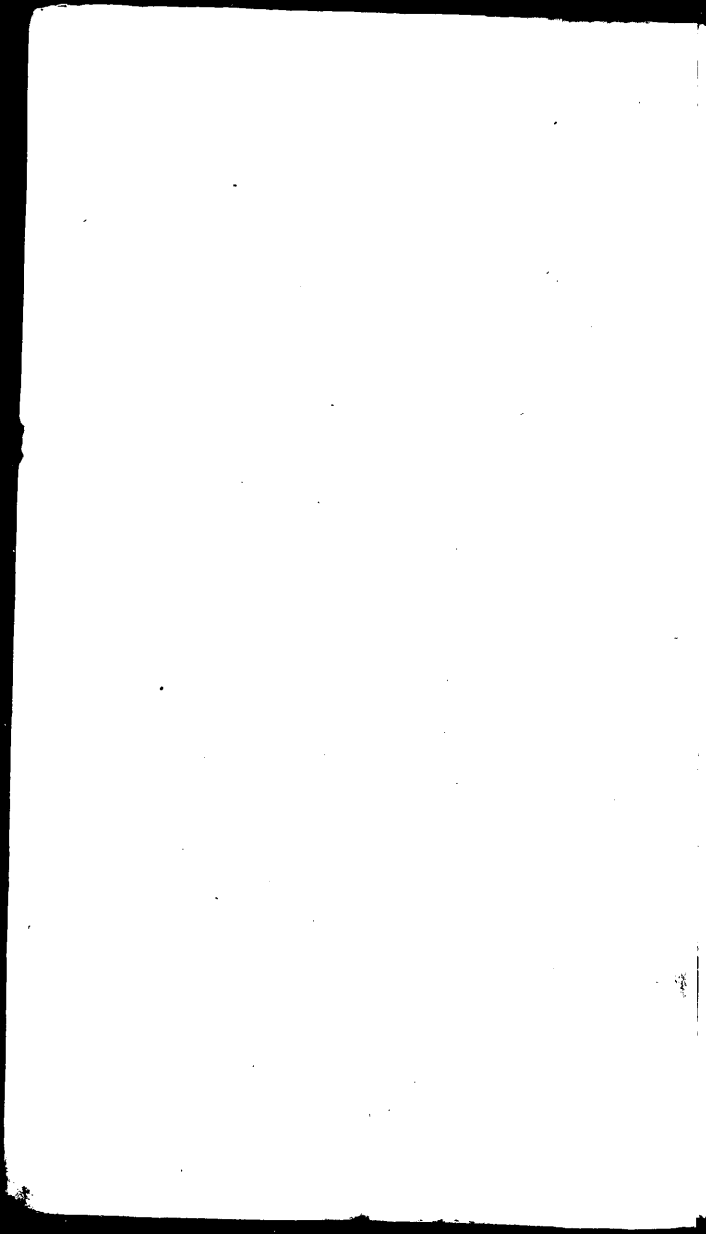
V. Neen, daar werd niets van belang verrigt, enkel kwam men in 't Jaar 1724 zo ver, dat ieder zyne eischen inbragt. — Dat *Lodewyk de XV.* die meerderjaarg geworden was, nu zelf de Regeering aanvaardde, bragt veel toe tot het vertragen der handelingen. De Hertog van *Orleans* overleeden zynde, nam de Hertog van *Bourbon* de belangen van *Spanje* minder ter harte; daarby kwam dat *Filips de V.* schoon nog in den bloei zyner Jaaren, besloot, de Kroon van *Spanje* af te staan, aan den Prins van *Asturiën*, zynen oudsten Zoon. Verscheidene redenen werden hier van gegeven; zy, die
agter

J. J. G. van der Schueren.

Amsterdam, bij de Drukkerij van J. J. G. van der Schueren.

HET HOLLANDSCH SCHIP VAN PETER VLAK,
IN GEVECHT MET TWEE ALGIERSCHE KAPERS.

agter het geheim meenden te zyn, dagten, dat het geschiedde op hoope, als *Lodewyk de XV.* zonder kinderen na te laten, mogt komen te overlyden, des te gereeder aan de Fransche Kroon te raaken. De jonge Koning werd gekroond, onder den naam van *Lodewyk den I* en de Heer *van der Meer* werd als buitengewoon Gezant, naa *Spanje* gezonden, om hem geluk te wenschen. — In *Frankryk* werd de vervolging tegen de Protestanten thans sterker gedreeven dan te vooren, en al wat de Heer *Hop* ten hunnen voordeele aanwendde, was vrugteloos, alleen verwierf hy zo veel, dat 'er aan de Hervormden eene begraafplaats aan de Wallen van *Parys*, omtrent de Poort *St. Martin*, werd toegewezen. — In *Tborn*, eene Stad in *Poolsch-Pruisfen*, waren de vervolgingen, den *Lutherfchen* aangedaan, allerhevigst. De Staaten schreeven wel ten hunnen voordeele, aan den Keizer en den Koning van *Poolen*, doch alles was vrugteloos. Even dus mislukte ook de handeling van den Schout by Nagt *Godin* te *Algiers*; de Kapitein *Schryver*, die onder zyne Vlag

Vlag was, veröverde eenen Kaaper dier Natie, en hy maakte jacht op een' ander, die het by *Tetuan* op strand zette, en daar zyn Schip zelf in brand stak. — Het *Spaanfche* Hof met den Keizer in eene afzonderlyke handeling getreedden zynde, had daar toe den Hertog van *Ripperda* verkooren. Deeze was in 't Jaar 1715, van wegen deezen Staat, naa *Spanje* gezonden, en in 't Jaar 1717 verzogt hebbende eene keer herwaards te mogen doen, en in 't volgende Jaar te *Madrid* wedergekeerd zynde, kort voor het uitberfien der onlusten tufchen *Frankryk* en *Spanje*, had hy den Roomfchen Godsdienst aangenomen, en was daar door vervallen van de Waardigheid, die hy, van wegen deezen Staat, aan her Hof van *Spanje* bekleedte. Vervolgens had hy zig bezig gehouden met het opregten van Weveryën in *Spanje*, zonder zig te bekommeren over het nadeel, dat hy daardoor aan zyn Vaderland toebragt. Voor zyn vertrek naa *Duitschland*, gaf hy voor, een keer naa *Holland* te willen doen, ter verrigting zyner zaaken. — De Ambafadeur

deur *van der Meer* ontdekte echter spoedig zyne oogmerken. — Terwyl hy te *Weenen* handelde, gebeurde 'er in *Frankryk* in het Jaar 1725 iet, hetwelk een verbaazend opzien verwekte, en in de daad een hoon was, zo groot als ooit iemand kon worden aangedaan. — De Hertog van *Orleans* had meer, met inzicht op zyn eigen belang, dan op dat des Konings, een Huwelyk geslooten tusfchen *Lodewyk den XV* en de Infante van *Spanje*, doch haare jongheid had de voltrekking van hetzelfde belet. — Het Hof en de Hertog van *Bourbon*, die nu in plaats van den Hertog van *Orleans* getreedden was by den Koning, begreepen, dat het belang des Ryks vo derde, dat de Koning eene Prinfesse trouwde, die in staat was, hem Opvolgers tot de Kroon voort te brengen, welk van de Infante nog in lang niet te wagten was. Men vertoonde dit den Koning zo ernstig, dat hy eerlang beflot, de verbindtenis te breeken, welke de Hertog van *Orleans*, geduurende zyne minderjaarigheid, met het Spaansche Hof had aangegaan. — Intusfchen had men zyn
best

best gedaan, om dat Hof alle vermoeden van dien toeleg te benemen; en de Marschalk *de Tesse* kreeg last, om hunne Katholyke Majesteiten te verzekeren, dat de ondertrouw tusfchen den Koning zynen Meester en de Infante gefchieden zou, zodra de Prinfesse *volle zeven* Jaeren bereikt zou hebben.

Z. Zeven Jaaren?

V. Ja, die had zy nog niet bereikt. Men was inmiddels in s'Konings Raad onöphoudelyk arbeidzaam, om te overleggen, op wat wyze men zig in dit gewigtig stuk gedragen zou. — Eene ziekte, in welke de Koning gevallen was, deed de raadflagen bekorten, en het besluit was; „ Dat het belang van den „ Staat vorderde, dat de Koning eene huw- „ baare Prinfesse trouwde, en dat men de „ Infante naa *Spanje* te rug zou zenden”. In *Spanje* vernam men dit besluit, zo als gy ligt denken kunt, met de grootfte veröntwaardiging, alle *Franschen*, die zig met de zaaken van het Hof hadden bezig gehouden, kregen terftond bevel, om binnen 24 uren

Ma-

Madrid te ruimen. De brieven van den Koning en den Hertog van *Bourbon*, waren door den Koning en Koningin van *Spanje* geweigerd aan te nemen. De Prinses van *Beaujolois*, die aan den Infant *Don Carlos* verloofd was, werd ook te rug gezonden naa *Frankryk*. — Aan hun, die van wegens het Hof van *Spanje* aan dat van *Frankryk* hun verblyf hadden, werd gelast, de Infante daadlyk op te eischen, en met haar naa *Spanje* te rug te keeren; doch de Hertoginne *de Tallard* was reeds met haar naa de Grenzen vertrokken, daar zy van den Koning en Koningin deftig werd ingehaald. — Dit kind had zig in *Frankryk*, niettegenstaande haare tedere Jaaren, reeds zo bemind gemaakt, dat zy, die haar op die Jaaren gekend hebben, haar als een wonder van geestigheid, bevalligheid, beleefdheid en spraakzaamheid hebben aangemerkt. — *Ripperda* had ondertuschen te *Weenen* verdragen tuschen het Keizerlyk Hof en dat van *Spanje* weten te bewerken, die in *Frankryk*, *Engeland* en *Holland* groot ongenoegen baarden,

en byzonder het *Wecner*-Verdrag van Koophandel. — Dit was oorzaak, dat het ontworpen Verdrag te *Hanover*, te eerder tusſchen *Frankryk*, *Engeland* en *Pruisfen* geflooten werd, waartoe de Staaten onmidlyk verzogt werden, toe te treden. Maar het verſchillend belang der Gewesten, en de onvermocide pogingen van het Keizerlyk Hof, om de Staaten daar van af te raaden, waren oorzaak, dat het diep tot in het volgende Jaar 1726 aanliep, eer de Staaten daar in traden. In het voorgaande Jaar kogten de Staaten van *Holland* de Heerlykheid van *Viaanen* en *Ameide*, voor 890,200 Guldens. — Het Verdrag van *Hanover*, de verandering in *Frankryk* voorgevallen, daar de Hertog van *Bourbon* van alle zyne posten ontzet werd, en de Kardinaal *de Fleury*, s'Konings Leermeester, de eerſte plaats bekleedde, als ook de ongenade, in welke de Hertog van *Ripperda* verviel, dit alles waren ſamenlopende omſtandigheden, welke de verzoening tusſchen *Frankryk* en *Spanje* bewerkten.

Z. Welke

Z. Welke was de reden der ongenade van *Ripperda*?

V. De flegte staat der Koninglyke Geldmiddelen bragt hem in zo groote verlegenheid, dat hy buiten staat was, om aan de behoeften van het Weener-Hof te voldoen, en dit bragt hem in de noodzaaklykheid, om zig weder naauwer met *Groot-Brittanniën* en de Staaten te verbinden, welk egter zeer geheim moest gefchieden, om aan de Koningin geen agterdogt te geven. — Hy maakte aan de *Engelfchen* en Staatfchen bekend, dat 'er te *Weenen* een geheim Verdrag met *Spanje* geflooten was; nogthans beklaagde hy zig te laat, dat hy zig dit had laten ontvallen, toen hy ontwaar werd, dat *Engeland*, *Frankryk* en de Staaten niet ophielden, om van den Keizer en Koning van *Spanje* te vraagen, waar dit Verdrag in beftond. — De beide Mogendheden wilden het niet be-lyden, doch durfden het egter niet volftrekt ontkennen. — De Hertog werd hier op van alle zyne Waardigheden ontzet, en nam de wyk in de wooning van den *Engelfchen*

Gezant *Stanbopé*. Z. hy voorwendde, uit vreeze voor 't Gemeen. — *Stanbopé* had hier van aan den Koning kennis gegeven, die het gehouden gedrag goedkeurde, maar straks de wooning met eenige Soldaaten deed bezetten. *Ripperda* werd gevat en naa het Kasteel van *Segovia* in hegtenis gebragt. — Hy ontkwam van daar in 't Jaar 1728. begevende zig eerst naa *Portugal*, van daar naa *Engeland*, en eindelyk naa *Holland*, doch nergens vertrouwen vindende, begaf hy zig naa *Marokke*, en werd Turksch, egter bleef hy hier in een zo gering aanzien, dat hy zig van den handel met schaapen moest onderhouden; hy overleed eindelyk te *Tetuan*, in 't Jaar 1737.

Z. Dus kreeg dan hier de ontrouw haare verdiende straffe; juist het tegendeel van het geen wy by den Hertog van *Marlborough* gezien hebben. Eischte de Engelsche Gezant geene vergoeding voor het bezetten van zyne wooning, hetwelk tegen het Recht der Volken scheen aan te loopen?

V. Ja, *Stanbopé* en *van der Meer* eischten
dit

dit beiden, te meer, alzo het Hof van *Spanje* zig van eenige onvoorzigtige uitdrukkingen tegen de Bedienden van *van der Meer* bediend had. — Dit en het geheim *Weener* Verdrag, was oorzaak, dat men in *Engeland* eenige toerusting ter Zee begon te maaken, hetwelk te noodzaaklyker scheen, om dat *Rusland* in dit zelfde jaar in het *Weener*-Verbond trad.

Z. Waren 'er ook nog eenige byzondere redenen, die *Engeland* aanspoorden om zig te wapenen?

V. Ik heb u te vooren, zo ik meen, reeds gezegd, dat de Pretendent tot op deezen tyd toe, *Engeland* als een geesfel strekte, en dus moest men, by de minste omstandigheid, daar tegen op zyne hoede zyn. — *George de I.* was onderrigt, dat, ten behoeve van den Pretendent, drie Oorlogschepen in *Rusland* gekogt waren; die na *Spanje* waren vertrokken, en men twyfelde niet, of deeze zouden gebruikt worden, om Volk met nog vier *Spaansche* Schepen in te nemen; ook had men verstaan, dat 'er te *Oostende* 6000 man gereed lagen. Daar was dus in *Engeland* geen

twyfel over, of de Keizer, *Spanje* en *Rusland* waren het ééns, om iet van belang te ondernemen. Gevolglyk ziet gy, dat de Koning wel deeglyk reden had, om zig in staat van tegenweer te stellen — *Pruisfen*, wanneer de Staaten op zekere voorwaarden in het Verdrag van *Hanover* wilden treden, maakte daar omtrent zwarigheid, willende, dat zy, zonder uitzondering, even als de andere Mogendheden, en zonder eenige voorwaarden, daar in treden zouden, en dat zy zig ook zouden verbinden tot de handhaving van de *Westpfaalsche* en *Olivaſche* Verdragen, daar zy te vooren niet toe verbonden waren geweest, en waardoor zy ligtelyk in eenen lastigen en kostbaaren Oorlog konden ingewikkeld worden. — Doch, men ontdekte daarna het ware oogmerk van het *Pruisfisch* Hof, hetwelk een heimlyk Verdrag met den Keizer geslooten had; als ook twee maanden te vooren een verdeedigend Verbond met *Rusland*, ſtrydig met het Verdrag van *Hanover*, volgens 't welk de Bondgenooten zonder elkanders voorkennis, niet mogten in

On-

Onderhandeling treden, veel min met andere Mogendheden sluiten. — De Vice-Admiraal *Sammelsdyk* had met die van *Algiers* de *Vrede* getroffen, en zond den Kapitein *de Wildt* met een afschrift daarvan aan den Consul te *Mallaga*, met last, om het den Ambassadeur van *der Meer* toe te zenden, die ook deswegens ten Hove de gewoone gelukwenschingen ontving, doch te gelyk werd 'er bevel afgevaardigd naar alle de Zeehavens van het Ryk, om geene Staatsche Oorlogschepen in dezelve te ontvangen of te laten vertoeven, hetwelk streed tegen het 20 Artikel van de *Utrechtsche Vrede*. Maar de *Spaanschen* grondden hun gedrag daar op, dat de Staaten in 't Verdrag van *Hanover* getreden waren. De Keizer scheen mede voornemens, om de Staaten in nieuwe moeilykheden in te wikkelen, kwalyk nemende, dat zy eenige nieuwe Werken hadden aangelegd, op den *St. Pietersberg* te *Maastricht*. — Dus was men, ook hier te Land, hoe ongeern ook, genoodzaakt, om de Land en Zeemagt van den Staat te versterken. Ik zeg, hoe ongeerne ook, om dat men

door zwaare overstromingen en het doorbreken der Rivier.uyken, geweldige schaden geleden had.

Z. Waar in bestond deeze vermeerdering van s' Lands magt?

V. Voorëerst in eene werving van 10,000 man, en het in Zee brengen van 18 Oorlogschepen, het voltallig maaken der Regimenten, en het raadplegen over het aanstellen van eenige Generaals. *Gelderland* en *Friesland* spraken van hunnen Stadhouders, den Prinse van *Oranje*, doch dit had toen nog geen gevolg. — De Oorlog tuschen de Bondgenooten van het Verdrag van *Hanover*, met die van het *Weener*-Verdrag, schiep dus onvermydelyk, en daarom raadpleegden de eerstgemelden over hunne belangen in *Zweeden*, welk Ryk met den aanvang van het Jaar 1727 in dit Verdrag overkwam. Kort daarna maakten *Frankryk* en *Groot-Brittanje* ook een Verbond met *Denemarken*. — En de zaaken in het Engelsch Parlement beflist zynde, werden de toebeleidzelen ten Oorlog algemeen, schoon alle

Mo.

Mogendheden openlyk betuigden meer voor de behouding der Vrede te zyn. — *Spanje* alleen maakte een begin der Vvëndlykheden, met het belegeren van *Gibraltar*, doch dit beleg was vruchteloos; terwyl het duurde, en de Engelfchen de Spaanschen verhinderden, om de plaats te water aan te tasten, werd 'er te *Weenen* opening gedaan tot Vrede Onderhandelingen, waar in de Kardinaal *de Fleury* al zyn vernuft te werk stelde, om die van een goed einde te doen zyn, gelyk hy dan ook bewerkte, dat de voorafgaande punten te *Parys* geteekend wierden, waardoor hy eene ongemeene achting in de *Nederlanden* verwierf, te meer, daar men meer hoop had dan te vooren, tot de vernietiging der *Oostendische* Maatschappy. — Doch, in deezen toestand van zaaken, overleed *George de I.* Koning van *Engeland*, aan wien de Staaten eenen getrouwen Bondgenoot, en *Europa* eenen van de eerste Handhavers der Vrede verloor. Hy overleed den 22 Juny, op zyne reize naa *Hanover*. Zo haast de tyding van zynen dood te *Londen*

gekomen was, werd terstond zyn Zoon, onder den naam van *George den II.* voor Koning uitgeroepen en erkend, die kort daarop van wegen de Staaten de gelukwenschingen over zyne verheffing ontving. — Zodra de voorafgaande punten der Vrede door *Frankryk*, *Engeland* en de Staaten bekrachtigd waren, werd de *Oostendische* Maatschappy opgeschort, en voor *Gibraltar* werd een stilstand van Wapenen gesloten. — Nu bepaalde men eene byënkoms, om de Vrede volkomen te bewerken, te *Soissons*, alwaar de Afgevaardigden, der belanghebbende Mogendheden, in de maand Mey 1728 byënkwamen, doch toen men zag, dat de handelingen begonden te verflaauwen, sloeg de Kardinaal *de Fleury* een veertienjaurig bestand voor, en dus liep dat Jaar ten einde, zonder dat men iet gevorderd was, doch in het volgende Jaar 1729 werden de Handelingen met *Spanje* voortgezet, en te *Seville* een Verdrag gesloten, waartoe de Staaten den Heer *van der Meer* last gaven, om 'er in hunnen naam in te treden, en al had men hier mede niet
meer

meer gewonnen, dan de vernietiging der *Oostendische* Maatschappij, zou men dubbele reden van vergenoeging gehad hebben.

Z. Was 'er gedurende deeze omstandigheden, in welke men zig met zo veel beleid buiten den Oorlog gehouden had, niets merkwaardigs binnen s'Lands voorgevallen?

V. Behalven eene zwaare sterfte onder de menschen, veröorzaakt door heete koortzen, was ook in *s' Hage* in het Jaar 1727 overleden de Raadpensionaris *voornbeek*, in den Ouderdom van 71 Jaaren. Hy werd eenigen tyd daar na in dat Ambt gevolgd, door den Heer *Mr. Simon van Slingeland*. — Toen de Staaten van *Holland* het regt van Inboorling-schap, in het volgende Jaar 1728, verleend hadden aan eenige Buitengeboorenen, zelfs met de bevoegdheid, om tot Eerambten bevorderd te kunnen worden, werd dit voorregt meer verzogt dan voorheen, schoon het somtyds ook werd afgeslagen. — Het Lid der Edelen, beslooten hebbende, *Vincent Willem, Baron van Hompesch*, een *Guliks* Edelman, in de Orde der Ridder-

fchap te befchryven, maakten eenige Steden zwaarigheid, om hem ter Vergadering van *Holland* toe te laaten, voor dat hy door s' Lands Staaten *Genaturalifeerd* was, en dit gefchied zynde, kreeg hy zitting onder de Edelen, als Heer van *Genderen*. — De Prins van *Oranje* en *Nasfau*, Erfstadhouder van *Friesland*, den 1 September van het Jaar 1729 den Ouderdom van agttien jaaren bereikt hebbende, aanvaardde de Waardigheid van het Stadhouderschap van *Gelderland* en *Stad en Lande*. Op den 16 deed Zyne Hoogheid den Eed te *Groningen*, van daar trok hy op *Dieren* op de *Veluwe*, alwaar hy tot in October vertoefde, en den 16 van die maand werd hy te *Zutphen* ingehuldigd, keerende vervolgens naa *Leeuwaarden*, daar hy zyn gewoon verblyf hield. — Eenigen tyd te vooren hadden de Staaten van *Holland* vastgesteld, ingevolge van voorgaande befluiten, geen en byzonderen Stadhouder, zonder eenpaarige bewilliging van alle de Gewesten zitting toe te staan in den Raad van Staate, dus werd dit ook aan Zyne Hoogheid geweigerd. —

gerd. — Zes Perzoonen, als drie Klerken ter Griffie van de Algemeene Staaten, een Advokaat en twee anderen, overtuigd zynde van, zedert eenigen tyd, zig bezig gehouden te hebben met het leveren van Brieven, Resolutiën en Geheime Stukken aan Uitheemsche Gezanten en anderen, en zig in Geld of Geschenken daar voor te hebben doen beloonen, werden in Maart van dit Jaar gevonnisd door het Hof, en dit vonnis werd ook ten uitvoer gebragt. — Twee Klerken werden met het zwaard over het hoofd gestraft; de derde met een Brief op de borst, waar op het woord *meinëdig* stond, ten toon gesteld, de Advokaat van zyn Advokaatschap ontzet, en alie vier, zo wel als de twee overige, ten Lande uitgebannen. En hiermede zullen wy voor ditmaal ons Gesprek besluiten.

ZEVEN-EN. VYFTIGSTE GESPREK.

I N H O U D.

Gevolgen van het Verdrag van Seville. De Eyëenkomst te Soissons neemt een einde. — Gezantschap naa Rusland. Verandering van Regeering aldaar. Verdrag met Marokko. Octrooi der West-Indische Maatschappy verlengd — Nieuwe Lyst van Verpondingen in Holland. Nieuwe Eed van geboorzaamheid, den Roomschen Priesteren afgevoerd. — Sodomie gestraft. Verbeurdverklaring van Goederen afgeschaft. Spanje verklaart, zig aan 't Verdrag van Seville niet te willen houden. — Engeland sluit met den Keizer het Verdrag van Weenen. Inhoud van hetzelfde. Men geeft 'er den Staaten kennis van. De Zweeden rigten eene Oost-Indische Maatschappy te Gettingen.

op. *Volvoeging der Protestanten in Piemont. Verdrukking der Saltzburgers. De Staaten treden in het Weener Verdrag. Veldleger by Oosterhout. Twist onder de Roomschegezinden met de Jansenisten. Pauslyke Vikaaris afgewezen. Paalkwormen. Steenen glooyingen voor de Dyken. — Verschil over de Nalautenscbap van Prins Willem den III. verëffend. — Handeling over de vernietiging van 't Markgraafschap van Vlißingen en Veere. Dood van Augustus den III. Koning van Poolen. Oorlog daaruit ontstaan. — De Prins van Oranje trouwt met Anna, Kroon-Prinsesse van Groot-Brittanje. Vermeerdering der Krygsmagt. Voorafgaande punten van Vrede, tuscben den Keizer en Frankryk. Voorlagen, om den Prins van Oranje tot Generaal te verbeffen. — Franciscus, Hertog van Lotbaringen, trouwt s' Keizers oudste Dogter, Maria Theresia. De Raadpensionaris Slingeland sterft. Van der Heim, Raadpensionaris. Gunsten aan de Protestantsche Kerken en Godshuizen bewezen. — De Prins van Oranje.*

Oranje word als Heer van Breda ingebuldigd. Geschillen over Gulik en Belg. Vrede tusfchen den Keizer en Frankryk. Oorlog tusfchen Spanje en Engeland. Harde Winter in 't Jaar 1740. Veranderingen in Rusland. Nieuwe vermeerdering der Krygsmagt. Moord der Chineezen op Batavia. Dood van Keizer Karel den VI. Eifchen van verscheiden Vorften op zyne Nalaatenschap. Maria Theresia laat zig buldigen als Koningin van Hongaryën en Bobeemen. Dood van Fredrik den II. Koning van Pruiffen. Frederik de III. volgt hem op. Hy maakt aanspraak op Silezien, en verövert hetzelfde. — De Keurvorst van Beyeren epent de Krygsbedryven. De Oorlog met Spanje gaat nog voort. Vermeerdering der Landmagt van de Staaten. Holland befluit de Koningin met Geld te ondersteunen. Overftroomingen hier te Lande. Oorlog tusfchen Rusland en Zweeden. Verandering in Rusland. Elizabeth word Keizerin. De Keurvorst van Beyeren word Keizer, onder den naam van Karel den VII. Vrede met
Pruiff-

Pruisfen Handelingen over het ondersteunen der Koningin. Frankryk bied de onzijdigheid aan. Besluit, om de Koningin met 20,000 man te ondersteunen. Voorslag van Dordrecht daar omtrent. — Overwinningen der Koningin in Beieren. Veldslag by Dettingen. Verdrag van Worms. Vrede tusschen Rusland en Zweeden. De Prinsesse Carolina geboren. Onderneming ten voordeele van den Pretendent. — De Franschen vallen in de Oostenryksche Nederlanden. Bemagtigen verscheiden Steden. Verbond van Frankfort. Tocht van Prins Karel over den Rbyn Inval des Konings van Pruissfen in Bobeemen. Doorbraak van den Lekken-dyk. De Koningin verzoekt de Staaten om onderstand. Verbond van Warschau. Dood van Keizer Karel den VII.

VADER. **L**aat ons nu ons Gesprek weder aanvangen, met het verhaal der zaaken, die op het Verdrag, te *Seville* geslooten, ge-

gevolgd zyn. Het duurde maar weinig tyd, of men ontdekte, dat het zelve groote gebreken had. *Spanje* had, wel is waar, het groote stuk, de vernietiging der *Oostendische* Maatschappy, toegestemd, maar de Keizer had nog niet aangenomen, het Octrooi, door hem aan dezelve verleend, in te trekken. Ook had de Keizer niet bewilligd in de overvoering van 6000 man *Spaansche* Troepen in *Italien*, welke by dit Verdrag insgelyks vastgesteld was. — Zo dra dit Verdrag van *Seville*, in het Jaar 1730, door den Koning van *Engeland* in het Parlement gebragt werd, vond het daar ook veel tegenspraak. Men begreep, dat het overvoeren der *Spanjaarden* naa *Italien* srydig was met het Viervoudig Verbond, en ligtelyk den grond kon leggen tot eenen kostbaaren Oorlog. De *Franschen* daarëntegen, verdedigden dit Verdrag met al hun vermogen. — De Keizer toonde spoedig geheime oogmerken te hebben, doordien hy zig in *Italien* versterkte, terwyl *Spanje* by het Fransche Hof ten sterkten aandrong, om de overvoering der Troepen te be-

bevorderen. In deezen staat van zaaken verklaarden *Groot-Brittanniën*, *Frankryk* en de Staaten zig rondborftig aan den Keizer, gevende hem alle verzekering voor zyne bezittingen, in *Italien*, maar tevens vorderende, dat men aan het Verdrag van *Seville* geene andere uitlegging gave, dan hunne bedoeling geweest was. Echter nam *Spanje* zelfve ook geen genoegen met alle de voorflagen der Bondgenooten, en de Keizer beëogde steeds, *Groot-Brittanje* en de Staaten te bewegen, tot het handhaaven van de Opvolging van het Huis van *Ooffienryk*, bekend onder den naam van *Pragmatieke Sanctie*. — Het Verdrag van *Seville*, en de Oorlog, die 'er uit dreigde te ontftaan, maakte, dat de Vergadering te *Soissons*, die rêeds lang gekwynd had, thans een einde nam. Vervolgens nam de Keizer zynen toevlugt tot het *Duitsche* Ryk, willende de Leden van hetzelfde tot de gemelde Handhaving der *Pragmatieke Sanctie* bewegen, waar door genoegzaam eene geheele tweedragt in het Ryk ontftond. — Van hier was in dit

Jaar

Jaar als buitengewoon Gezant naar *Rusland* gezonden, de Heer *Deniël de Dieu*, Oud-Schepen der Stad *Amsterdam*. Czaar *Peter de II* was onlangs overleden; volgens den uitersten wil van *Peter den I* moest nu deszelfs Dochter *Elizabeth* opvolgen, doch de Raad van Regeering, waar in 't Huis van *Dolgorukki* een voornaam gezag had, wist te bewerken, dat *Anna Iwanowna* op den troon gezet wierd, bedoelende de *Dolgorukki's*, om onder haaren naam de magt der Regeering zelve te behouden, doch door de Vyanden van dit Huis, werd niet lang daar na bewerkt, dat de Keizerin van de voorwaarden, op welke zy de Kroon aanvaard had, als op de begeerte des Volks, ontslaagen wierd, waarna zy zo onbepaald heerschte, als iemand haarer Voorzaaten. De Heer *de Dieu* bleef daar tot in het Jaar 1732. zonder een Verdrag van Vriendschap en Koophandel, daar hy over gehandeld had, tot stand te hebben kunnen brengen. — Beter slaagde men te *Marokko*, alwaar een Verdrag geteekend werd. — 't Oötrooi der *West-Indische* Maat-

Muntfchappy, dat in dit Jaar stond ten einde te loopen, werd nu wederom voor 30 Jaaren verlengd. —

Zoon. Dus was onze Staat van buiten nog steeds in kommerlyke gesteldheid. Welke waren de voornaamste Inlandsche Gebeurtenissen van dit Jaar?

V. Voorëerst, dat eene nieuwe Lyst van Verpondingen op de Huizen en Gebouwen werd ingevoerd. Gy begrypt ligt, dat in den tyd van ruim 100 Jaaren de waarde der Huizen in *Holland*, zo in de Steden als op de Dorpen, merklyke verändering ondergaan had, de Staaten stelden dan 9 Perzoonen aan, met magt, om zig ook van anderen te mogen bedienen, om de huur van elke Wooning of Gebouw op te nemen, of te begrooten, welk werk in 1732 voltooid werd. In *Zuid-Holland* bevond men het getal der Huizen vermeerderd, in *Noord-Holland* integendeel verminderd; zynde elk Huis op een *Nommer* gebragt in de Lysten der Verpondingen. — Eene tweede Gebeurtenis was, dat van de Roomsche Priesters een nieuwen Eed en
be.

belofte van Onderdaanigheid werd afgevoerd. Paus *Benedictus de XIII* had twee Jaaren geleeden eenen nieuwen dienst ingevoerd, ter eere van éenen zyner Voorzaaten, *Gregorius den VII.* die als een Heilige erkend werd. De Staaten vonden goed, dien dienst hier te Lande te verbieden, als beschouwende denzelfen nadeelig voor het hoog gezag der Overheden, en om de Priesters te meer tot het nakomen van het Plakaat, hier opgemaakt, te verbinden, vorderden zy denzelfen deeze nieuwe belofte af. Van ecne derde Gebeurtenis, de ontdekking van de gruwelyke zonde der Sodomie, die in dit Jaar hier openbaar en ook in veele schuldigen gestraft werd, zal ik niet spreken, dan om u te zeggen, dat by deeze gelegenheid alle verbeurdverklaring van Goederen in *Holland* en *Zeeland* werd afgeschaft. — Thans tot de zaaken van Staat te rug keerende, verdient gezegd te worden, dat *Spanje* alle pogingen aanwendde, om de Bondgenooten te bewegen tot het overvoeren van Volk naa *Italien*. — De Fransche Ambassadeur *de Fenelon* drong in

in *s' Hage* aan, dat de Keizer niet te bewegen was, om de Vrede te bevestigen, en dat de Staaten zig ten Oorlog behoorden gereed te houden, dewyl alle uitsfel het Hof van *Weenen* hoe langer hoe trotscher deed worden, enz. — Dan noch hier, noch te *Londen*, toonde men smaak in die driftige Vertoogen te hebben, maar neigde meer, om nog andere minzaame middelen in 't werk te stellen. Doch onverwagt klonk het, toen *Spanje* verklaarde, zig aan het Verdrag van *Seville* niet langer te willen houden. Deeze verklaring geschiedde den 28 January, des Jaars 1731. *Frankryk*, *Engeland* en de Staaten gaven elkanderen de schuld, dat de Voorwaarden van dit Verdrag niet volbragt waren. — *Engeland* kreeg ondertuschen ook andere inzigten, begrypende, dat het Huis van *Bourbon* te magtig zou worden, zo men alle deszelfs maatregelen volgde, en trad in het geheim met het *Weener-Hof* in Onderhandeling, welke stap in de gevolgen zeer gewigtig was voor onzen Staat, alzo die daardoor, ten behoeve van 't Huis van *Oostenryk*,

ryk, ingewikkeld raakte in eenen verderflyken Oorlog, die verzeeld ging met de omkeering der Staatsregeering, die toen plaats had. — Schoon de dood des Herrogs van *Parma*, welke dit Jaar voorviel, het fluiten des Verdrags van s' Keizers zyde, nog eenigzins vertraagde.

Z. En waar in bestond dit Verdrag, dat zodaanige gevolgen had na verloop van tyd?

V. „ De voorige Verdragen, zo verre ze
 „ door dit tegenwoordige niet veranderd
 „ waren, werden daarby bekragtigd, en men
 „ beloofde elkander in zyne bezittingen te
 „ handhaaven. — *Groot-Brittanje* en de
 „ Staaten namen op zig de handhaving van
 „ s' Keizers *Pragmatieke Sanctie*, beloovende
 „ s' Keizers oudste Dochter, by mangel van
 „ Zoonen, de opvolging in de *Oostenryksche*
 „ Staaten te zullen verzekeren. — De
 „ Keizer daarëntegen verklaarde, zig niet te
 „ zullen stellen tegen de vreedzaame over-
 „ voering der 6000 Spanjaarden, in de Staa-
 „ ten van *Toskaanen*, *Parma* en *Placenza*.—
 „ Ook zou de Keizer allen vaart op de
 „ „ *In*

„ *Indien*, uit de *Oostenryksche Nederlanden*,
 „ en uit alle anderen, die ten tyde van
 „ *Karel den II.* onder de Spaasche Heer-
 „ schappy behoord hadden, van nu af aan
 „ voor altyd te doen ophouden; voor altyd
 „ vernietigende de *Oostendische* Maatschappy,
 „ die alleenlyk nog twee Schepen voor eene
 „ enkele reize naa *Oost Indien* zou mogen
 „ zenden. — Men zou, wegens eene Lyst
 „ der Rechten, in de *Oostenryksche Nederlan-*
 „ *den* onderling overeenkomen, waar toe
 „ Gemagtigden, die, binnen twee maanden,
 „ te *Antwerpen* zouden vergaderen, benoemd
 „ zouden worden; welke daarënboven zou-
 „ den verëffenen, 't geen uit hoofde der
 „ Verdragen van 1715 en 1718 nog te ver-
 „ effenen stond, alles binnen den tyd van
 „ twee Jaaren. De Verdragen, die de han-
 „ delende Mogendheden onderling of met
 „ elkanderen geslooten hadden, zouden stand
 „ grypen, zo verre ze met dit niet streden.
 „ De Koning van *Groot Brittanje* en de
 „ Staaten zouden hunnen Koophandel in
 „ *Siciën* mogen dryven, op den voet, als
 X DEEL. M „ ten

„ ten tyde van *Karel den II.* Allen, die
 „ binnen zes maanden na de bekrachtiging
 „ van dit Verdrag, het welk binnen zes
 „ weken gefchieden zou, door de ééne of
 „ andere der handelende Mogendheden zou-
 „ den voorgesteld worden, zouden met ge-
 „ meene bewilliging in hetzelfde ontvangen
 „ worden”.

Z. Ik verklaar, dat hier veel voor my
 duister is. Ik begryp wel, dat s'Keizers
 oudste Dochter van de opvolging te verze-
 keren, de grond tot eenen Oorlog heeft
 kunnen uitmaaken. Maar gy zeydet my, dat
Groot-Brittanje dit Verdrag heeft geflooten
 met den Keizer, en in de voorwaarden
 spreekt gy van de Staaten, als ééne der han-
 delende partyën, dit is my duister.

V. De Staaten waren 'er ook onkundig van;
 en dus had hun Gezant te *Weenen* ook geen
 last, om het te teekenen, kunnen hebben,
 of om het aan te nemen. Maar de Keizer
 en de Koning van *Groot-Brittanje* hadden
 zig onderling verbonden, om alle pogingen
 aan te wenden, om de Staaten als eene
 voor-

voornaame handelende party 'er in te doen treden.

Z. Dit was echter zeldzaam genoeg gehandeld, dewyl de Staaten daardoor by anderen, en byzonder by *Frankryk*, in 't vermoeden konden komen van ontrouw. — Dus bewerkten dan de Keizer en de Koning van *Engeland* dit?

V. De beide Vorsten gaven 'er de Staaten kennis van, en hunne Gezanten verschoonden zig wegens het sluiten van dit Verdrag buiten kennis van H. H. Mogenden, omdat 'er vereischt wierd, de handelingen geheim en bedekt te houden, verzoekende verders de Algemeene Staaten, dat zy in dit Verdrag wilden deel nemen. De Keizerlyke Afgezant voegde 'er by, dat hier door de oude en naauwe vriendschap tusfchen den Keizer, Koning van *Groot-Brittanje* en de Staaten zou kunnen geächt worden, volkomen hersteld te zyn.

Z. Ik geloof het wel, het kwam met de belangen des Keizers overëen, dus te spreken. Maar hoe handelden de Staaten?

M 2

V. De

V. De Algemeene Staaten zonden kopy van het Verdrag naa de byzondere Gewesten, met eenen bygaanden brief, waarin de zwaarigheden voor en tegen waren voorgesteld, doch op zodaanige wyze, dat de Stellers van dien brief meest geneigd scheenen, om in 't Verdrag te treden, met verzoek, dat elk Gewest zyne Afgevaardigden daar op wilde gelasten.

Z. *Frankryk* en de *Duitfche* Vorften, die aanspraak op s' Keizers Nalaatenschap konden maaken, moeten dit vry euvel hebben opgevat.

V. *Frankryk* toonde 'er ook niet duister zyn misnoegen over. — De *Zweeden* veroorzaakten den Staaten ook geene geringe bekommring, door het oprigten eener Oost-Indifche Maatschappy te *Gottenburg*, waarvan, een gewezen Amfteldamsch Koopman, *van Asperen* geheeten, de oorzaak was. — De vervolging der *Protestanten* in *Piemont*, en de vertrukking der *Salzburgers*, maakten mede veel omslags, voor de eerften met de ver-

verzameling van penningen, en om voor de laatsten die met honderden herwaards kwamen, huisvesting en levens-onderhoud te verschaffen, tot dat zy in het Land van *Kadzand* geplaatst werden. — In dit Jaar aanvaardde de Prins van *Oranje*, nu den ouderdom van 20 Jaaren bereikt hebbende, het Ambt van Stadhouders van *Friesland*.

Z. Maar hoe stond het met de toetreding der Staaten tot het *Weener* Verdrag?

V Eéne der zwaarigheden van dit Verdrag, naamlyk het vervoeren van Spaansche Troepen naar *Italien*, was reeds afgedaan, voor dat de Staaten aan 't Verdrag eenig deel hadden, en om de overige zwaarigheden, zomen meende, voor te komen, ontwierp men eene Akte, op welke men den 20 February 1732, daar in toetraaf. — Onder de Duitfche Prinzen, die men dacht, dat de Keizer aan zyne Dochter ten Huwelyk zou willen geven, was *Francois de III.* Hertog van *Lotharingen*, die zynen Vader in de Lente van 't Jaar 1729 in de Regeering was opgevolgd, en deeze meende men, dat de Gemaal van *Maria*

Theresia, de oudste Aardshertoginne, zou kunnen worden. — Hy had in het voorige Jaar eene reize gedaan, door *Holland* en *Engeland*, en by die gelegenheid gezogt, de gunst van den Koning van *Engeland* en de Staaten te winnen. — *Frankryk* had zyne oogmerken, om dit Huwelyk, was het mooglyk, te verhinderen. Doch de Staaten waren van begrip, dat dit meest met hunne en s'Keizers belangen strookte. Ook verbond de Keizer zig dit Jaar nog met *Rusland* en *Denemarken*. — De Staaten der Verëenigde Gewesten, als of zy eenen naderenden Oorlog te wagten hadden, niettegenstaande *Zeeland* nog bleef aandringen op 't verminderen van 't Krygsvolk, beslooten, ter oefening hunner Troepen, die, gedurende de Vrede, de voornaamste bewegingen des Oorlogs ontwend waren, tegen den aanvang van September, een Veldleger te doen kampeeren, op de vlakte van *Oosterhout*, naby *Breda*, onder bevel van den Graaf van *Hompesch*, Generaal der Ruitery. — De Prins van *Oranje* bevond zig mede aldaar, aan het

Hoofd

Hoofd van zyn Regiment Ruitery, alles werd 'er ten aanschouwen van duizenden van menschen verrigt tot den laaften der gezegde maand, waarna de Troepen zig weder naa hunne Kwartieren begaven. — Onder de *Roomschgezinden* deezer Landen ontfonden thans merklyke twisten, eerst met de *Roomschen* en *Jansenisten*, die van langen duur was, en daarna over het invoeren van een Pauslyken Vikaris in deeze Landen. De Predikanten der heerschende kerk mengden zig daar in, berispende openlyk op den Predikstoel het gehouden gedrag der Staaten, en Vertogen inleverende tegen het toelaaten van denzelve, doch de Staaten, terwyl zy den Vikaris afweezen, wisten ook de Predikanten ras tot hunnen plicht te brengen. — Maar, gevreesder onheil was het ontdekken der Paal en Kookerwormen, welk schandlyk ongedierte alle dyken en dammen in 't grootst gevaar stelde; welk gevaar echter gelukkig werd voorgekomen door de uitvinding van *Pieter Straat* en *Pieter van der Deure*, om eene steeneglooijing van kei en klipsteenen

te leggen, buitenwaards tegen de dyken, waar door dezelve voor den slag des waters beveiligd werden, wordende niet alleen de dyken hier door bewaard, maar zelfs beter beschermd dan te vooren. — Ook werd in dat zelve Jaar het verschil over de Nalatenschap van Koning *Willem den III.* met den Koning van *Pruisfen* afgedaan. — Doch *Zeeland* raakte in een nieuw verschil (welk eenige Jaaren aanliep, eer het beslist werd,) met Zyne Hoogheid, den Prins van *Oranje*, over de vernietiging van het Markgraaffchap *Vlissingen* en *Veere*. De Keizer was onvoldoende op *Spanje*, om reden, dat 'er meer dan 6000 man in het voorige Jaar naa *Italien* was overgevoerd. Daar kwam by de verzoening tusfchen *Frankryk* en *Spanje*, dus twee Vyanden van den Keizer, die flchts naar gelegenheid zогten, om de algemeene Vrede te flooren, en den Keizer den Oorlog te verklaaren, en hier toe gaf de dood van *Fredrik Augustus den II.* Koning van *Poolen*, in 't Jaar 1733 aanleiding. — Daar werd terftond gearbeid, om *Stanislaus Leczinski*,
fchoon-

schoonvader des Konings van *Frankryk*, die reeds in 't Jaar 1704 tot Koning verkooren was, doch zedert de Kroon had moeten afstaan, daar toe weder te bevorderen, en ik behoeve u niet te zeggen, dat *Frankryk* ten dien einde ten yverigsten arbeidde; anderen in *Poolen* neigden voor den nieuwen Keurvorst van *Saxen*, Zoon des overleden Konings. en deeze werd ondersteund door *Rusland*, den Keizer, den Koning van *Pruisfen* en andere Vorsten. — De Staaten der *Vereenigde Nederlanden* hielden zig hier in onverschillig, en verklaarden aan den Keizer, dat, hoe die verkiezing ook uitviel, zy zig daarom in geenen Oorlog zouden begeben, zelfs gaven de Staaten daar van kennis aan het Hof van *Frankryk*, en traden met hetzelfde in Onderhandeling over de onzydigheid der *Oostenryksche Nederlanden*, ingevalle 'er een Oorlog tusfchen dat Hof en den Keizer ontstaan mogt. — Van welke Handeling ook terstond aan den Keizer kennis gegeven werd. — In *Poolen* waren de zaaken ondertusfchen tot de uiterfte verwar-

ring gekomen, de ééne party verkoos *Stanislaus*, en de andere den Keurvorst van *Saxen*, onder den naam van *Augustus den III.* — *Frankryk*, die uit den optogt der *Rusfen* en Keizerfchen reeds voorzien had, wat 'er te gebeuren ftond, bewoog de Koningen van *Spanje* en *Sardinien*, om met hem den Keizer den Oorlog te verklaaren. — De Keizer zocht wel onderftand by de Staaten, doch dit verzoek werd heufchelyk van de hand geweezen, en de handeling der Staaten met *Frankryk*, omtrent de *Ooftenrykfche Nederlanden*, hield den Oorlog van hunnen bodem. — Sommigen meenden, dat Koning *George de II.* dit met geen goede oogen aanzag, wyl de Staaten zig hier door hielden buiten eenen Oorlog, dien hy zou hebben aangezien als bevorderlyk tot de verheffing van den Prins van *Oranje*, welke in het Jaar 1734 met zyne oudfte Dochter, de Kroonprinfefte *Anna*, in den Echt getreden was. Doch alles, wat men daar van gezegd heeft, als ook van de oorzaak der bewegingen, ontftaaan uit zekere door het Land verspreidde gerugten, van het
geen

geen op den Sacramentsdag van dat Jaar zou gebeuren, zyn enkel giftingen zonder vasten grond, ten minsten het werkte niets uit. — Van den Oorlog, die om de Poolfche Kroon nu plaats had, zal ik geene melding maaken, om dat 'er de Staaten gelukkig niet in betrokken werden, dan alleen in zo verre, dat *Engeland* en de Staaten alle middelen aanwendden, om de Oorlogende Mogendheden, was het mooglyk, te bevredigen. Ten welken einde zelfs in het Jaar 1735 door beiden een ontwerp te voorschyn gebragt werd, het welk wel den Keizer en zyne Bondgenooten, maar niet aan *Frankryk*, *Spanje* noch *Sardiniën* behaagde. Echter gelukte het hen, eenen stilland van wapenen tot stand te brengen. — Inmiddels werden de Staaten door den Keizer en *Groot Brittanje* zo sterk gedrongen, dat zy hunne Krygsmagt met 10,000 man vermeerderden.

Z. Dit zal zeker weder ongenoegen aan *Frankryk* gegeven hebben?

V. Neen, een manlyk antwoord, welk de Staaten aan den Keizer gaven op zyn ernstig

Vertoog, en waar in zy rondelyk aantoonde, dat al wat hem gebeurd was, niet aan hun als Bondgenooten, maar aan den Keizer zelve te wyten was, nadien hy allen getrouwen raad van *Groot-Brittanje* en van hun verworpen had; dat zy echter niet zouden nalaaten, een eerlyk Verdrag, als 't hun mogelyk was, te bewerken; stelde de Franschen te vrede, te meer, dewyl de Keizer daar door bewogen werd, om afzonderlyk met *Frankryk* in onderhandeling te treden; waarmede men het zo verre bragt, dat de veoraägaande Punten eener algemeene bevrediging geteekend wierden, waarin ook *Spanje* en *Sardinien* bewilligden.

Z. Dus had dan dit welberaaden plan der Staaten, om zig buiten den Oorlog te houden, aan *Europa* meer voordeels angebragt, dan zy met alle hunne magt hadden kunnen veroorzaaken. — Maar werden 'er, by de vermeerdering van s'Lands Krygsmagt geene pogingen gedaan, ter vermeerdering van het aanzien van den Prins van *Oranje*?

V. Ja. *Gelderland* deed den voorslag, om
Zyne

Zyne Hoogheid tot Generaal van het Voetvolk te benoemen; *Friesland* en *Groningen* stemden daar in toe, *Utrecht* was 'er niet tegen, en *Overysfel* was 't met *Utrecht* ééns. — Dan, *Holland* en *Zeeland* bewerkten, dat 'er geene hooge Krygsbevelhebbers werden aangefield, en dus kon ook de Prins niet bevorderd worden. — De onlusten, die tussehen *Spanje* en *Portugal* ontstaan waren, werden ook door bemiddeling van *Groot-Brittannien* en de Staaten bevreedigd. — In February, des Jaars 1736, trouwde de Hertog van *Lotbaringen*, met s'Keizers oudste Dochter, *Maria Tberesia*.

Z. Ik meende, dat gy my gezegd hadt, dat *Frankryk* dit Huwelyk niet geerne zag. Stond het nu hetzelfde onverschillig toe?

V. Ja, en dit had zyne reden. De Hertog verklaarde by de Huwelyksche Voorwaarden, dat hy nooit voor zich eenige aanspraak zou maaken op de Keizerlyke Erflanden; kort daarna deed hy afstand van het Hertogdom *Lotbaringen* en *Bar*, ten behoeve van Koning *Stanislaus*, die eerlang de Poolsche Kroon

overliet aan Koning *Augustus*. — De Staaten, dus de Vrede genoegzaam hersteld ziende, beslooten terstond weder tot de afdanking van de 10,000 man, houdende men toen nog buiten dien 44,000 man in dienst. — Ik heb u hier vooren iets gezegd, van de verschillen, welke *Zeeland* had met den Prinsse van *Oranje* en deszelfs Voogden, om de vernietiging van het Markgraaffschap van *Vlissingen* en *Veere*: in dit Jaar deed de Koning van *Groot-Brittanje* pogingen by de Algemeene Staaten, om die van *Zeeland* hier omtrent tot andere gedachten te brengen, en het na-deel, den Prinsse van *Oranje* hier door aangedaan, te herstellen. — De Algemeene Staaten antwoordden daar op, terwyl de Prins met zyne Gemaalin zig in den *Haag* bevond, welke laatste aldaar van eene doode Prinses verlostte; „ Dat de Staaten van *Zeeland*, uit „ kragt der Opperste Magt, het Leen van „ *Vlissingen* en *Veere* mogten vernietigen, om „ het misbruik, dat de Markgraaf van zyn „ gezag zou kunnen maaken, voor te komen, „ en dat deeze vernietiging met de daad

22. reeds

„ reeds geschied was, eer men kon denken,
„ dat Zyne Majesteit zig deeze zaak zou aan-
„ trekken”. — In 't vervolg zullen wy
gelegenheid krygen, om te zien, hoe de
Prins in dit Markgraaffschap weder hersteld
werd. — De Raadpenfionaris *Simon van
Slingeland*, een man van groote bekwaam-
heid en kunde, stierf den 1 December van
dit Jaar, en werd in het volgende 1737
opgevolgd door den Heer *Anthony van der
Heim*, welke toen het Ambt van Thefaurier-
Generaal bekleedde. — Drie dagen na
Slingeland overleed *Jakob Godefroi, Baron
van den Boetzelaar*, die, behalven andere
Waardigheden, Groot-Zegelbewaarder van
Holland was, wordende dat Ambt naderhand
waargenomen door den Heer van *Wasfenaar
Obdsm.* — De Staaten van *Holland*, om
hunne gunst te betoonen aan alle *Protestantsche*
Gezintens, die in deeze Provintie werden
gedoogd of toegelaaten, verleenden op den
15 January van dit Jaar, voor alle Kerken,
Godshuizen, als Gasthuizen, Weeshuizen en
andere Godsdienstige Gestigten, met naame
der:

der Gereformeerden, Lutherfchen, Remonfranten en Doopsgezinden, en geene anderen, midsgaders alle Huizen, die ten dienfte van het Gemeen gebruikt werden, en waar van geen huur getrokken werd, voortaan vryheid van gewoone en buitengewoone Verpondingen; mids dat die hierna zouden gebouwd worden, daar toe Ocftroui van s'Lands Staaten moesten verzoeken. — Een weinig daarna werd den Roomschegezinden aangezegd, dat hunne Kerkhuizen met Verpondingen bezwaard bleven, en daarënboven driemaal in eene Eeuw het recht der zydelingfche Erfvolging, in het gemeen *Collateraal* genoemd, zouden hebben te betaalen. — Ook werd eerst door *Holland*, vervolgens ook door de Algemeene Staaten vastgefteld, dat de Gereformeerde Officieren, tot den Roomschen Godsdienst overgaande, of met Roomsche vrouwen trouwende, met de daad van hunne Ambten zouden verftoken zyn, welke wet in 't Jaar 1739 door de Algemeene Staaten ook tot de Politieke Ambtenaars in de Generaliteit werd uitgeftek.

Z. My

Z. My dunkt, het bezwaar voor de Roomschegezinden, omtrent hunne Kerkhuizen, was toch eenigzins hard. — Kwam daar geene verandering in?

V. Neen. — De Staten hebben daar zeker gewigtige redenen toe gehad. — In de maand September werd de Prins van *Oranje* met zyne Gemaalin als Heer en Vrouw van *Breda* plegtig ingehuldigd. — De Prins beschook by deeze gelegenheid de Regeering en den oudsten Predikant met eenen gouden, en de Burgery met eenen zilveren eerepenning. — Tusschen de Huizen van *Saxen*, *Brandenburg* en *Sultzbach*. ontstonden om deezen tyd hevige geschillen, over het recht van bezitting der Hertogdommen *Gulik* en *Berg*. De Staaten, hier van kennis gekreegen hebbende, beslooten al wat mooglyk was, te weik te stellen tot verëffening derzelven, en de twistende Partyën bewilligden in het volgende Jaar 1738, in de algemeene voorlagen tot bevrediging; maar de verdere Handeling hier over bleef steeken. — Tusschen den Keizer en *Frankryk* werd

werd den 18 November van dat Jaar de Vrede en vervolgens een Algemeen Verbond te *Wenen* gesloten. — Maar naauwlyks was dit verigt, of 'er ontstonden weder nieuwe moeilykheden tuschen *Spanje* en *Groot-Brittanje*, over den handel op de *West-Indiën*, hebbende de Engelschen, zo zy meenden, groote reden van klagen over de Spaansche Kustbewaarders. — *Engeland* zocht de Staaten mede in deezen Oorlog in te wikkelen, ook klaagden de Spaanschen reeds over de handelwyze der Nederlanders in de *West-Indiën*, doch, nadat *Engeland* eene Vloot naa de Middellandsche Zee gezonden had, beloofde het Hof van *Spanje* aan de Staaten alle redelyke voldoening. — Ook trof het Engelsche Hof eerlang met *Spanje* eene overëenkomst, die nogthans door het Volk in *Engeland* verworpen werd, waar op de beide Mogendheden in het Jaar 1739 elkanderen den Oorlog aankondigden, in welken de Staaten eene volmaakte onzydigheid behielden. — Zo deed ook *Frankryk*, welke, in plaats van naar de aanzocken van

Spanje

Spanje te luisteren, het Verbond van Koophandel met de Staaten vernieuwde; ook was *Engeland* volkomen in staat, om *Spanje* in alle de werelddeelen het hoofd te bieden, en maakte zelfs in de *Indiën* gewigtige overingen. — De strenge Winter van het Jaar 1740 liet niet alleen droevige gevolgen na van ongemeene schaarheid van levensmiddelen, veroorzaakt door de vorst, en de daar op gevolgde zwaare overstromingen; maar verwekte door de duurte der levensmiddelen ook eenig gemor onder de smalle Gemeente. In de maand Augustus en wat laater, ontstonden te *Rotterdam*, te *Delft* en in *s'Hage* geweldige beroertens, die niet dan met moeite gestuit werden, lydende de Grutters in die Steden den meesten last. Het Hof van *Holland* gaf daartegen op den 17 van die maand een scherp Plakaat uit.

Z. Bleeven de Staaten gerust buiten den Oorlog tuschen *Spanje* en *Engeland*?

V. Ja, maar de toerusting in *Engeland* waren zo sterk, dat *Frankryk* daar uit kwaad vermoeden scheppende, ook twee Esquaders
in

in *Brest* en in *Toulon* deed geseed maaken. — Dit Hof in het Jaar 1738 met *Zweeden* een Verdrag van onderstand geslooten hebbende, bewerkte in dit Jaar 1740, dat 'er een ander tusfchen *Zweeden* en de *Porte* tot stand gebragt werd, waarby die twee Mogendheden zig tegen *Rusland* verbonden welk laatste Hof allernaauws: met den Keizer verëenigd was. — De dood der Keizerin en de opvolging van *Iwan* of *Joan*, een kind van twee maanden, onder de voogdy van *Biron*, die tot Hertog van *Courland* verheeven was, maakte in *Rusland* eene groote verandering. — *Biron* was maar weinige weeken in het bewind geweest, of hy werd door den Graaf van *Munnich*, op last der Groot-Vorstin, Moeder van den jongen Keizer *Anna van Meklenburg*, Zusters Dochter der Keizerinne, getrouwd met *Anton Ulrich*, Hertog van *Brunswyk Wolfenbittel*, die met leedwezen gezien had, dat haar Zoon haar was voorgetrokken, met zyne vrouw in hegtenis genomen. — Toen aanvaardde de Groot-Vorstin de Regeering, onder den titel van

van *Regentes*, en bandde den Hertog van *Courland* naa *Siberien*. — Dit en de Oorlog, die eerlang tusfchen dit Hof en *Zweeden* ontftond, gaven aan *Rusland* derhalven de handen vol. — *Frankryk* liet het niet alleen by de vermeerdering zyner Zeemagt, maar verfterkte zig ook te Land.

Z. Dit moet, naar myne gedachten, de Staaten behoedzaam hebben gemaakt, want om de onzydigheid weder te bewaaren, was gewaapend te zyn, wel het veiligfte middel.

V. Het Krygsvolk te Land werd in de daad vermeerderd met 11.510 man, en men beflout ook, om 12 Oorlogfchepen in Zee te brengen, doch het traag inkomen der *Confenten*, byzonder dat van *Zeeland*, was oorzaak, dat 'er niet meer dan zes werden uitgerust, hetwelk te nodiger was, door dien men in verfchil raakte met de *Deenen*, die vyf Hollandfche Hoekets, die gewoon waren op *Island* te vifchen, weggenomen hadden.

Z. Gebeurden 'er dit Jaar nog meer gewigtige zaaken?

V. Ja, de moord der *Cbineezen* op *Batavia*,
heeft

heeft dit Jaar berugt gemaakt. De *Cbineezen*, die zig in grooten getale in en om *Batavia* bevonden, en zwaaren Koophandel dreeven, waren al zedert een geruimen tyd zeer misnoegd geweest op de Regeering van *Batavia*, wegens de lasten, die hun van tyd tot tyd werden opgelegd; waarömtrent het alles behalven eerlyk toeging, zo dat het belang der Maatschappy weinig bevorderd werd. — Kundigen hadden hier uit reeds lang eenen opstand voorspeld, en op derzelve raad waren alle ledigloopers gevangen of naa *Ceylon* verzonden. — Verscheidene Troepen van dit Geboefte onthielden zig thans buiten de Stad, daar zy veel moedwils bedreeven, en men was 'er niet vreemd van, dat zy zelfs gemeenschap met de *Cbineezen* in de Stad hielden, waar in men versterkt werd, doordien drie *Cbineezen* der Regeering kwamen aandienen, dat zy, die zig buiten de Stad bevonden, eenen gevaarlyken aanslag in den zin hadden, dat men *Batavia* dagt te overrompelen, de Christenen te vermoorden en zig meester van alles te maaken. — Hier
op

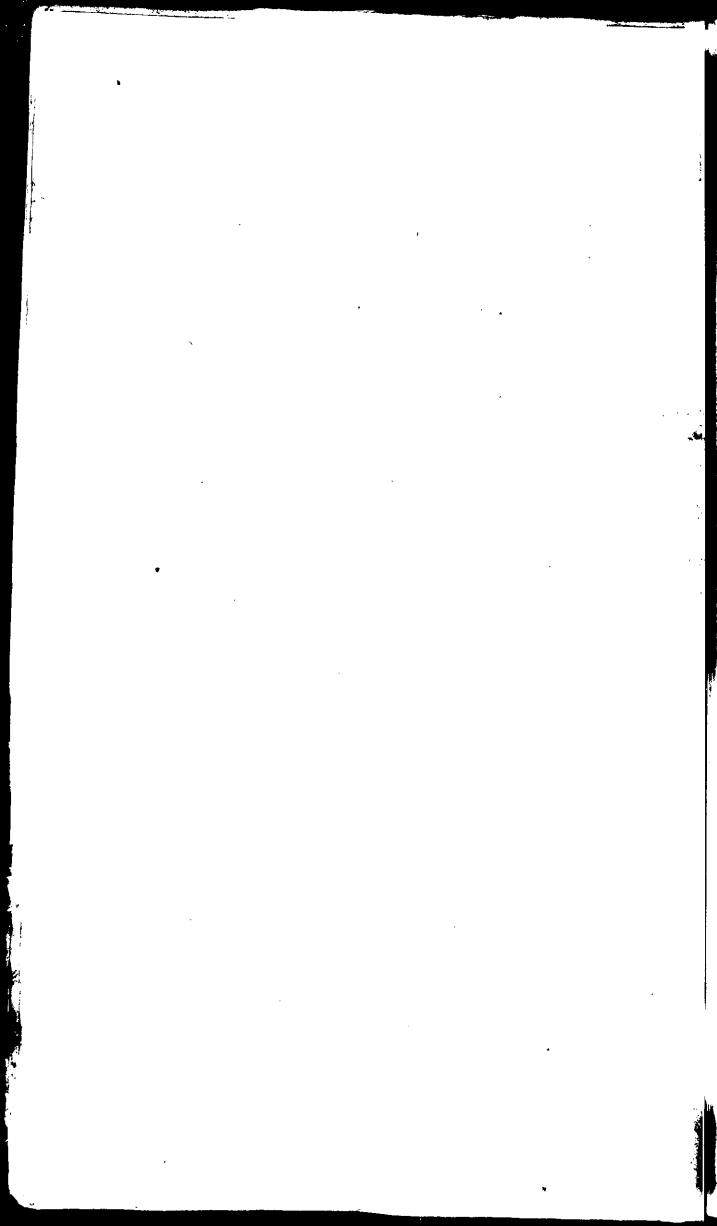
op werden twee Raaden *Gustaaf Willem van Imhoff*, en *Maurits van Aarden*, aan het Hoofd van eenige Manschap ter Stad uitgezonden, om een gedeelte van den woesten hoop, die tot aan *Tanabang* en *Bacasy*, niet verre van de Stad, genaderd was, te verdryven, welk ook gelukte, schoon eene andere party een buitenpost, *de Qual* genoemd, overwel digde. — In de Stad was men midlerwyl op zyne hoede; 't Volk werd in de wapenen gebragt, en de *Cbineezen* werden gelast, om na zonnen ondergang geen licht te branden, het hoofd niet ten venster uit te steeken, veel min zig op straat te vertoonen. — Intuschen werden eenige dagen in merklyken onrust gesleeten. — Den agtsten October hadden eenige *Cbineezen* de stoutheid, zig onder het geschut van de Stad te vertoonen, welk, op hun losgebrand zynde, hen spoedig deed verstuiven, veelen hielden zig toen verzekerd, dat die van binnen 'er kennis van gehad, en die van buiten hulp verwacht hadden. — Daags daar aan begon men toen tegen de *Cbineezen*, schuldig of onschuldig, eene

eene wreede rol te spelen. — De gewapende Manschap, op last, zo zy voor gaf, van den Landvoogd *Adriaan Valkenier*, viel in de huizen der weêdlooze *Cbineezen*, en vermoordde al wat hun voorkwam. Onder dit onmenschlyk moorden ontstond 'er brand in veele *Chinesche* wooningen, die waarschynlyk door hun zelveu gestigt was, en eene bystere verwœtig in de Stad maakte, doch eindelyk gelukkig gebluscht werd. — Het moorden ging gelyk gy u ligt verbeelden kunt, verzeld van plunderen, waar in het Bootsvolk byzonder uitmuntte. — Wordende by de ryke *Cbineezen* aanzienlyke Schatten, gouden Afgodsbeelden, Koppen, Vaazen enz. in menigte gestoolen. — Dus liep deez' dag ten avond, en Jaags daar aan zag men half verbrande huizen, en de straaten daar dezelve gestaan hadden, opgehoopt of bezaaid met lyken, nadat die rampzaligen by menigtens of enkel waren afgemakt. — 't Plunderen hield nog een dag of twee aan, doch toen werd het by afkondiging verboden. De *Chineezen*, die zig nog
bui-

J. Bays. inv. et delin.

Sculp. W. H. B. & C. B. v. r. g. p. s.

buiten de Stad onthielden, werden eindelyk, hoewel niet zonder groote moeite, allen omgebracht of verjaagd. — De rust dus allengskens hersteld zynde, kondigde de Regeering een algemeen Pardon af; de *Cbinezzen*, die gevlugt waren, of zig verftoken hadden, kregen verlof, om te rug te komen, en hunne voorige handteering weder te aanteerden, mids zy zig onderwierpen, zo als veelen deden. — Intusfchen vreesde men, dat dit Moordtoneel veel nadeels aan den Koophandel zou doen. Ook oordeelden eenige Raaden van Regeering, dat de Gouverneur *Valkenier*, onvoorzigtige bevelen gegeven hebbende, daar door den moord en plonderzugt veröorzaakt had, en het fcheen, als of men op middelen bedagt was, om hem van de Regeering te ontzetten. — Doch, hy hier van de lucht gekregen hebbende, deed drie Raaden *Imboff*, *Elias de Haaze* en *Izaak van Schinne* in hegtenis nemen, maar zy werden eerlang ontflogen. *Imboff* herwaards gekeerd, wist zig by de Bewindhebbers zo wel te verdedigen, dat

X. DEEL. N zy,

zy, die reeds te vooren beflouten hadden, hem in plaats van *Valkenier* tot Gouverneur-Generaal aan te stellen, hem met eere naar *Batavia* te rug zonden. — *Valkenier*, die inmiddels herwaards ontboden was, werd aan de *Kaap* vastgehouden, en naa *Batavia* te rug gevoerd, daar hy nog eene wyl in hegtenis zat. *Imhoff* weder op *Batavia* te rug gekeerd zynde, werd de rust en het vertrouwen onder de *Chineezen* aldaar hersteld. — Doch dit, en alle twisten en onëenigheden, daar ik u tot hier toe van gemeld heb, waren niets in vergelyking van die, welke uitberstten na den dood van Keizer *Karel den VI.* die den 20 October van dit Jaar overleed.

Z. Ik meende, uit het geen gy my verhaald hebt, dat hy vroegtydig genoeg voor de Opvolging van zyne Dochter *Maria Theresia* zo wel gezorgd had, dat 'er geen verschil te dugten was, te meer, toen *Frankryk* haar Huwelyk met den Hertog van *Lotbaringen*, met goedkeuring had aangezien.

V. In

V. In die meening zult gy u kragtig be-
droogen vinden. Zy, die in 't *Weener-*
Verdrag begreepen waren, hadden zig wel
ter handhaving van deeze Opvolging verbon-
den, maar hoe veele Vorsten waren 'er nog
buiten deeze? Neem vooreerst van de *Duit-*
sche Ryksvorsten, die van *Saxen*, *Beyeren*
en de *Paltz*, zynde de Keurvorst van *Saxen*,
thans Koning van *Poolen*, en de Keurvorst
van *Beyeren* beide gehuwd met Dochters van
Keizer *Josefus*; deeze beiden hadden, wel
is waar, afstand gedaan van alle recht op de
Oostenryksche Nalaatenschap, en meer anderen
hadden zig ter handhaving van de *Pragma-*
tieke Sanctie verbonden, zo ook *Spanje*,
Pruisfen, ja zelfs *Frankryk*. — Doch ziet,
wat gebeurt 'er? Verscheiden *Duitsche* Vor-
sten maakten aanspraak op de geheele Nalaa-
tenschap des Keizers, of op een gedeelte van
dezelve. — Dus deden *Spanje*, en *Sar-*
dinien, en *Frankryk* voegde zig by hun; ook
was, kort na dat de Aartshertogin *Maria*
Theresia zig als Koningin van *Hongaryen* en
Beheemen had doen uitroepen, de Keurvorst

van *Beyeren* de eerste, die eene aanspraak op de geheele Oostenryksche Nalaatenschap maakte. — Ons bestek laat niet toe u te melden, alwat hier over gehandeld werd, doch, gedurende dat men over en weder met geschriften streed, verklaarde de Koningin haaren Gemaal tot Mederegent, en droeg hem de Keurstem van *Bobemen* op, waar tegen de Keurvorsten zig verzetten, als zynde zulks nooit te vooren door eene Vorstin geschied — De Koningin zag eindelyk ten klaarsten, dat zy zig door de wapenen zou moeten verdedigen, en zocht ten dien einde de hulp haarer Bondgenooten, maar elk van deeze had zwaarigheden van gewigt, om daar toe niet te overhaast te besluiten. — Terwyl de zaaken dus stonden, overleed de Koning van *Pruisfen* opgevolgd door zynen Zoon, die naderhand *Frederik de Grootte* genoemd is, en zich reeds van toen af aan, als één der beroemdste Vorsten zyner Eeuw openbaar maakte, zo in 't Veld als in 't Kabinet, en niet minder onder de Geleerden, van den eersten rang! — Zodra had
deeze

deezee Vorst de regeering niet aanvaard, of hy maakte eene aanspraak op een gedeelte van *Silezien*, en trok derwaards met een Leger, veröverende in den aanvang des Jaars 1741 *Breslau* en eenige andere Steden, en het duurde niet lang, of de Koning was het in zo verre meester, dat hy zig tot Hertog van *Neder-Silezien* deed huldigen. Terwyl dit gebeurde, kwam de Koning van *Spanje* op met zynen eisch op de *Oostenryksche* Nalaatenschap, en de Koning van *Sardiniën* beweerde geregtigd te zyn tot het Hertogdom *Milaan*, maar met deezee laatste trof de Koningin in 't Jaar 1742 een vergelijk. — Eer dit Verdrag geteekend was, deed ook de Koning van *Poolen* als Keurvorst van *Saxen* eenen eisch op de geheele Nalaatenschap van den Keizer.

Z. Hoe gedroeg zig *Frankryk*?

V. Dit Hof deed ruim zo veel kwaads aan de Koningin, als of het ook deezee heele Nalaatenschap geëischt had, want de Keurvorsten werden door hetzelfde tegen de Koningin van *Hongaryen* opgezet en ondersteund;

en onder het voorwendzel van de Vrede te willen bewaaren, zag men twee Fransche Legers verzamelen, één aan den *Rhyn* in den *Elzas*, en één aan de *Maaze*. — Daarop begon de Keurvorst van *Beyeren* de Krygsbedryven in *Opper-Oostenryk* en *Bobcemen* te gelyk, met den Keurvorst van *Saxen*. — De Koning van *Groot-Brittanje* sloot onder tusfchen een Verdrag van onzijdigheid, als Keurvorst van *Hanover*.

Z. My dunkt van alle deeze aanvallers, zal *Spanje* het minfte nadeel hebben kunnen doen, alzo dat Ryk belemmerd was door den Oorlog met *Engeland*. Hoe stond het daar tegenwoordig mede?

V. Deeze Oorlog werd van wederzyde wakkerlyk voortgezct, en veele Koopvaardy-fchepen genomen. — De *Engelfchen* bombardeerden *Carthagena*. — In *Noord America* was, tusfchen vier *Franschen* en drie *Engelfche* Oorlogfchepen, een fcherp gevegt voorgevallen, en dergelyke ontmoeting had ook plaats gehad in den mond van de Straat van *Gibraltar*. — De *Engelfchen* verzuimden on-

ondertusfchen niet, van hunne gewoone Zee-rooveryën gebruik te maaken, door het neemen van verfcheiden Nederlandfche Koopvaardyſchepen, onder voorwendzel, dat zy *Contrabande* Waaren naa *Spanje* of dezelfs Bezittingen voerden. — Ook onderzogten de *Spanjaards* onze Schepen in de openbaare Zee, doch waren edelmoedig genoeg, om den Staaten ten minften eenige voldoening te geven, maar in *Engeland* klaagde men, volgens gewoonte, vergeeffch.

Z. Dit moet toen toch vreemd zyn voorgekomen, daar men zo naauw met dat Hof verbonden was, doch ik zie, dat men in dat Ryk in tyden van Oorlog niets gewoon is te ontzien. — Zaten de Staaten onder alle deeze beweegingen ftill?

V. Niettegenftaande al het afraaden van het Franfche Hof, vonden de Staaten goed, hunne Landmagt ten tweedenmaal met 15000 man te verfterken; terwyl zy wakker arbeidden, om een Verdrag tusfchen den Koning van *Pruiffen* en de Koningin te bewerken; ook werd, toen dit niet flaagde, in het najaar een Schans

geftigt by *Westervoort*, niet verre van *Zifeloord*; inmiddels werd met *Groot-Brittanje* gehandeld, op wat wyze men de Koningin zou kunnen ondersteunen, en die van *Holland* beslooten haare Majesteit by te staan met 840,000 Guldens in geld, in de plaats der 5000 man, die zy, volgens het *Wcener-Verdrag* gehouden waren te leveren. Doch de andere Gewesten waren van oordeel, dat men altoorens *Frankryk* daar van kennis moest geven. — Onder al dit handelen over buitenlandsche zaaken, werd ons Vaderland droevigst bezogt met zwaare doorbraaken der Rivier-Dyken, die gevolgd werden van hevige overstromingen, en byzonder leed *Holland* hier door. Men rekende, dat 'er meer dan 150 000 Morgen lands in *Gelderland* en *Holland* overstromd wierden. — Men vond nogthans, om den noodlydenden te gemoet te komen, braave menschen, van onderscheidene Gezintens te *Rotterdam*, *Amsteldam*, *Haarlem*, enz. die zig bevytigden, om penningen by een te zamelen, uit welke in *Gelderland* en *Holland* eenige duizende

ongelukkigen, die arm en berooid waren, eerst van eetwaaren en kleederen, en vervolgens ook van vee en bouwstoffen voorzien werden. — De Koningin werd inmiddels van de hulp van *Rusland* verstoken door den Oorlog, die tusfchen dat Ryk en *Zweeden* ontftaan was, het welk grootlyks aan *Frankryk* moest worden toegefchreven. Maar de verandering, welke in *Rusland* voorviel, ftelde dat Hof fpoedig in ftaat, om zig tegen *Zweeden* met magt te kunnen verzetten. — Onder de Regeering van het Kind *Joan den III.* was *Rusland* de speelbal van eenige vreemdelingen geweest, tot merklyk misnoegen van veele Grooten. — Prinfes *Elizabeth*, Dochter van *Peter den I.* die onregtvaardig, gelyk ik u te vooren gezegd heb, geduurende de twee laafte Regeeringen, van den Troon uitgeflooten geweest was, die haar toebehoorde, ondernam thans, zig op denzelven te plaatzen. Zy vertrouwde haar geheim flegts aan vier perzoonen, die zorge droegen, dat het Paleis van den Keizer den 5 December met Krygsvolk bezet was.

zonder dat iemand 'er de reden van wist; terwyl de Moeder van den jongen Keizer zig in geene kleine verlegenheid bevond. — Te twee uren na middernagt begaf zig *Elizabeth*, aan het hoofd van eenig Krygsvolk, dat haar reeds als Keizerin erkend had, naa het Paleis, daar zy terstond door alle de Grooten, die haar waren toegedaan, in die hoedaanigheid de hulde ontving. Toen werden de Grootvorst en Grootvorstin met haaren Zoon, den jongen Keizer, in hegtenis genomen, doch heuschelyk behandeld. De Graaven van *Ostlerman* en *Munnich* werden mede gevangen en eertlang van het Hof gebannen. — *Elizabeth* gaf, met den aanvang van haare Regeering blyken van zagmoedigheid, waar door zy de liefde der Natie tot zig trok; voor het overige regeerde zy op die wyze, als haar Vader gedaan had.

Z Dit was eene stoute onderneming, die zeer geheim moet behandeld geweest zyn, daar zulke Staatkundige Overheerschers, als de Grootvorst, zynde een Vorst van *Wolfen-*
bns.

bustel, *Munnich* en *Osterman*, 'er geene kennis van gekregen hadden. — Hoe stond het thans met de zaaken der Koningin?

V. De Oorlog in *Italien* liep voor haar niet ongelukkig af, en *Spanje* behaalde daar zeer weinige voordeelen op haar, doordien *Frankryk* zig daar niet mede inliet, vestigende dat Hof al zyne aandacht op *Duitschland*, alwaar het hem gelukte, dat de Keurvorst van *Beyeren* den 24 January 1742 tot Keizer onder den naam van *Karel den VII.* verheven wierd, zynde by deeze verkiezing de stem van *Boheemen* niet geteld, waartegen de Koningin wel protesteerde, doch met geene vrugt, alzoo zelfs haare Bondgenooten, en daar onder de Staaten, den Keurvorst als Keizer erkenden. — Het gelukte haar egter *Opper-Ooffenryk* te herwinnen, en zelfs *Beyeren* te veröveren, doch het geen zy hier won, verloor zy tegen den Koning van *Pruisfen*, met wien zy egter, na dat zy den slag by *Czaslau* verlooren had, te *Breslau* de Vrede sloot. — Zodra was dit niet geschied, of de *Pruisfische* Troepen verliezen *Bebeemen* en *Moravien*, ook keerden

de *Saxen* naa de Grenzen van dat Keurvorstendom, dat genoegzaam openlag. — Prins *Karel* van *Lotharingen* behaalde toen groote voordeelen op de *Franschen*, en heröverde *Pilzen* en *Praag*. — Doch voor dat de zaaken van de Koningin in dit Jaar eene gunstiger gedaante begonden aan te nemen, had zy, als gebukt onder haare Vyanden, eenen beweeglyken Brief aan verscheidene Mogendheden, en onder anderen aan de Staaten, laten afgaan, waarby zy ten sterksten om onderstand aandrong. En in de daad, reeds voor het einde van het voorige Jaar had *Holland* beslooten, de Landmagt voor de derde reize te vermeerderen met omtrent 20,000 man, doch dit besluit was noch by de Gewesten, noch by de Steden, met eenpaarigheid van stemmen genomen. *Dordrecht* en *Amsterdam* hadden het by *Holland* het langst tegengehouden, hoewel zy 'er zig eindelyk byvoegden. *Zee'and* had ook lang gedraald, en het Fransche Hof deed veele moeite, om dit besluit te verhinderen. — De Fransche Gezant *Fenelon* herhaalde geduurig, „ dat de
 „ Staat

„ Staat van *Frankryk* niets te vreezen had,
 „ noch van *Pruisfen*; dat het vermeerderer
 „ der Troepen den staat der geldmiddelen
 „ buiten noodzaake bezwaarde, en gevaar-
 „ lyk was voor de tegenwoordige Regeering,
 „ dat men de Troepen ligt kon vermeerde-
 „ ren, doch niet zo gemaklyk weder afdan-
 „ ken, en dat men, na het fluiten van de
 „ *Munsterfche* Vrede gezien had, welke
 „ zwaare gevolgen aan het dringen op af-
 „ danking vast waren”. — Om den Staaten
 te beter alle ongerustheid te benemen, bood
 dezelfde Ambassadeur hun een Verdrag van
 onzydigheid aan, op gelyken voet als Ko-
 ning *George de II.* 'er een voor *Hanover*
 geflooten had.

Z. Dit zou zekerlyk niet onvoordeelig voor
 het Vaderland geweest zyn; maar de voor-
 heen geflooten Verbindtenisfen zullen den
 Staaten de handen gebonden hebben, als
 wier grondwet altyd geweest is, gelyk hee-
 behoort, hunne aangegaane Verbindtenisfen
 heiliglyk naa te komen.

V. *Gelderland, Utrecht en Groningen.*

N 2

toeges

toonden 'er egter smaak in te hebben, maar *Holland* stemde 'er tegen, en toonde aan, dat men zig op geene nieuwe Verdragen verlaaten kon, zo lang men niet zag, dat de oude werden nagekomen, en hoe meer 'er van de zyde van *Frankryk* op werd aangedrongen, hoe meer *Groot-Brittanniën* de Staaten tot het nemen van ernstige maatregelen aanzette; ondertusfchen bedienden zig de Franschen van verscheiden middelen, om den Staaten een wantrouwen tegen *Groot-Brittanje* in te boezemen, en om hunne eerlykheid te toonen, bood *de Fenelon* zelfs aan, *Duinkerken* in bewaaring der Staaten te stellen, tot het sluiten der Vrede toe, mids die plaats onzydig bleef, in geval 'er Oorlog ontstond tusfchen *Frankryk* en *Engeland*, doch ook dit vond men ongeraaden. — Men voerde in deezen tyd in *Holland* eene perzonnele Quotifatie in, ter goedmaking van de kosten, die tot de vermeerdering van 's Lands Krygsmagt verischt werden, doch zy voldeed op verre na niet aan het oogmerk. — Ook werden de verschillen onder

da.

de Steden, naar mate de zaaken zorgelyker werden, heviger; sommigen wilden, dat men aandrang op eene onderhandeling tuschen de Oorlogende Mogendheden, onder bemiddeling der Staaten, waartoe *Frankryk* zig genegen toonde; anderen waren van gedagten, dat men de Vrede best bevorderen zou, als men verklaarde, beslooten te hebben, dat men zyne Verbindtenissen zoude naakomen. Het besluit viel, om tegen het aanstaande voorjaar vroegtydig een Leger te Veld te brengen, doch nu kwam het 'er op aan, om de Gewesten, die agterlyk bleven in het aanwerven van het verëischte getal der manschappen, daar toe te bewegen; ook had het veel moeite in, om *Dordrecht* over te haalen tot een besluit, waarby men vastfelde, de Koningin met 20,000 man te ondersteunen, en in den aanvang van het Jaar 1743 werd ten dien einde eene aanzienlyke bezending derwaards gezonden. — By het slot van het uitvoerig antwoord, welk de Oudraad van *Dordrecht* op het voorstel der bezending ter Staatsvergadering inleverde, deed:

deed dezelve den volgenden voorflag. —
„ Dat men, zonder een vast besluit te ne-
„ men, omtrent de Verbindtenissen, die al
„ of niet volgden uit het *Weener* - Verdrag,
„ der Koninginnè van *Hongaryen* 20 000 man
„ toestaan zou, om haare plaatzen in de
„ *Nederlanden* daarmede te beschermen, na-
„ dat dezelve van *Engelsche*, *Hanoversche*
„ en *Hessische* Troepen ontledigd zouden zyn;
„ mids dat zy niet werden gebruikt, om
„ *Frankryk* of andere Bondgenooten van den
„ Staat, in derzelve bezittingen aan te tas-
„ ten. Dat men daarënboven 6 of 7000
„ man zou werven in *Duitschland*, om al-
„ daar, ten dienste der Koninginne, gebruikt
„ te worden; of zo men deeze manschap
„ niet mogt kunnen bekomen, dat men haar
„ deezen onderstand in geld zou verschaffen.
„ Men vleide zig, dat deeze voorflag be-
„ haagen zou; doch zo 't anders uitviel,
„ verzogt men, dat de andere Leden en de
„ Raadpensionaris in 't byzonder, hekwa-
„ mer voorlagen deden, waar naar, die
„ van *Dordrecht*, zig, zo 't mooglyk ware,

„ wilden voegen”. — De bezending naa den *Briel* slaagde niet beter; doch, nadat *Dordrecht* zig wat reklyker begon te toonen, deed men ter Vergadering van *Holland* weder nadere voorflagen, waartegen egter door *Dordrecht* en den *Briel* andermaal geprotesteerd werd. — Vervolgens wendde *Holland* zig tot de andere Gewesten, om die tot de gedagten der meerderheid over te haalen, dan ook dit volgde niet spoedig. — Inmiddels deed de Ambafadeur *de Fenelon* eenige opening tot Vrede, waar van hy zeide, dat zyne Majefteit aan geene Mogendheid iet had laaten voorftellen dan aan deezen Staat. De meeste Leden zagen daar op elkanderen met verwondering aan, alzo niemand hunner kennis had van zodaanige opening. — Maar de Raadpenfionaris verklaarde dit geheim, met te zeggen, dat de Ambafadeur, verzeld van den Abt *de la Ville*, hem reeds in de maand van July des voorleden Jaars, onder verbindtenis van de ftiptfte geheimhouding had te kennen gegeven, dat *Frankryk* te vrede zou zyn, zo men den Keizer *Beyeren*

te rug gaf, en daarënboven een gedeelte der *Voor-Oostenryksche* Landen affond, waarby nog iet van klein belang moest komen, welk egter, als men het in 't overige ééns was, den koop niet breeken zou. — Na veel stribbelens werd eindelyk door de Algemeene Staaten beslooten, de Koningin van *Hongaryen* met 20,000 man te ondersteunen.

Z. Maar dit besluit, vreeze ik, zal even zo veel geweest zyn, als of men *Frankryk* den Oorlog verklaard had.

V. De toerustingten ten Oorlog werden tenminsten in *Frankryk* en *Engeland* ten sterksten voortgezet; en zo ras had de Fransche Gezant zynen Meester geen kennis gegeeven van het besluit der Staaten, of hy verklaarde kort daarna uit s'Konings naam, dat zyne Majesteit wel gezind was, de Vrede met de Staaten te onderhouden, doch zo zy daar in belang stelden, begeerde de Koning, dat hunne Troepen niet naa *Duitschland* gezonden, noch in de *Nederlanden* tegen die des Konings gebruikt wierden.

Z. Was het besluit der Staaten egter niet, dat

dat de Koningin deeze Troepen alömme zou kunnen gebruiken?

V. Ja, behalven in *Italiën*; de Staaten gaven ook den Gezant ten antwoord, dat zy ſlegts voldeeden aan Verdragen, te vooren met kennis van *Frankryk* geflooten, en dat de Koningin aan verſcheiden kanten het eerst was aangevallen. — Tot deeze gedagten werden de Staaten door *Engeland* ten ſterkten aangeſpoord. — Ondertuſſchen ging de Oorlog nog voort, en niet ongelukkig voor de Koningin in *Beyeren* en *Boheemen*. — Na het openen van den Veldtogt aan den *Main* viel 'er een Veldſlag voor, tuſſchen het Leger der Bondgenooten van de Koningin, onder bevel van Koning *George* en de *Frantſchen*, by *Dettingen*, waar in zeker de Bondgenooten de overwinning behaalden, ſchoon de *Frantſchen* 'er ook op roemden, doch de gevolgen waren voor hun allerna-deeligſt. Deeze Veldſlag viel egter voor, eer dat de 20,000 man Staatſche Troepen in *Duitschland* aangekomen waren; deeze keerden kort daarop weder naa de *Ooſtenrykſche*

No.

Wederlanden te rug, al waar zy de Winterkwartieren betrokken. — In *Italien* waren de zaaken der Koningin een weinig te rug gegaan, schoon het Tractaat van *Worms*, waarby de Koning van *Sardinien* van allen eisch op *Milaan* affond, en zig mede verbond tot de handhaving der *Pragmaticke Sanctie*, de nadeelen daar geleeden eenigzins vergoedde. In dit Verbond weigerden de Staaten egter te treden, hoe fterk zy door *Engeland* werden aangezegt. — Het gelukte ook de Keizerin van *Rusland* den 17 Augustus te *Abo* met de *Zweeden* de Vrede tot stand te brengen; waar uit de Keizerin Koningin zig nieuwen bystand van *Rusland* beloofde; ook werden de Staaten hier door ontslagen van het zenden eener Vloot naa de *Oostzee*, dewyl de Koophandel en Zeevaart thans weder in het Noorden veilig was. — Met den 1 January van dit Jaar was het vernieuwd Oetroot van de Oost-Indische Maatschappy voor den tyd van 12 Jaaren weder ingegaan. — En op den 28 February was de Prinfesse van *Oranje* in de kraam beval-

len

len van de Prinfesse *Carolina*, die zo als gy weet, gehuwd is geweest met den Prins van *Weilburg*, en voor eenigen tyd overleden is.

Z. Het verwondert my, dat *Frankryk*, in den tegenwoordigen toestand van zaaken, niets ondernam ten behoeve van den Pretendent, om dus *Engeland* te huis de handen voi werks te geven.

V. Daar werd in de daad door dat Hof een aanslag beraamt, met het begin van het Jaar 1744. om den oudsten Zoon van den Pretendent *Karel*, aan wien de Vader zyn regt had afgestaan, op den *Engelfchen* Troon te brengen, doch de Voorzienlgheid verydelde wederöm, gelyk meermaalen, alle deeze pogingen. — De Staaten waren spoedig gereed, om 6000 man Hulptroepen naa *Engeland* over te zenden, en de Infcheeping der Fransche Troepen te *Duinkerken* werd verhinderd door eenen hevigen Noordwesten Wind, die in eenen volkomen storm veränderde. Verscheidene platbodemde Vaartuigen, waarmede het Krygsvolk aan boord gevoerd werd, werden aan spaanderen geslagen, en de onder

derneming dus verhinderd. Eene Fransche Vloot, die de landing begunstigd zou hebben, had ook zo veel geleden, dat zy weder in *Brest* moest binnen loopen. — Voor dat men in *Zeeland* zekere kennis had van het doel deezer onderneming, had het byënbrengen van zo veele platbodemde Vaartuigen te *Duinkerken*, daar groote verslagenheid veroorzaakt, welke verdween op de tyding van het mislukken van den aanflag, welke egter ten gevolge had, dat *Frankryk* en *Groot-Brittanje* over en weder elkanderen den Oorlog verklaarden; en dat in de Verëenigde Gewesten vier van de zeven ten sterksten aandrongen op de verheffing van den Prins van *Oranje*, tot Generaal van het Voetvolk van den Staat; waartoe egter *Holland* en *Zee-land* voor als nog niet te brengen waren. *Engeland* vorderde thaus van de Staaten, dat zy met *Frankryk* tot eenen openbaaren Oorlog kwamen, en eischte behalven 6000 man, die reeds geleverd waren, nog 20 Oorlogschepen. Het uitrusten der Schepen werd ten eersten te werk gesteld, en tien van de-
zel-

zelveu staaken vervolgens in Zee, onder bevel van den Luitenant Admiraal *Henrik Grave*, maar tot het verklearen van den Oorlog aan *Frankryk* wilden de Staaten zo min voldoen aan het Engelsche Hof, als de Koning van *Pruisfen* voornemens was, om *Engeland* by te staan. — Kort hier na werd van wegens *Frankryk* aan de Staaten kennis gegeeuen, dat men voorneemens was, om de Koningin van *Hongaryen* den Oorlog aan te kondigen: dit deed *Fenelon* in eene uitvoerige aanspraak; de Staaten hier op in korte doch bondige bewoordingen geäntwoord hebbende, werd by hun beslooten, tot het zenden van een buitengewoon Gezantschap naa *Frankryk*, waar toe benoemd werd *Unico Willem Graave van Wasfenaar* en *Heer van Twikkelo*. Zodra *Frankryk* den Oorlog aan de Koningin verklaard had, deed zy zulks op haare beurt mede aan dat Ryk. — De Graaf van *Wasfenaar* had zyn eerste gehoor by den Koning den 26 Mey, in de Abtdy van *Cisoing* naby *Rysfel*, werwaards de Koning zig begeuen had, om zig aan het Hoofd zyner Troepen

te

te stellen, doch hy bevond ras, dat de Koning voornemens was zyn ontwerp door te zetten, gelyk daadlyk bleek door het bemagtigen van *Warneton, Meenen, Iperen, Fort-de Kuokke* en *Veurne*, welke veröveringen geene kleine verflagenheid onder de Staatsleden veröorzaakte. —

Z. Werd 'er dan geen wederstand geboden?

V. Het verëenigd Leger der *Engelschen, Oostenrykschen* en *Staatschen* trok, op de eerste beweging der *Franfchen*, aan de *Dender* byëen, maar was te zwak van manschap, om iet tegen de overmagt der *Franfchen* te ondernemen. De Staaten namen het besluit, om de Koningin nog met 20,000 man te ondersteunen, waarmede het verëenigd Leger, als ook nog met eenige *Engelschen* versterkt werd, en zig eerlang by *Oudenaarden* agter de *Schelde* nederfloeg. — *Frankryk* deed, na deeze vermeerdering van s'Lands Magt, den Staaten wederöm een Verdrag van onzydigheid voorflaan, welk egter, daar de zaaken nu zo verre gekomen waren, van de hand gewezen werd. — Het Verbond,
welk

welk te *Frankfort* door den Keizer, den Koning van *Pruisfen*, als Keurvorst van *Brandenburg*, den Keurvorst van de *Paltz*, en den Koning van *Zweeden*, als Landgraaf van *Hesfen* geflooten werd, belemmerde de Koningin nog ruim zo veel, als de inval der *Franschen* in de *Oostenryksche Nederlanden*. De Keizer deed de Staaten verzoeken, om 'er ook in te treden, doch dit werd heuschelyk van de hand gewezen. — Groot was intusfchen de vreugde die ontstond wegens den overtogt van Prins *Karel* over den *Rbyn*, welken de Koning van *Frankryk* met ontzetting hoorde, te *Duinkerken* in het midden zyner veröveringen van de *Barriere*: hy hield dien eerst voor verdigt maar bode op bode verzekerde hem van de waarheid der zaak. Hier op begaf de Koning zig in perzoon naa den *Rbyn*, en zond een gedeelte van zyn Leger uit de *Nederlanden* mede derwaards. Toen trok het verëenigd Leger voorwaards, en op den *Franschen* Bodem. — Deeze overtogt van Prins *Karel* zou van meer gevolg geweest zyn, had niet

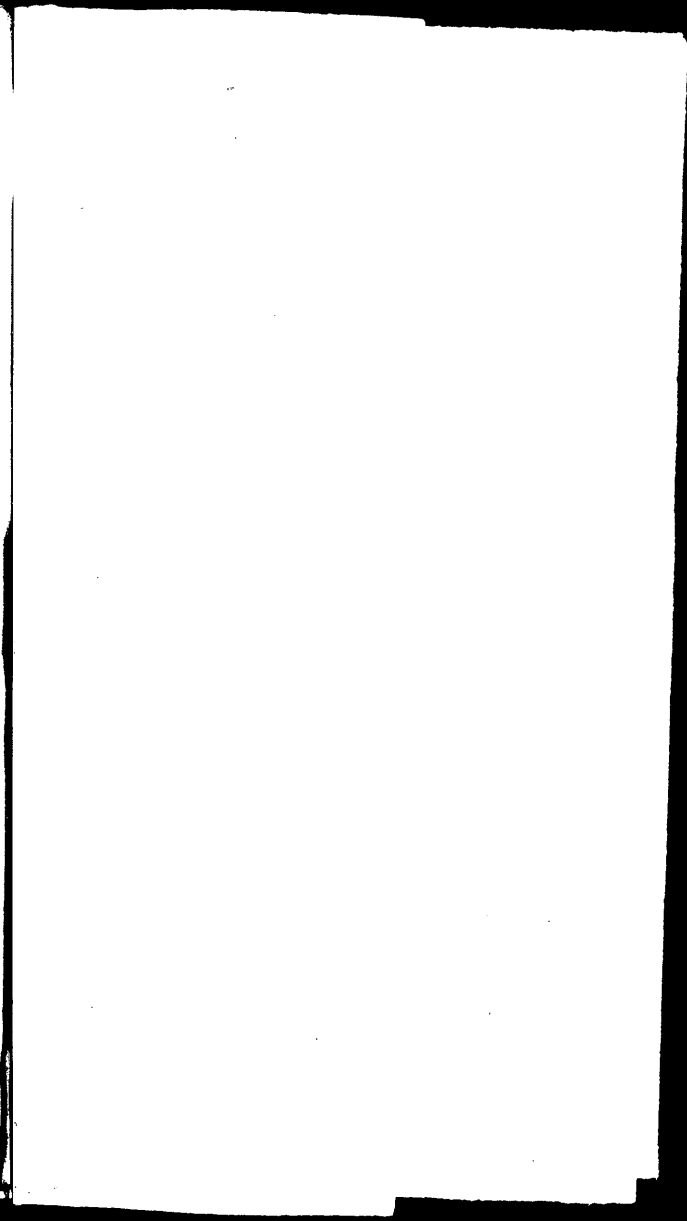
de Koning van *Pruisfen*, door zynen byftand aan den Keizer te verleenen, den ftaat der zaaken ten eenemaal doen veränderen. — Prins *Karel* was toen genoodzaakt, over den *Rbyn* te rug te trekken, waar door hy de *Pruisfen* noodzaakte, om uit *Boboemen* te wyken; ook herwon hy nog in dit Jaar *Opper-Sileziën*. — De *Franfchen*, die door deezen overtogt, als ook door de ziekte des Konings in hunne overwinnigen gefluit waren, behaalden toen egter ook nog eenige voordeelen aan den *Rbyn*. — De vreeze, die men had voor eenen nieuwen kryg in 't *Noorden* tufchen *Zweeden* en *Denemarken*, werd egter gelukkig door een Verdrag, dat in dit Jaar tot ftand gebragt werd, voorgekomen. — De *Nederlanden*, reeds boven mate bezwaard met de kosten van den Oorlog, ondergingen boven dien een zwaaren ramp, door het doorbreken van den *Lekken-dyk*, waardoor eerst de Vyf Heeren Landen en daar na de *Albifferwaard* onderliep. In *Gelderland* en *Overyffel* braken mede eenige Dyken door, tot groot nadeel der Ingezeten.

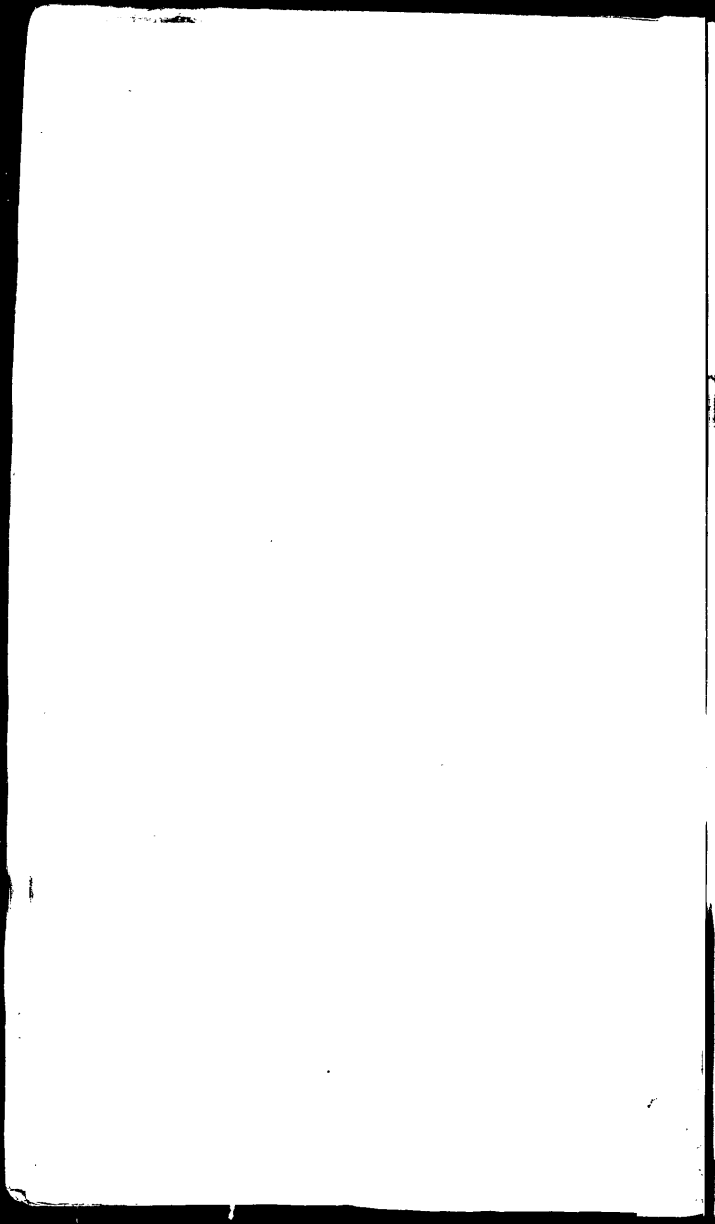
nen. —

nen. — Ik heb u te vooren gezegd, dat *Engeland* by de Staaten had aangehouden, om hen te bewegen, aan *Frankryk* den Oorlog te verklaaren; dit zelfde werd op het einde deezes Jaars gedaan door de Koningin van *Hongaryën*; doch in 't antwoord daar op werd onder anderen gezegd: „ Dat *Groot-*
 „ *Brittanje* zelf zulks niet eerst gedaan had,
 „ waarom zy vertrouwden, dat de Koningin
 „ niet vreemd zou vinden, dat zy zig ten
 „ minsten nog eenigen tyd daar op ernstig
 „ beraadden, eer zy tot dien stap kwamen”.
 Zy voegden 'er by: „ Dat zy zulks te meer
 „ vertrouwden, omdat zy niet konden zien,
 „ dat haare Majesteit, nit hunne openbaare
 „ Vredebreuk met *Frankryk*, eenige byzon-
 „ dere nuttigheid kon trekken; zynde zy
 „ gezind, om haar des onäangezien by te
 „ staan met al hun vermogen; op deezen
 „ voet wilden zy met haare Majesteit over-
 „ leggen, wat het gemeen belang eischte,
 „ dat gedaan wierd. Zy wilden de Troepen,
 „ die zy tot hier toe, ter ondersteuning der
 „ gemeene zaak, geschikt hadden, daartoe

„nog laten dienen”. enz. — Nog voor het einde van dit Jaar werd het Verbond te *Warschau* gesloten als een tegenwigt tegen dat van *Frankfort*, tusfchen *Groot-Brittanje*, de Koningin, *Keur-Saxen* en de Staaten. — Doch de gevolgen daar van, als ook van den dood van Keizer *Karel den VII.* die op den 20 January des volgende Jaars 1745 te *Muncken* zeer onverwagt overleed, zullen wy zien in het volgende *XI. Deel.*

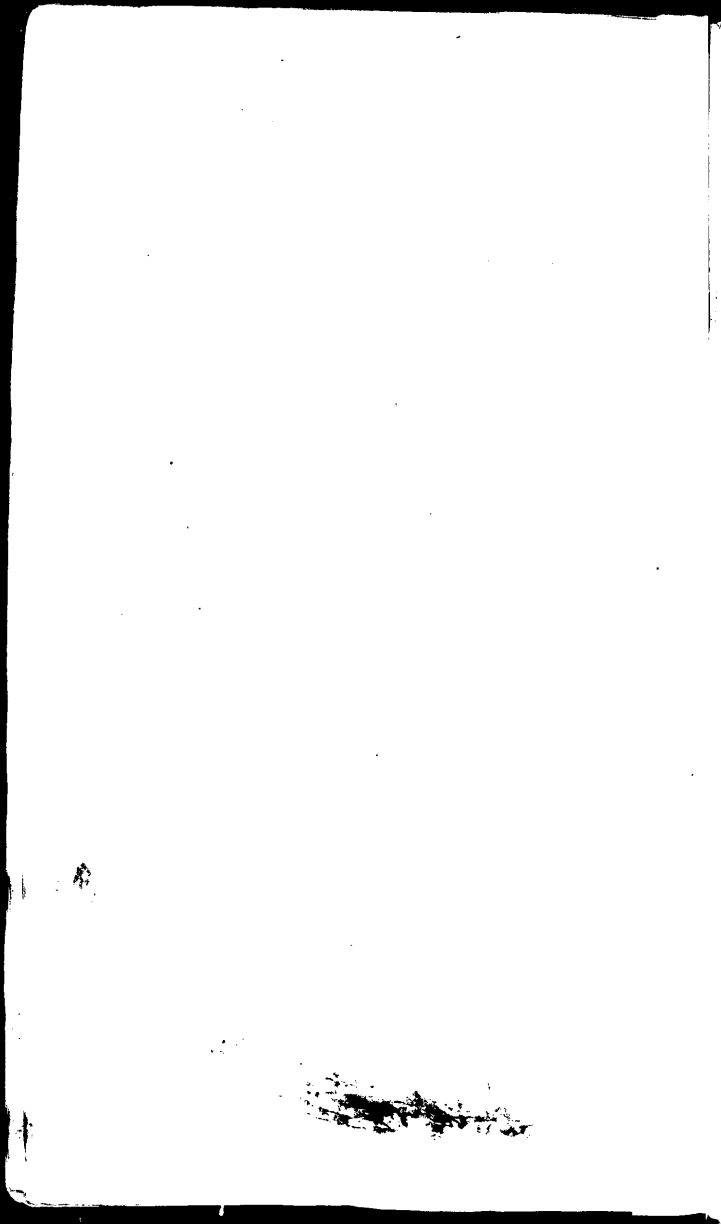

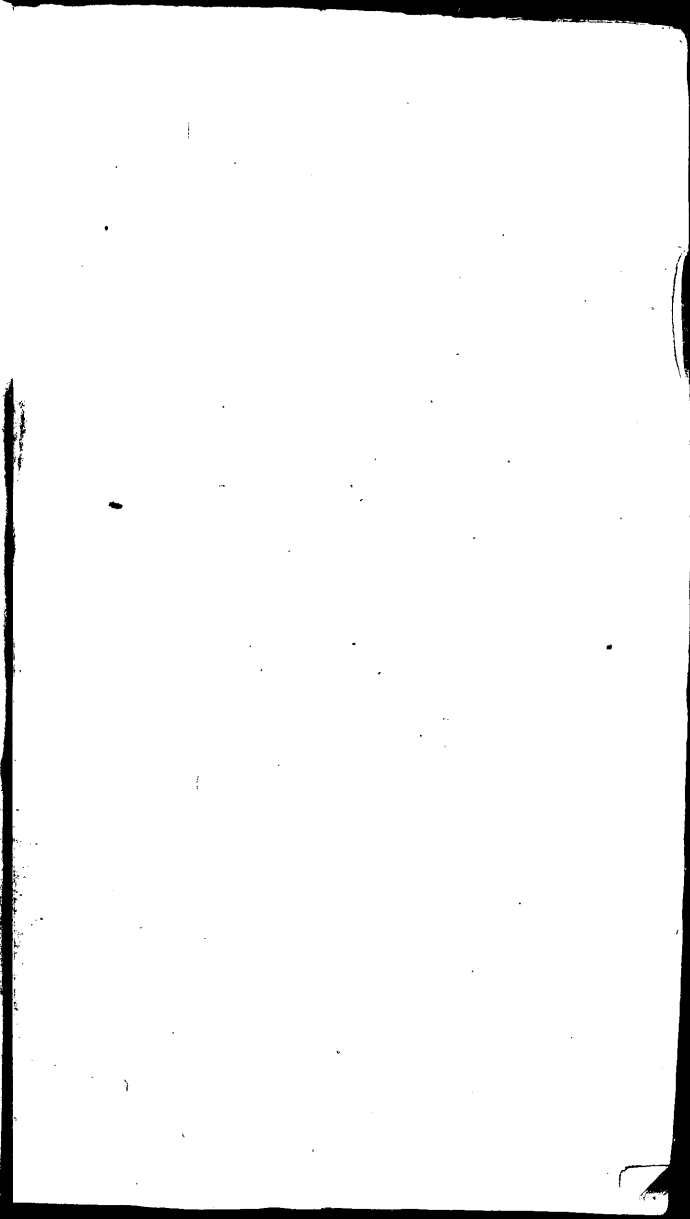
B E R I C H T

V O O R D E N

B I N D E R.

<i>Plaat.</i>	tegen over bladz	
I. Willem de III. verschynt in de Vroedschap van Amsteldam.		16
II. Het aanvallen van den Burgemees- ter <i>van den Brande</i> , te <i>Middelburg</i> .		22
III. Het Pourtrait van <i>Cornelis Tromp</i> .		38
IV. ———— <i>J. van den Vondel</i> .		68
V. ———— <i>d'Avaux</i> .		72
VI. Het doorschieten van <i>Sommelsdyk</i> .		74
VII. De Fiskaal <i>Kievit</i> word op de Ge- vangenpoort in <i>s'Hzge</i> gebragt.		92
VIII. Val van Koning Willem van 't Paard.		166
IX. Het Pourtrait van Prins <i>Engeen</i> .		200
X. ———— den Hertog van <i>Mirlborough</i> .		202
XI. Het gevegt met het Schip de <i>Valk</i> .		236
XII. Het Pourtrait van <i>Valkenier</i> .		288

By den Drukker dezès is van de Pers geko-
 men, en alomme verzonden: *Kleine Ge-
 dichtten voor Kinderen*, door Mr. H. VAN
 ALPHEN, nieuwe Druk, met geheel
 nieuw gegraveerde Plaatjes, verbeel-
 dende de volgende Onderwerpen

Aan twee Heve kleine
 Jongens
 Het kind
 De
 De
 Amant.
 De waan

Klaartje en Keetje
 Het gewone Liedje.
 De goet bezogte He-
 ne klagt van Daartje
 De Clapperman
 De

De goet
 de Wijsheid,
 edelmoedige We-
 vermelding.
 zieke Kind.
 goede Voorbeeld.

van zijn Zusjen.
 Het Geschenk.
 Welkomgroet van Claart-
 je voor haar kleine
 Zusjen.
 De Ledigheid.
 Het Hondjen.
 Het gebroken Glas.
 De Godsdienstigheid.
 Haas.
 vertelling van Do-

Pietje en Keetje
 Het Geduld.
 Een godsdienstige jeugd
 maakt een gelukki-
 gen ouderdom.
 De Koolmees.
 Pietje bij het ziekbed
 van zijn Zusjen.
 Het verhoorde Gebed.
 Het toderhartige Kind.
 De

De
 Vertelling.
 De Bedelaar.
 De waare Vriendschap.
 Lotje en Keesje.
 De Gezondheid.

de Kruk.
 Aan mijn kleine Le-
 zers.
 Jantje en het Konijn.
 De zingende Willem.
 De kleine Zangster.
 De verkeerde Vrees.
 enz.